

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

12 januari 2000

BELEIDSNOTA

Energie

1999-2004

ingediend door de heer Steve Stevaert,
Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 1999-2004 een meer concrete uitwerking gegeven van de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister, Steve Stevaert, en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement.

In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUDSTAFEL

Blz.

Afbakening van het beleidsdomein	5
Omgevingsanalyse	5
Globalisering en het energiebeleid	5
Klimaatbeleid - energiebesparing	6
Vrijmaking van de Europese energiemarkten	7
Institutionele en lokale politieke ontwikkelingen op Belgisch en Vlaams niveau	7
Intercommunales	8
Actuele beleidsinstrumenten	8
Vlaamse Instelling voor het Rationeel EnergieGebruik (vireg)	8
CO2/REG Beleidsplan	8
Isolatiereglementering	9
Belcogen	9
Ode-Vlaanderen	9
Demonstratieprogramma voor fotovoltaïsche zonnepanelen op gebouwen	9
Steun voor demonstratieprojecten energietechnologieën	9
Ecologiecriterium van de economische expansiewetten	9
Verhoogde investeringsaftrek voor energiebesparende investeringen	10
Missie en visie	11
Missie	11
Visie	11
Basisdoelstellingen van het Vlaamse energiebeleid	12
Inleiding	12
Overzicht van de basisdoelstellingen van het Vlaamse energiebeleid	12
Doelstelling: Stimulering van het rationeel energiegebruik (REG)	13
Introductie	13
Twee REG-doelstellingen	13
“Vermindering van het energieverbruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998” ...	13
“Toename van de energie-efficiëntie in de industrie en de dienstensector in 2004 t.o.v. 1998”	14
Strategische projecten die de REG-doelstellingen invullen	14
Een energieprestatienorm invoeren voor nieuwbouw (kantoren en woningen) in het kader van de 1e REG-doelstelling.	14
Het afsluiten van benchmarking convenanten met energie-intensieve industriële sectoren in het kader van de 2e REG-doelstelling	16
Naar een REG-decreet als wettelijke basis voor financiële ondersteuningsmaatregelen voor REG-investeringen.	19
Uitwerken van een REG-norm ter responsabilisering van de energieleveranciers. Uitwerken van een energiedienstensysteem gekoppeld aan een vernieuwd winstmechanisme.	20

Aanmoedigen van het energiebewust gedrag: een coherente communicatiestrategie inzake sensibilisering voor het rationeel energiegebruik	21
Doelstelling: Verhoging van milieuvriendelijke energieproductie in de globale energievoorziening	25
Introductie	25
Vooropgestelde beleidseffecten	25
Strategische projecten die invulling geven aan de doelstelling	25
Invoeren van een systeem van groene stroomcertificaten	25
Naar duidelijke vergunningsvoorwaarden en voldoende locaties voor milieuvriendelijke energieprojecten	26
Doelstelling: Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen	29
Introductie	29
Energiediensten	29
Correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen	29
Vooropgestelde beleidseffecten	30
Strategisch project dat invulling geeft aan de doelstelling	30
Het realiseren van een vrije elektriciteits- en gasmarkt gericht op het algemeen belang.	30
Het voorontwerp van decreet tot vrijmaking van de elektriciteitsmarkt.	30
Het voorontwerp van decreet tot vrijmaking van de gasmarkt	34
Kritische succesfactoren	36
Overzicht	36
Het uitwerken van een wettelijk kader ter bevordering van REG en de milieuvriendelijke energieproductie	36
Het intensifiëren van het doelgroepenbeleid	38
Het afstemmen van de andere Vlaamse beleidsdomeinen op het energiebeleid	39
Het ondersteunen van onderzoek, ontwikkeling, demonstratie en marktdiffusie	40
Het reguleren van de vrijgemaakte energiemarkten gericht op het algemeen belang	40
Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit en gas	42

Afbakening van het beleidsdomein

De bijzondere wet van 8 augustus 1988 (artikel 6, §1, VII) formuleert de gewestelijke energiebevoegdheden als volgt:

- *De distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk aan 70.000 volt.*
- *De openbare gasdistributie.*
- *De aanwending van mijn gas en van gas afkomstig van hoogovens.*
- *De netten van warmtevoorziening op afstand.*
- *De valorisatie van steenbergen.*
- *De nieuwe energiebronnen, met uitzondering van deze die verband houden met de kernenergie.*
- *De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers.*
- *Het rationeel energiegebruik.*

De federale overheid is conform de bijzondere wet enkel nog bevoegd voor de niet-gewestelijke aspecten van het energiebeleid en voor aangelegenheden die door hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak nodig hebben. Dit zijn :

- *Het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector.*
- *De kernbrandstofcyclus.*
- *De grote infrastructuur voor de stockering; het vervoer en de productie van energie.*
- *De tarieven.*

De gewestelijke bevoegdheden op het vlak van energiebeleid, situeren zich grosso modo op drie terreinen:

- De distributie van elektriciteit en gas.
- Het uitbouwen van de decentrale productie (hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling).
- Het aanmoedigen van rationeel energiegebruik.

De federale regering is nu bevoegd om energieprijzen en technische aansluitingsvoorwaarden op de netten vast te stellen. De voorbije jaren is echter duidelijk geworden dat we pas een dynamisch gewestelijk beleid over het uitbouwen van de decentrale productie kunnen voeren als de gewesten mee effectieve bevoegdheid krijgen om de tarieven (teruglevergoedingen, noodstroomtarifiering) en de technische aansluitingsvoorwaarden vast te leggen.

Het rationeel energiegebruik bevorderen, kan pas efficiënt gebeuren als het ondoelmatig energiegebruik financieel kan worden afgestraft.

De verkoopprijzen voor aardolieproducten worden momenteel geregeld door een programma-overeenkomst tussen de Belgische Staat (minister van Economische Zaken) en de Belgische Petroleum Federatie. De prijzen voor elektriciteit en gas zijn niet wettelijk vastgelegd. Ze worden wel gecontroleerd door het Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas. De overheid is geen stemgerechtigd lid van het Controlecomité. De steenkoolprijzen komen vooral tot stand door de werking van vraag en aanbod.

Omgevingsanalyse

Globalisering en het energiebeleid

Ook op de energiemarkten heerst een steeds hardere concurrentie. Specifiek op Europees niveau wordt die concurrentie nog aangewakkerd door het gedwongen openstellen van de leidinggebonden

energiemarkten van elektriciteit en aardgas. Tot nu toe werden deze energiemarkten hoofdzakelijk beheerst door nationaal verankerde monopolies. Energie en aanverwante diensten moeten aan de laagst mogelijke prijs worden afgeleverd, en dit door organisaties die efficiënt genoeg werken om winstgevend te blijven. Een fenomeen dat beantwoordt aan de economische wetmatigheden van het optimaliseren van kosten en opbrengsten.

Klimaatverandering wordt wellicht het belangrijkste probleem op wereldschaal. Het voornaamste broeikasgas CO₂ is bijna volledig toe te schrijven aan de verbranding van fossiele brandstoffen.

Economische groei op lange termijn is slechts mogelijk indien we rekening houden met de eindigheid van de fossiele brandstoffen en de draagkracht van het milieu. De internationaal overeengekomen doelstellingen om broeikasgassen terug te dringen, zijn trouwens al een gedeeltelijke vertaling van dit principe.

Klimaatbeleid - Energiebesparing

Meer 'broeikasgassen' in de atmosfeer maken het isolerende 'deken' om de aarde dikker. Hierdoor gaan de onderste lagen van de atmosfeer meer warmte vasthouden, waardoor de temperatuur op aarde naar alle verwachting zal stijgen. Dit kan zowel leiden tot meer droogte als tot toenemende wateroverlast. Door toedoen van de mens zijn de hoeveelheden van deze broeikasgassen in de atmosfeer tot boven de natuurlijke waarden gestegen.

In december 1997 heeft België op de klimaatconferentie van Kyoto het engagement aangegaan om de broeikasgasemissies met 7,5% te verminderen in 2008-2012 ten opzichte van 1990.

Deze reductiedoelstelling werd omschreven als een maximale emissiehoeveelheid die in de periode 2008-2012 mag uitgestoten worden. De maximale emissiehoeveelheid in die 5 jaren is dus voor België gelijk aan vijf maal 92,5% van de broeikasgasemissies in 1990.

De reductiedoelstellingen gelden voor de equivalente CO₂-emissies van de korf van 6 broeikasgassen (CO₂, CH₄, N₂O, HFK's, PFK's en SF₆). Koolstofdioxide (CO₂) maakt in Vlaanderen ongeveer 84% uit van de totale broeikasgasemissies en is bijna volledig toe te schrijven aan het verbruik van fossiele brandstoffen.

Het bereiken van de Kyoto-doelstellingen zal een belangrijke inspanning vergen. Er wordt immers in het Milieurapport 1998 geraamd dat de uitstoot in Vlaanderen in 2010 22% hoger zal liggen dan in 1990 indien geen bijkomende maatregelen worden getroffen.

Uit de eerste en voorlopige resultaten van een studie die door de KU Leuven, de VITO en het Instituut Wallon werd uitgevoerd in opdracht van het federaal Ministerie van Leefmilieu, kunnen we een eerste schatting maken van de grootte van de vereiste middelen.

Bij een geleidelijke invoering vanaf 2000 van een steeds vollediger maatregelenpakket om tegen de periode 2008-2012 de Kyoto-doelstellingen te bereiken, bedraagt de jaarlijkse meeruitgave voor de energievoorziening t.o.v. het reeds geplande beleid voor België:

2000	2005	2010
816 miljoen BEF	9.175 miljoen BEF	33.629 miljoen BEF

Opgelegde energie-efficiëntieverbetering kan op korte termijn leiden tot kostenbesparing en technologische vernieuwing. Nochtans verwachten we dat de klimaatdoelstelling bedreigend is indien alle sectoren ze strikt en lineair toepassen. Ze kan immers de concurrentiepositie van sommige bedrijven aantasten en leiden tot delokalisatie.

Vrijmaking van de Europese energiemarkten

Europa vaardigt alsmear meer reglementen uit over energie. De tendens naar vrijmaking en regulering van de energiemarkten is in een stroomversnelling terechtgekomen. Voorlopig hoogtepunt is het uitvaardigen van twee richtlijnen door de Raad die van groot belang zijn voor het energiebeleid.

Een eerste richtlijn omvat gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit van 19 december 1996.

Belangrijk punt is dat eigenaars van een transmissie- of distributienet van elektriciteit verplicht worden om derden op hun net toe te laten. De voorwaarden waaronder die toegang van derden mogelijk wordt, moeten objectief, transparant en niet-discriminerend zijn ten opzichte van de diverse netgebruikers. De verantwoordelijkheid voor het beheer van de netten ligt bij een aangeduide netbeheerder. Hij moet ervoor zorgen dat de netten op een veilige, betrouwbare en efficiënte manier worden uitgerust.

De mate waarin klanten en leveranciers mekaar 'vrij' kunnen kiezen, kan door de lidstaten zelf worden ingevuld. Uiteraard legt de richtlijn wel een minimum aan vrijheid op, die kan evolueren in de tijd. Een controleorgaan (regulator) moet erop toezien dat iedereen de regels van de vrije concurrentie respecteert.

Nog volgens de richtlijn kunnen de lidstaten aan elektriciteitsleveranciers verplichtingen opleggen die bijdragen tot het algemeen belang. Zo laat de richtlijn toe dat de lidstaten openbare dienstverplichtingen opleggen in het algemeen economisch belang. Een voorbeeld van zo'n openbare dienstverplichting is het rationeel energiegebruik. Verder kunnen zij de netbeheerder ook verplichten om prioritair gebruik te maken van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen of warmtekrachtkoppeling.

Een tweede richtlijn die door het Europees Parlement en de Raad goedgekeurd werd op 22 juni 1998, gaat over de gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas. Doel van die richtlijn is eveneens meer efficiëntie te waarborgen.

De lidstaten moeten niet-discriminerende criteria en procedures vaststellen voor de transmissie, distributie, levering en opslag van aardgas.

Het vrij verkeer van elektriciteit en gas op netwerken en de verplichting om aan de afnemers vrij hun leverancier te laten kiezen, zal de concurrentie verhogen met (waarschijnlijk) lagere elektriciteits- en gasprijzen tot gevolg.

Verwacht wordt dat de (wellicht) lagere energieprijzen de concurrentiepositie van de bedrijven zal verbeteren. Maar die lagere energieprijzen houden ook een bedreiging in. Ze kunnen het rationeel energiegebruik en de milieuvriendelijke decentrale productie (hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling) belemmeren.

Verder kan een onstabiele energiebevoorrading als gevolg van politieke omstandigheden op wereldniveau bedreigend werken voor de Europese markten die hun bevoorrading baseren op een beperkte energiemix.

Voor Vlaanderen ligt de uitdaging van de vrijmaking van de energiemarkten in het verzoenen van enerzijds een vrije markt ten voordele van de economie met anderzijds de steeds toenemende eisen van een gezond leefmilieu.

Dit houdt specifieke uitdagingen in voor de Vlaamse bevoegdheden in verband met het rationeel energiegebruik en de hernieuwbare energiebronnen.

Institutionele en lokale politieke ontwikkelingen op Belgisch en Vlaams niveau

Verwacht wordt dat verdere federalisering tot homogenere bevoegdheidspakketten zal leiden en dus tot een efficiënter beleid. De snellere vrijmaking van de energiemarkten, evenals de intensifiëring van het duurzaam denken op federaal vlak houdt ook opportuniteiten in voor Vlaanderen. Opportuniteiten die zich zowel op het vlak van economische groei als van milieubehoud situeren.

Op Vlaams niveau merken we een groeiende politieke aandacht op en een prioriteitsstelling voor alles wat met energie te maken heeft (vrijmaking, duurzaam energiegebruik en –productie). Die prioriteitsstelling moet achtereenvolgens leiden tot het mobiliseren van de nodige middelen en het creëren van de nodige beleidsinstrumenten. De bevoegdheden energie en mobiliteit vallen in deze legislatuur samen. Hierdoor kunnen beleidsmaatregelen over energie beter afgestemd worden op de transportsector. Die sector heeft immers een groot aandeel in het totale energieverbruik.

Door de bevoegdheden openbare werken en energie te koppelen kunnen we hernieuwbare energieprojecten, waaronder waterkrachtcentrales op stuwen en sluizen, concessies op gewestgronden voor windturbines, gemakkelijker uitbouwen.

De lokale overheden waren tot nu toe eerder indirect betrokken bij het energiebeleid. Lokaal is er nog heel wat beleidsruimte over om ook van hen belangrijke medespelers te maken in het duurzaam energiebeleid.

Intercommunales

Een bedreiging is dat de winst van de intercommunales evenredig is met de verkoop van energie. Het gebrek aan alternatieven zal de belangstelling voor REG en hernieuwbare energie doen dalen door de verwachte vermindering van de energie-inkomsten in het kader van de vrijmaking.

De regelgeving om de vrijmaking in goede banen te leiden, is een opportuniteit om bovengenoemd gebrek aan alternatieven op te vangen.

Verwacht wordt dat de regelgeving erin slaagt om zowel het tekort aan impact van de overheid op het uitgeven van REG-middelen evenals de taakinvulling van de intercommunales beter te sturen. En dit meer bepaald op vlak van energiediensten (integrale dienstverlening tot realisatie van energiebesparende investeringen), universele dienstverlening en openbare dienstverplichtingen.

Actuele beleidsinstrumenten

Hieronder worden enkele van de belangrijkste beleidsinstrumenten weergegeven die het huidige energiebeleid ondersteunen.

Vlaamse Instelling voor het Rationeel Energiegebruik (VIREG)

VIREG heeft als doel energiebedrijven en energiegebruikers responsabiliseren om actief deel te nemen aan het REG-beleid. VIREG ging in het voorjaar van 1998 officieel van start als een overlegplatform tussen de Vlaamse overheid, de energiedistributeurs, de energieproducenten en de energiegebruikers. VIREG moet de betrokken actoren stimuleren om REG-acties te implementeren en deze acties in goede banen te leiden.

CO₂/REG Beleidsplan

Om de stijgende trend van de CO₂-emissies om te buigen voorziet het MiNa2-plan als actie 6 "Het Vlaamse CO₂/REG-beleidsplan actualiseren en uitvoeren". Die actie bouwt verder op het bestaande CO₂/REG-beleidsplan, goedgekeurd door de Vlaamse regering op 15 juni 1994 en in 1996 geactualiseerd door de CO₂/REG-werkgroep.

Het CO₂/REG-beleidsplan 1999, goedgekeurd door de Vlaamse regering op 19 november 1999, vormt een catalogus van de meest haalbare technologieën om CO₂-reducties te bereiken.

Per voorgestelde technologie werd de mogelijke emissiereductie berekend bij een welbepaald scenario en volgens de voorgestelde timing. Per maatregel werd ook de terugverdientijd voor de gebruiker berekend, evenals de kostprijs per ton CO₂-reductie.

Tenslotte werden telkens mogelijke beleidsinstrumenten voorgesteld en verantwoordelijke administraties aangeduid om de voorgestelde maatregelen uit te voeren.

Parallel daaraan wordt intussen een grondige inventaris gemaakt van de energiebesparingspotentiën per sector. Die inventaris zal als basis dienen voor het CO₂/REG-beleidsplan 2010.

Het noodzakelijke overleg binnen de administratie en de Vlaamse regering wordt vanuit de bevoegdheid energie gecoördineerd. In september 2000 wordt een rapport over de vooruitgang per 30 juni 2000 aan de Vlaamse regering voorgelegd.

Isolatiereglementering

Het "Besluit van de Vlaamse regering van 18 september 1991 houdende het opleggen van minimum eisen inzake thermische isolatie van woongebouwen.", dat de regels in verband met de thermische isolatie vastlegt, werd van kracht op 1 september 1992 en is van toepassing op elk gebouw of elk gedeelte van een gebouw dat hoofdzakelijk bestemd is voor individuele huisvesting of collectieve huisvesting met permanente bezetting.

Nieuw op te richten woongebouwen dienen op dit huidig ogenblik een peil van globale warmte-isolatie (K-waarde) te bezitten gelijk aan of beter dan K55.

Het besluit bevat ook een reeks eisen die van kracht zijn voor bestaande woningen die gerenoveerd worden en waarvoor een vergunning voor het verbouwen moet worden aangevraagd. In dit geval betreft het eisen (maximale k-waarden) die alleen betrekking hebben op de bouwelementen die deel uitmaken van de gebouwschil en die grondig gerenoveerd of herbouwd worden.

Belcogen

Belcogen werd in 1996 opgericht op initiatief van de Vlaamse overheid, en dit als promotieorgaan voor warmtekrachtkoppeling in Vlaanderen.

ODE-Vlaanderen

De vzw ODE-Vlaanderen werd in 1996 opgericht. Zij groepeerde verschillende organisaties, onderzoeksinstituten en individuele personen. Doel van de vzw is het gebruik van duurzame energie en energiebesparing in Vlaanderen te bevorderen.

Demonstratieprogramma voor fotovoltaïsche zonnepanelen op gebouwen

Deze relatief nieuwe steunregeling (1998) richt zich naar de demonstratie van fotovoltaïsche (of PV) zonnepanelen op gebouwen, met als doel de markt voor dergelijke systemen stimuleren.

De subsidie voorziet een tussenkomst van 50% op de investeringskosten voor privé-persoon en rechtspersonen (bedrijven, vzw's, overheidsinstellingen,...).

Steun voor demonstratieprojecten energietechnologieën

Met die steun wil de overheid innovatieve productieprocedures en/of technieken stimuleren. Het gaat om projecten van rationeel energiegebruik in de industrie en de tertiaire sector.

De subsidie bedraagt maximaal 50% van de kosten van het innoverende deel van de nieuwe technologie en is beperkt tot 10 miljoen BEF.

Ecologiecriterium van de economische expansiewetten

Een ecologie-investering is een milieu-investering die het milieu minder wil belasten door een verbeterd productieproces. De investering moet duidelijk meer kosten dan de algemeen gangbare investeringen of investeringen om aan de opgelegde normen te voldoen.

De ecologiesteun voor investeringen in verband met energiebesparing en hernieuwbare energie bedraagt 10% voor de (middel)grote ondernemingen en 20% voor de kleine ondernemingen.

Verhoogde investeringsaftrek voor energiebesparende investeringen

Volgens het Wetboek der Inkomstenbelastingen kunnen bedrijven, naast de basisaftrek, een supplementaire fiscale aftrek van 10 % verkrijgen voor energiebesparende investeringen.

Missie en visie

In het regeerakkoord staat de beleidsinvulling van het spanningsveld tussen milieu, economie en algemeen welzijn centraal. Essentieel voor deze legislatuur is dat de zorg voor het milieu niet als een economische rem maar als een kans op kwalitatieve groei en werkgelegenheid en als een competitief voordeel op middellange termijn wordt beschouwd. Het is dan ook een uitdaging om binnen bovengenoemde evenwichtsoefening een globale visie op het energiebeleid uit te tekenen.

Het energiebeleid focust zich op het vrijmakingsbeleid – specifiek op vlak van energie – en op het stimuleren van een duurzame energiehuishouding (met name het rationeler omgaan met energie en het beter benutten van de beschikbare hernieuwbare energiebronnen). Dit zijn dan ook de thema's die voortdurend kunnen rekenen op de nodige aandacht binnen de Vlaamse regering.

Missie

Het groeiend energieverbruik heeft nadelige gevolgen voor het milieu. Door de toenemende concurrentiedruk in de energiesector dreigt de aandacht voor het rationeel energiegebruik, de milieuvriendelijke energieproductie en de toegankelijkheid van energie voor alle maatschappelijke groepen te verminderen. Vanuit dat besef is onze missie gegroeid, namelijk:

Een duurzaam energiebeleid voeren waarbij we het economische en sociale belang van energie verzoenen met de eindigheid van fossiele brandstoffen en de draagkracht van alle milieucompartimenten.

Visie

De milieudoelstellingen van Kyoto zijn geen economische en sociale rem, maar geven integendeel kans op selectieve groei voor welbepaalde sectoren, werkgelegenheid en een competitief voordeel op middellange termijn. Een duurzaam energiebeleid vraagt van de overheid een systematisch doelgroepenbeleid dat gericht is op gedragswijziging en responsabilisering.

De bedoeling is om de energievraag te beperken via een beleid gericht op rationeel energiegebruik en om de resterende energievraag in de mate van het mogelijke te voldoen op basis van hernieuwbare energiebronnen. Een beleid gericht op rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie moet het mogelijk maken om op termijn uit kernenergie te stappen zonder nefaste gevolgen voor de CO₂-uitstoot.

Om het algemeen belang te dienen, zal de overheid de vrijmaking van de Vlaamse energiemarkt begeleiden en sturen. Daarvoor moet ze een optimale mix van allerlei instrumenten gebruiken zoals sensibiliserings- en informatiecampagnes, financiële prikkels (subsidies, heffingen,...) en regelgeving (normen, convenanten,...).

Basisdoelstellingen van het Vlaamse energiebeleid

Inleiding

Het Vlaamse energiebeleid legt de basis voor een maatschappelijk draagvlak. Dit draagvlak leidt tot een energievoorziening die een duurzaam evenwicht houdt tussen economische groei en milieubehoud.

Tot op vandaag is de overheid vooral een passieve speler op de energiemarkt. Maar daar komt verandering in. De Vlaamse overheid wordt meer en meer een regisseur. Vooral in verband met de vrijmaking zal ze binnen haar bevoegdheden (distributie, decentrale productie en REG) de nodige regels bepalen en handhaven.

De aanbieders op de energiemarkt moeten er rekening mee houden dat de consument van vandaag meer kwaliteitsbewust wordt. Aannemers, leveranciers van apparaten en aanbieders van allerlei producten die het energieverbruik bepalen, weten dit al langer. Het kwaliteitsbewustzijn zal niet voorbijgaan aan de energiesector. De gebruiker van energie vraagt niet alleen een kwalitatief goed product (voorzieningszekerheid), maar stelt ook meer en meer eisen aan de manier waarop het wordt geproduceerd (groene stroom) en geleverd (energiediensten). De energiesector zal die kwaliteit moeten leveren.

Willen we een duurzaam energiebeleid dan is het nodig de CO₂-emissies te beperken. Die uitstoot van CO₂ komt voort uit het gebruik van fossiele brandstoffen in de energieproductie. Met het tekenen van het Kyoto-protocol in 1997 wordt het beperken van de uitstoot van broeikasgassen "een must". Daarom moet de overheid die beperking van emissies omzetten in doelstellingen voor de verschillende doelgroepen.

Indien we volgende doelstellingen nastreven, gaat het energiebeleid een mooie toekomst tegemoet.

Overzicht van de basisdoelstellingen van het Vlaamse energiebeleid

Stimulering van het rationeel energiegebruik (REG):

- Vermindering van het energieverbruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998.
- Toename van de energie-efficiëntie in de industrie en de dienstensector in 2004 t.o.v. 1998.

Verhoging van milieuvriendelijke productie van energie in de globale energievoorziening.

Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen.

Bovengenoemde doelstellingen worden hierna in detail uitgewerkt.

Doelstelling: Stimulering van het rationeel energiegebruik (REG)

Introductie

Rationeel energiegebruik is een onderdeel van een beleid van duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling is er op gericht om in onze huidige behoeften te voorzien zonder die van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen.

De stimulering van rationeel energieverbruik past binnen internationaal overeengekomen doelstellingen om broeikasgassen te verminderen. Economische groei op lange termijn is enkel houdbaar wanneer we rekening houden met de draagkracht van het milieu en de eindigheid van de fossiele brandstoffen aardolie, aardgas en steenkool.

Twee REG-doelstellingen

1^e REG-doelstelling:

“Vermindering van het energieverbruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998”

Het residentieel en gelijkgesteld energieverbruik stijgt nog altijd. Vandaag is het goed voor 29% van de energiebonden CO₂-emissies. Willen we de Kyoto-doelstelling realiseren, dan zijn bijkomende maatregelen naar de residentiële sector nodig.

De transportsector is verantwoordelijk voor 21% van het totale energieverbruik. De grootste energieverlinder in de transportsector is het wegverkeer (77%). Het personenvervoer vertegenwoordigt 61% van het energieverbruik door het wegverkeer.

De voortdurende stijging van het energieverbruik in de huishoudens heeft diverse oorzaken :

- De residentiële sector in het algemeen en de huishoudens in het bijzonder bezitten gemiddeld steeds meer elektrische apparaten.
- De huishoudens worden gemiddeld kleiner, wat een stijging van het energieverbruik met zich meebrengt (schaalvoordelen van grote gezinnen op het vlak van het energieverbruik verdwijnen).
- Energiezuinige lokale (decentrale) verwarming wordt meer en meer vervangen door centrale verwarming.
- De levensstandaard neemt gemiddeld toe. Dit leidt tot hogere comforteisen en een hoger energieverbruik.
- De mobiliteit en het daaraan gekoppelde verkeersvolume stijgen.

Uit enquêtes blijkt dat Vlamingen een vrij hoog milieubesef hebben. We zijn echter niet geneigd dit besef ook daadwerkelijk om te zetten in milieuvriendelijk gedrag, zeker niet als het om energiegebruik gaat. Het gebruiken van energie gaat sterk gepaard met het gedragspatroon. Wanneer milieuvriendelijk gedrag meer moeite of tijd kost, als we aan comfort moeten inboeten of beperkt worden in onze bewegingsvrijheid, zijn we niet geneigd dit milieubesef in effectief gedrag om te zetten. Hierin is een belangrijke taak weggelegd voor zowel de overheid als de energiesector, namelijk het milieubesef bij de Vlamingen omzetten in milieuvriendelijk gedrag.

Vooropgestelde beleidseffecten

- Vermindering van de leveringen door de elektriciteitsdistributiesector
- Vermindering van de leveringen door de aardgasdistributiesector
- Vermindering van andere brandstoffeveringen
- Verbeterde opvolging van het energieverbruik voor personenvervoer
- Verbeterde afstemming van het mobiliteitsbeleid op het energiebeleid
- Verbetering van de energieprestatie van nieuwbouw

- Meer energiebewust handelen
- Vermindering van de CO₂-emissies in de residentiële sector in het algemeen en de huishoudens in het bijzonder in 2004 t.o.v. 1998.

2e REG-doelstelling:***“Toename van de energie-efficiëntie in de industrie en de dienstensector in 2004 t.o.v. 1998”***

De industrie heeft een aandeel van 18 procent in de energiegebonden CO₂-emissies. Om de Kyoto-norm te realiseren, zal de industrie een belangrijke inspanning moeten leveren op het vlak van rationeel energiegebruik. Die inspanning past binnen de ecologische ombouw van de economie, waarbij alsmaar meer aandacht besteed wordt aan duurzame ontwikkeling in de bedrijfsvoering.

Ecologie en economie kunnen perfect samen gaan. Het staat immers vast dat ondernemingen uit de gerealiseerde kostenbesparing een concurrentieel voordeel halen. Zolang er tenminste geen REG-verplichtingen worden opgelegd die hun concurrentiepositie ondermijnen. Dergelijke verplichtingen zijn vanuit maatschappelijk oogpunt niet aangewezen.

De Vlaamse overheid heeft nood aan een instrument waarmee ze bedrijven kan stimuleren om de best beschikbare en economisch haalbare energietechnologieën in hun productieprocessen toe te passen.

De transportsector is verantwoordelijk voor 21% van het totale energieverbruik. De grootste energieverlinder in de transportsector is het wegverkeer (77%). Het vrachtvervoer vertegenwoordigt 39% van het energieverbruik door het wegverkeer. Opvallend is ook het aandeel van de luchtvaart, namelijk 16%. De spoorwegen en de scheepvaart nemen respectievelijk 2% en 5% van het energieverbruik voor hun rekening.

Vooropgestelde beleidseffecten

- Een toename van het belang van de sector(en) waarvan de bestaansreden gebaseerd is op het energiegebeuren.
- De continue verbetering van de energie-efficiëntie.
- Dalende CO₂-emissies en dalend energieverbruik per eenheid product en/of per sectoriële omzet in 2004 t.o.v. 1998.
- Verbeterde opvolging van het energieverbruik voor vrachtvervoer.
- Verbeterde afstemming van het mobiliteitsbeleid op het energiebeleid.

Strategische projecten die de REG-doelstellingen invullen.***Een energieprestatienorm invoeren voor nieuwbouw (kantoren en woningen) in het kader van de 1e REG-doelstelling.***

De huidige isolatiereglementering houdt enkel rekening met geleidingsverliezen langs de gebouwen-schil. Maar geleidingsverliezen bepalen slechts ongeveer één derde van het totaal energieverbruik. Willen we zuinig energiegebruik daadwerkelijk stimuleren, dan moeten we berekeningsmethodes en prestatieniveaus invoeren die met het totaal energieverbruik rekening houden, kortom een globale energieprestatienorm (EPN).

In het “Decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening”, goedgekeurd op 18 mei 1999, is reeds de mogelijkheid tot het invoeren van een EPN voorzien. Het decreet laat de Vlaamse regering toe om stedenbouwkundige voorschriften vast te leggen. Die voorschriften gaan ondermeer over de thermische kwaliteit van bouwwerken, energiebesparing en energierugwinning (art. 54, 2°).

Wanneer niet voldaan is aan de regels van de globale energetische prestatie-eisen en aan de regels voor de thermische isolatie, de ventilatievoorzieningen en de minimale eisen voor het binnenklimaat zoals vastgesteld door de Vlaamse regering (art. 100, §3) zal de overheid een stedenbouwkundige toelating kunnen weigeren.

Momenteel loopt als voorbereiding op het uitwerken van een EPN, de beleidsondersteunende onderzoekopdracht EPIGOON, wat staat voor EnergiePrestatie in Gebouwen: Onderzoek van ervaringen en Ontwikkeling van voorstellen voor Normering in Vlaanderen.

Het EPIGOON-project ontwikkelt een coherente methodiek voor een EPN. Dit voor zowel woningen als voor niet-woongebouwen, met name utiliteitsgebouwen en kantoren. Hierbij worden garanties geboden om minimale prestaties van thermisch comfort (in winter én zomer) en luchtkwaliteit te behouden.

Dit project staat onder toezicht van het WTCB en loopt in nauw overleg met de diverse beroepssectoren. Bedoeling is de beroepssectoren maximaal te betrekken bij het opstellen van een Vlaamse energieprestatienormering, en zo de slaagkansen van een dergelijke ingrijpende maatregel in de bouwpraktijk te verhogen.

De uitwerking van het uitvoeringsbesluit voor nieuwbouwwoningen zal in de loop van 2000 gebeuren.

Efficiënte controle en sensibilisatie

Een reglementering is evenwel niet voldoende om tot een effectieve verbetering van de energieprestaties van een woning te komen. Er moet ook op toegezien worden dat de reglementering wordt nageleefd. Een efficiënte controle is dan ook onmisbaar.

Uit de SENVIVV-studie (zie het hoofdstuk betreffende het huidige beleidsinstrumentarium) evenals uit de activiteiten van de werkgroep "Controle isolatie- en ventilatiereglementering", blijkt duidelijk dat een efficiënte controle pas mogelijk is als aan een aantal voorwaarden voldaan is:

- duidelijke procedures en normvereisten ;
- geen fundamentele discussies over de procedure om product- en systeemdata te bepalen ;
- toegankelijkheid tot product- en systeemdata ;
- zekere mate van ondersteuning en/of goedkeuring door de verschillende bouwpartners.

Een coherente aanpak voor controle uitwerken is bij een EPN-wetgeving minstens zo belangrijk. Daarom zullen we in het kader van het EPIGOON-project de organisatie van de controle gedeeltelijk voorbereiden.

Het tijdstip van "bewijsvoering van conformiteit met de wetgeving" is ongetwijfeld belangrijk bij die controle. Al te vaak is er een groot verschil tussen de plannen bij de bouwaanvraag en de prestaties na afloop van de werken. Daarom moet een bewijsvoering, bijvoorbeeld bij oplevering van het gebouw mogelijk worden, om zo te komen tot een dossier "as built".

Hogergenoemde controle is van toepassing op ruim 35.000 nieuwbouwwoningen per jaar. Momenteel voert de overheid tussen de 450 en 500 werfcontroles uit. Daaruit blijkt dat de huidige verplichtingen onvoldoende in de sector zijn doorgedrongen. Om aan die situatie te verhelpen, moeten we een efficiënt controle- en sensibilisatiesysteem invoeren. Dit systeem moet tenminste uit volgende elementen opgebouwd worden.

- In het algemeen, en zeker als we het hebben over een vernieuwde (energieprestatie)regeling, moet de overheid het aantal steekproeven opvoeren. Streefcijfer hierbij is 2% van de nieuwbouwwoningen. Dit komt overeen met 700 controles op jaarbasis.
- Door de responsabilisering van gemeenten is het nodig gemeentelijke ambtenaren te sensibiliseren voor die problematiek. Het zijn zij immers die bouwaanvragen behandelen en bijgevolg rechtstreeks in contact staan met bouwheer en architect. Door regelmatige contacten met, en het begeleiden van gemeentelijke ambtenaren, krijgen bouwheren en architecten eerstelijnsinformatie over de financiële en milieuvoordelen van een woning met goede energieprestaties. Die begeleiding kan ondermeer gebeuren door standaardbrieven ter beschikking te stellen, relevante docu-

mentatie voor aanvragers van een bouwvergunning te geven en feedback te geven over regelmatig weerkerende fouten of inbreuken. Om alles in goede banen te leiden moeten ambtenaren van de administratie die instaan voor de controle rechtstreekse contacten onderhouden met de 304 gemeenten. Bedoeling is iedere gemeente eenmaal per jaar te bezoeken.

Door de responsabilisering van gemeentelijke ambtenaren, zal de overheid de administratieve controle (zoals die momenteel vooraf op de isolatieformulieren wordt toegepast), kunnen beperken in het voordeel van steekproefsgewijze controles ter plaatse.

- Tenslotte zou een controlerende overheid ook het vertrouwen moeten krijgen van de sector. Het vertrouwen aanwakken kan onder meer door nauwere contacten tussen de controle-ambtenaren en verenigingen van architecten en aannemers. De controle-ambtenaren kunnen aanwezig zijn op bouwbeurzen, waar ze kandidaat-bouwers zo goed mogelijk voorafgaandelijk informeren over de troeven van een goed geïsoleerde woning.

Het is duidelijk dat een dergelijke coherente aanpak voor de controle slechts mogelijk is met bijkomende mankracht in de bevoegde diensten.

Aanvullende acties

- Er zal onderzocht worden in welke mate de energieprestaties van bestaande woningen verbeterd kunnen worden. Een dossier "as built" invoeren binnen het EPN-concept vormt een prima basis voor de energiecificatie van bestaande gebouwen. Een andere mogelijkheid is het koppelen van renovatiepremies aan isolatie-eisen.
- Hoe kan het EPN-concept uitgebreid worden naar alle bedrijfsruimtes? (Dus niet alleen kantoren, maar ook de gebouwen van industriële productie-, distributie-, opslag- en verwerkende bedrijven) En wat zijn de minimumvereisten hiervoor? Ook dit moet verder onderzocht worden.

Het afsluiten van benchmarking convenanten met energie-intensieve industriële sectoren in het kader van de 2e REG-doelstelling.

Om te voldoen aan de Kyoto-doelstelling, stelt de Vlaamse overheid voorop de energie-efficiëntie in de industrie te optimaliseren.

De energie om een product te vervaardigen, moet stelselmatig verminderd worden. Om dit doel te bereiken, moeten bedrijven naast het inzetten van steeds efficiëntere machines, motoren en processen ook materiaalverliezen beperken.

De Vlaamse overheid zal met de industrie praten over het verbeteren van de energie-efficiëntie. Zij zal afspraken maken en deze vastleggen in convenanten. Convenanten zijn met andere woorden overeenkomsten tussen de sectoren en de overheid. In Nederland bestaan dergelijke convenanten al tientallen jaren. In Vlaanderen heeft de overheid tot op vandaag enkel nota's van wederzijds begrip ondertekend met sommige industriële sectoren. Dit gebeurde naar aanleiding van het VIREG-overleg (zie hoofdstuk over het bestaand beleidsinstrumentarium). In die nota's verklaren de sectoren om met de Vlaamse overheid samen te werken op het vlak van rationeel energiegebruik. Let wel, die zogenaamde nota's van wederzijds begrip zijn nog geen convenanten.

Elementen van een convenant

- de partijen spreken af welke doelstelling moet behaald worden
- er wordt een energiebesparingplan opgemaakt
- er is een methode van toezicht of monitoring
- er worden correctiemaatregelen afgesproken
- er is een tegenprestatie van de overheid

Een voorbeeld van convenanten vinden we terug in de meerjarenafspraken van onze noorderburen.

In Nederland werden vanaf 1990, 29 industriële meerjarenafspraken afgesloten. Doel is de energie-efficiëntie met gemiddeld 20% verbeteren en dit over een periode van tien jaar, tussen 1989 en 2000. Die doelstellingen zijn vastgelegd met een precies cijfer, namelijk de energie-efficiëntie elk jaar met twee procent verhogen.

De Vlaamse overheid zal aan het bedrijfsleven in het algemeen vragen om hun energie-efficiëntie blijvend te verbeteren. Die vraag geldt dus ook voor de zeer energie-intensieve Vlaamse bedrijven. Voor die bedrijven is het echter niet vanzelfsprekend een streefcijfer voorop te stellen, zonder daarbij rekening te houden met de context waarin ze werken. Zij zijn immers onderworpen aan de regels van internationale concurrentie. Hogergenoemde bedrijven halen immers hun grondstoffen op de internationale markt, en verkopen er ook hun eindproducten. Ze hebben schrik dat de overheid hen verplichtingen zal opleggen, die zo duur zijn, dat zij hun producten niet meer kunnen verkopen. Of erger nog dat ze moeten voldoen aan verplichtingen die technisch niet haalbaar zijn, zodat zij hun bedrijf moeten sluiten, of elders gaan produceren.

De overheid heeft begrip voor dit standpunt. Daartegenover stelt ze dat die bedrijven alle mogelijke inspanningen moeten doen om op het vlak van energie-efficiëntie (meer bepaald rationeel energiegebruik in hun bedrijf) tot de besten van de wereld te behoren.

De overheid zal energie-intensieve bedrijven hun eigen prestatie laten toetsen aan die van andere goedpresterende bedrijven, of met andere woorden te laten benchmarken. Dit zogenaamde benchmarken is voor de overheid noodzakelijk om energie-doelstellingen voor die bedrijven vast te leggen. Een convenant waarin die te behalen doelstelling vastgesteld wordt door middel van benchmarken, noemen we dus een benchmarking convenant.

Doel van het benchmarking convenant is maken dat de procesinstallaties van de deelnemende bedrijven zo snel mogelijk, maar uiterlijk in 2012, blijvend tot de wereldtop in energie-efficiëntie behoren. Het convenant houdt daarbij rekening met de internationale concurrentiepositie van de ondernemingen. Ze hoeven immers met hun maatregelen niet verder te gaan dan hun beste concurrenten op wereldniveau. Bedrijven die meedoen aan het benchmarking convenant worden gevraagd een energie-efficiëntie plan op te stellen. Zij krijgen daarvoor anderhalf jaar de tijd.

Enkele denkpistes voor het instellen van een benchmarking convenant worden hieronder weergegeven:

Partijen en looptijd

- Partijen zijn de Vlaamse minister bevoegd voor Energie, het VEV en de sector-organisaties.
- Alle Vlaamse vestigingen van een onderneming met een energieverbruik per vestiging van ten minste 0,5 PJ/jaar kunnen aan het convenant deelnemen. We schatten dat alle bedrijven die 0,5 of meer PJ/jaar verbruiken, ongeveer 80% van het energieverbruik van de industrie dekken. Bij deze bedrijven is energieverbruik een zeer belangrijke kostenfactor, namelijk 7 tot 20%. Wij zien dat deze bedrijven spontaan energiebesparende maatregelen nemen.
- Het convenant loopt in principe tot en met 2012. In 2004 zullen we het convenant evalueren.

Organisatie

- De Commissie Benchmarking is verantwoordelijk voor de hele uitvoering van het convenant. Alle partijen zijn in de Commissie vertegenwoordigd.
- Een onafhankelijke wetenschappelijke instelling verifieert de verschillende stappen in het BM-proces en adviseert de overheid.

Commissie Benchmarking

In Vlaanderen zou de Commissie Benchmarking er als volgt kunnen uitzien :
Een voorzitter, vertegenwoordiger van de Vlaamse minister bevoegd voor Energie
Vertegenwoordigers van de betrokken partijen die als volgt worden aangeduid :

- één door de Vlaamse minister bevoegd voor Economie
- één door het VEV
- één voor elke toegetreden sectororganisatie

Doel van de convenant

Doel van het convenant is ervoor zorgen dat zoveel mogelijk installaties van de deelnemende vestigingen zo snel mogelijk, maar uiterlijk in 2012, tot de wereldtop behoren op het gebied van energie-efficiëntie.

Vaststellen wereldtop

- De ondernemingen zijn zelf verantwoordelijk voor het vaststellen van de wereldtop.
- Een consultant onderzoekt, in opdracht van de onderneming, de wereldtop van alle relevante procesinstallaties en de positie van deelnemende vestigingen ten opzichte van die top. De kloof die overbrugd moet worden om de wereldtop te bereiken is hierdoor bekend.
- De Vlaamse vestigingen zullen zich individueel meten met het gemiddelde van de beste regio in de wereld of met de tien procent beste installaties wereldwijd. (exclusief Vlaamse installaties)
- Indien er geen volwaardig benchmarksysteem is zoals hoger vermeld, zal de consultant de energie-efficiëntie van de beste procesinstallatie wereldwijd buiten Vlaanderen vaststellen. De Wereldtop ligt 10 procent lager dan de energie-efficiëntie van de beste procesinstallatie.
- Onderdelen van een vestiging waarvoor de wereldtop niet bepaald is, zullen doorgelicht worden. Dit om na te gaan welke besparingsmaatregelen voor dat onderdeel van de vestiging nodig zijn. Zo kan de efficiëntiedoelstelling voor de gehele vestiging worden vastgesteld.
- Een onafhankelijke wetenschappelijke instelling controleert zowel de opdrachtverlening aan de consultant als het eindrapport en brengt hierover advies uit aan de Vlaamse minister bevoegd voor Energie en aan de onderneming in kwestie.

Opstellen energie-efficiëntieplan

- Een volgende stap is het tijdstip vastleggen waarop de vestiging de wereldtop moet bereiken. Liefst zo snel mogelijk, maar uiterlijk in 2012.
- Om die streefdatum te halen, moet de onderneming voor alle vestigingen die deelnemen een energie-efficiëntieplan opstellen.
- Voor de fasering van de maatregelen om de wereldtop te bereiken zijn volgende criteria vastgelegd:
 - ✓ Alle maatregelen met een Internal Rate of Return van 15% na belastingen moeten zo snel mogelijk maar uiterlijk in 2005 genomen worden.
 - ✓ Indien deze maatregelen onvoldoende zijn om de wereldtop te bereiken, moeten de minder rendabele maatregelen zo snel mogelijk, maar uiterlijk voor het jaar 2008 gerealiseerd worden.
 - ✓ Is de top in 2008 nog niet bereikt, dan zal de onderneming een urgentieplan voor leggen om de top alsnog via speciale maatregelen in 2012 te halen.
- Het energie-efficiëntieplan tussen de onderneming en de overheid geldt als resultaatsverplichting voor de onderneming.
- Komt er geen overeenstemming over het plan, dan is dat voldoende om voor die onderneming deelname aan het convenant op te zeggen.
- De hele procedure van het vaststellen van de wereldtop tot het opstellen van een energie-efficiëntieplan moet binnen 1,5 jaar na tekening van het convenant zijn afgerond.
- Minimum om de vier jaar wordt de wereldtop opnieuw vastgesteld en het energie-efficiëntieplan geactualiseerd.

Monitoring en rapportage

- De onderneming moet haar vooruitgang rapporteren aan het bevoegd gezag
- Een onafhankelijke wetenschappelijke instelling verifieert dat rapport
- De Commissie Benchmarking brengt jaarlijks een openbaar verslag uit over de evolutie van het convenant.

In de loop van het jaar 2000 zal de methodiek worden uitgewerkt. Deze methodiek zal dan worden uitgetest in een pilootfase. Voor de medewerking aan deze pilootfase zal de ijzer- en staalsector worden gecontacteerd.

Naar een REG-decreet als wettelijke basis voor financiële ondersteuningsmaatregelen voor REG-investeringen.

Om rationeel energiegebruik te bevorderen moet de overheid een ondersteunende rol vervullen. Hiertoe kan zij verschillende instrumenten inzetten, die elkaar moeten aanvullen.

De drie belangrijkste instrumenten zijn:

- sensibiliserings- en informatiecampagnes. Zij moeten de energiegebruiker bewust maken van de financiële- en milieuvoordelen van rationeel gebruik van energie;
- regelgeving, bijvoorbeeld het opleggen van minimale eisen in verband met de isolatiereglementering en de energieprestatienorm;
- aanmoedigingsmaatregelen om rationeel energiegebruik te bevorderen. We denken hierbij aan tegemoetkomingen voor haalbaarheidstudies en energieaudits, steun voor demonstratieprojecten, investeringssubsidies en andere financiële stimuli.

Vandaag beschikt de Vlaamse overheid over vrij weinig instrumenten om rationeel energiegebruik (financieel) te ondersteunen. Wel is er de zogenaamde ecologiesteun, een verhoogde investeringssteun die past in de economische expansiewetten. Wie investeert in projecten met een duidelijk ecologisch karakter kan op die investeringssteun beroep doen.

Verder is het koninklijk besluit van 10 februari 1983 nog altijd van kracht. Dit KB spreekt over aanmoedigingsmaatregelen voor het rationeel energiegebruik. De uitvoeringsmaatregelen van dit besluit werden vastgelegd bij ministerieel besluit van 1 augustus 1983. Sinds de regionalisering van het beleid inzake rationeel energiegebruik, valt dit KB onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest. Het KB heeft maar een beperkt toepassingsgebied. De steunmaatregelen die erin opgenomen zijn kunnen we in twee groepen onderverdelen :

- tegemoetkomingen voor ondernemingen en instellingen die energiebesparende investeringen doen en niet kunnen genieten van de verhoogde fiscale aftrek voor energiebesparende investeringen. Het gaat hier om verlieslatende ondernemingen en niet-commerciële instellingen.
- tegemoetkomingen voor demonstratieprojecten over rationeel energiegebruik. Het gaat hier meer bepaald om nieuwe verwezenlijkingen in België die commercialiserings- en rendabiliteitsvooruitzichten hebben. Ook nieuwe procédés of producten die bijzonder belangrijk zijn voor de sectoren die veel energie gebruiken komen in aanmerking. Het besluit van de Vlaamse regering van 16 december 1992 neemt de steun om innovatieve, energiebesparende technieken te laten doorbreken op de Vlaamse markt op in de Vlaamse wetgeving.

Bij gebrek aan een algemeen kader kunnen we voor andere REG-initiatieven uitgaande van de Vlaamse overheid enkel ad hoc projecten opstarten. Voor dergelijke projecten is het doorlopen van tijdroven- de, administratieve procedures altijd nodig. Een werkwijze die alleszins niet van een lange termijn visie getuigt, noch van een coherent REG-beleid.

Naast de opgesomde overheidsinitiatieven worden ook enkele energiezuinige technieken gepromoot en financieel ondersteund. Dit gebeurt via actieplannen van de leden van VIREG (vooral de energie-verdelers). Vermits elektriciteits- en aardgasverdelers in de nabije toekomst in een vrije markt zullen concurreren, kan deze aanpak niet gehandhaafd worden. De REG-inspanningen van de elektriciteits- en aardgasverdelers kunnen dan geregeld worden door vrijmakingsdecreten.

Er is nood aan een beleidsinstrument om gemakkelijk energiezuinige investeringen te ondersteunen en te begeleiden. Hoe deze ondersteuning optimaal kan gebeuren, kan best vast gelegd worden in een REG-decreet.

Het REG-decreet zal een globaal kader scheppen om initiatieven van rationeel energiegebruik te ondersteunen. Niet enkel traditionele investeringssubsidies, maar ook instrumenten als haalbaarheidsstudies, energieaudits en energieboekhouding zullen in het decreet aan bod komen.

Het decreet vormt de basis voor het implementeren van het CO₂/REG-beleidsplan en voor verdere concretisering van het doelgroepenbeleid van VIREG. Dit doelgroepenbeleid wordt geïntensifieerd

door convenanten tussen enerzijds de industriële en tertiaire sectoren en anderzijds de Vlaamse overheid. Het REG-decreet zal de juridische basis leggen voor wederzijdse, bindende engagementen tussen de betreffende sector en de overheid. Het afsluiten van convenanten houdt een gedeelde financiering in. Daarom zullen de voorwaarden voor financiering en mogelijke financieringsvormen van de overheid vastgelegd worden. Ook aan de vereisten inzake monitoring en evaluatie zal de nodige aandacht gegeven worden. Indien de sector de gemaakte afspraken niet nakomt, zullen er voorzieningen getroffen worden om sancties te nemen.

Voor de diverse categorieën van steunmaatregelen, zal een onderscheid gemaakt worden tussen verschillende doelgroepen zoals de industrie, de profit sector, de non-profit sector (bvb. scholen, ziekenhuizen, vzw's, enz.), de overheidssector (gemeenten en provincies), de land- en tuinbouw en particulieren.

Concreet legt het REG-decreet de juridische basis voor :

- financieringsvormen voor energieaudits;
- financieringsvormen voor haalbaarheidsstudies;
- financieringsvormen om een energieboekhouding te voeren
- tijdelijke premiestelsels die het introduceren van (nieuwe) energiezuinige maatregelen versnellen en de terugverdientijden verminderen, zodat ondernemingen sneller investeringsbeslissingen nemen;
- financiële steun aan gezinnen met een bescheiden inkomen;
- subsidies voor verenigingen die rationeel energiegebruik promoten;
- financiële steun aan gemeenten om een geïntegreerd energiebeleid te voeren;
- convenanten met de industriële- en tertiaire sectoren.

Voorzien wordt dat de huidige steun aan demonstratieprojecten zal geïntegreerd worden en het KB van 10 februari 1983 voor wat betreft het Vlaamse Gewest afgeschaft wordt. De overheid zal erover waken dat er geen hinderpalen zijn tussen de voorziene steunmaatregelen en andere financieringsmechanismen zoals investering door derden.

Uitwerken van een REG-norm ter responsabilisering van de energieleveranciers. Uitwerken van een energiedienstensysteem gekoppeld aan een vernieuwd winstmechanisme.

De vrijmaking van de energiemarkten heeft het energielandschap diepgaand hervormd. Die hervorming zal ongetwijfeld invloed hebben op consument en milieu. De consument zal zich echter snel aanpassen en genieten van zijn vrijheid in deze nieuwe markt. Hij zal energiediensten aanschaffen naargelang zijn behoefte.

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt geeft waarschijnlijk aanleiding tot prijsdalingen voor de consument. Bedrijven zullen hun concurrentiepositie kunnen verbeteren.

Prijsdalingen - en dit geldt voor alle consumenten - mogen echter niet tot energieverspilling leiden. Wanneer de kosten van energiebesparende investeringen niet meer opwegen tegen de winsten die we uit de energiebesparing halen, worden deze energiebesparende investeringen onrendabel. Dit moeten we beslist vermijden. Zoniet worden de Kyoto-doelstellingen (cfr. supra) onhaalbaar en komt het milieu onder druk.

De wijze waarop de vrijmaking gebeurt, moet bijgevolg conform zijn aan de eerder geformuleerde REG-doelstellingen. Daarom staat dit ook in het ontwerpdecreet tot vrijmaking van de elektriciteitsmarkt (cfr. infra). Dit ontwerpdecreet voorziet expliciet de mogelijkheid om REG-voorwaarden op te leggen aan netbeheerders of energieleveranciers. De voorwaarden moeten uitgewerkt worden in een REG-norm en daarna in een uitvoeringsbesluit van het decreet worden vastgelegd.

Een REG-norm is de minimum te realiseren doelstelling van energieëfficiëntie bij de klanten van de energieleveranciers. Alle wetgevende maatregelen samen moeten ervoor zorgen dat energiedienstleveranciers ook winst kunnen halen uit een vermindering van de energieleveringen.

De energiedienstleveranciers leveren dan het licht, de kracht of de warmte die nodig is om de klant tevreden te stellen, maar zetten daarbij zo weinig mogelijk elektriciteit of andere energie in.

Vooraleer we REG-doelstellingen via een REG-norm aan de energieleveranciers opleggen, zullen we allereerst via beleidsondersteunend onderzoek enkele elementen nagaan :

- Hoe kan een energieëfficiëntie bij de klant worden gemeten?
- Hoe kan een energieleverancier hier sturend bij optreden?
- Hoe kan er bij klant en leverancier een win-win situatie worden gecreëerd?
- Hoe moet een REG-norm in de tijd evolueren om maatschappelijk aanvaard te worden ?
- Welke controlemechanismen zijn nodig?
- Welke sancties moeten worden opgelegd bij het niet respecteren van de norm?
- Hoe kan een eventueel deficit worden gefinancierd?
- Zijn er voorbeelden in het buitenland en wat zijn de resultaten?

Aanmoedigen van het energiebewust gedrag: Een coherente communicatiestrategie inzake sensibilisering voor het rationeel energiegebruik

Uitgangspunt : een goede communicatie kan tot gedragsverandering leiden

Uit de VIREG-enquête blijkt dat Vlamingen een vrij hoog milieubesef hebben. Dit besef wordt evenwel niet altijd in milieuvriendelijk **gedrag** omgezet, zeker niet als het over energiegebruik gaat. Energiegebruik gaat immers gepaard met het gedragspatroon. Het omzetten van besef in effectief gedrag is nagenoeg onbestaande wanneer het milieuvriendelijk gedrag meer moeite of tijd kost, we door dit milieuvriendelijk gedrag aan comfort moeten inboeten, of in onze bewegingsvrijheid beperkt worden.

Informatieverschaffing kan een belangrijke rol spelen bij pogingen om gedrag te veranderen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat de informatie opvalt en dat de bron als betrouwbaar wordt beoordeeld.

Kleinschalige informatiecampagnes zijn vaak effectiever dan grootschalige, omdat de informatie zo beter kan worden afgestemd op de informatiebehoefte van de doelgroep.

Doel

Doel is een uniforme en algemeen herkenbare communicatiestrategie uitwerken voor de verschillende doelgroepen en hierbij verschillende communicatiemiddelen hanteren. Zo wordt een versterkend effect voor het energievriendelijk gedrag beoogd. We moeten de campagnes zodanig ontwerpen, dat we ze ook na 2000 verder kunnen uitbouwen.

Doelgroepen

- Huishoudens
- Overheden (gemeenten , provincies, Vlaamse Gemeenschap)
- Industrie
- Tertiaire sector (kantoren, verzorgingsinstellingen,...)
- Leerlingen en leerkrachten
- Architecten, adviesbureaus, aannemers, bouwpromotoren

Communicatiedoelstelling

De communicatiedoelstellingen zijn:

- **Sensibiliseren** : De consument overtuigen dat energieverbruik geld kost. Door zuinig met energie om te springen kan hij aanzienlijke bedragen besparen. Energiegebruik beïnvloedt ook het milieu en de opwarming van de aarde (= verhogen van het energiebesef – gekoppeld aan milieubesef)
- **Gedragsverandering** : omzetten van energiebesef in energievriendelijk gedrag op lange termijn.

Randvoorwaarden

- Geen inlevering op comfort

- Verbruiker wordt beloond voor energiezuinig gedrag : Kostenefficiëntie
- Geen nadruk op vervanging van brandstoffen, maar wel op vermindering van primair energiegebruik (aardolie, aardgas, steenkool)

Communicatiestrategie

Communicatie inzake REG is geen éénmalige activiteit. Om de consument te blijven overtuigen van REG en om hem tot effectieve gedragswijzigingen aan te zetten, is het nodig de campagnes over verschillende jaren te voeren. (2000 tot 2004) en herkenbaarheid en integratie van campagnes na te streven.

Het 'parapluconcept' leent zich hier perfect toe:

- de campagne wordt gekenmerkt door een centrale basis (vertaald in o.a. een slagzin - vb. REG : Meer met minder, en in beeldtaal, vb. een 'logo') dat alle onderdelen herkenbaar maakt;
- dit systeem laat werken met modules toe. Elke module gaat op één (of meer) specifiek(e) item(s) in die nauw aansluit(en) bij de doelgroep of het ogenblik (vb. gebruik van energiezuinige apparatuur; standby verbruik,...).

De campagnes worden in het jaar 2000 opgezet en zijn het begin van een lange-termijn campagne-strategie. Op termijn moeten we beslist herkenbaarheid bij de bevolking nastreven, waarbij we de dynamische aanpak van de Vlaamse overheid in verband met REG duidelijk in de verf zetten.

Mediastrategie

Een gestructureerde aanpak is noodzakelijk, willen we hogervermelde hindernissen overwinnen. Dit veronderstelt een geïntegreerde lange-termijn werking, waarvan voorlopig enkel 2000 ingevuld is.

Door verschillende communicatiemiddelen te gebruiken wordt het publiek meerdere malen en via verschillende kanalen bereikt.

In de campagne zullen drie niveaus gebruikt worden. Hoe hoger het niveau, hoe groter het potentieel bereik; hoe lager het niveau, hoe specifiek de boodschap kan zijn.

- Niveau 1: TV, radio
Kranten
Magazines/vakbladen
- Niveau 2: Folders en brochures
Website
- Niveau 3: Beurzen (vooral bouwbeurzen)
Telefonische info

Doelgroepenbeleid

Huishoudens

Het gros van de huishoudens kunnen we gemakkelijk bereiken via grootschalige massamedia zoals dagbladen, radio en televisie, aangevuld met meer beperkte informatiekkanalen zoals consumententijdschriften, informatie van de energieverdeler, lokale overheden en verenigingen.

Bedoeling is jaarlijks één of meerdere themagebonden grootschalige REG-campagnes bekend te maken via de massamedia (radio, tv, dagbladen, bouwbeurzen...). Mogelijke onderwerpen zijn : energiezuinige verlichting, stand-byverbruik, energieprestatienormering en isolatie, energiezuinige apparatuur, zuinig verwarmen (evolutie rendementen van verwarmingsketels/branders),...Daarnaast voorzien we ook meer algemene informatiecampagnes.

VIREG zal de diverse consumentenverenigingen, de geschreven pers, de detailhandel en de betrokken sectoren (fabrikanten van spaarlampen, branders, isolatiemateriaal,...) stimuleren om op de REG-

campagnes die door de overheid worden opgezet dieper in te gaan. Er zullen ook afspraken gemaakt worden met energiedistributiebedrijven om verdere REG-campagnes te organiseren.

Gemeentebesturen en andere overheden

Gemeentebesturen hebben een belangrijke taak in de verspreiding en sensibilisatie van REG. Eerst en vooral is een goede doorstroming van informatie naar de gemeenten van belang. Maar gemeenten moeten ook aangemoedigd worden zelf het goede voorbeeld te geven aan de lokale bevolking en de bedrijven. Dit kan door het opzetten of ondersteunen van modelprojecten, bijvoorbeeld naar aanleiding van eigen bouwprojecten of de vernieuwing van de straatverlichting. Ook AGENDA 21 en de milieuconvenanten met de gemeenten creëren diverse mogelijkheden. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld via een wedstrijd voor gemeentebesturen meedingen naar de prijs van energiezuinige gemeente. Ook aan interne energiezorg bij de Vlaamse overheid zal gedacht worden.

Industrie

De industriële sectoren zijn zeer verschillend en ook de energiebesparingmogelijkheden variëren enorm. Sensibilisering van de diverse sectoren kan via (vak)tijdschriften, beroepsfederaties, energiedistributiebedrijven, specifieke brochures en bedrijven die energiediensten leveren. Via benchmarking en energie-convenanten wordt bovendien een interne dynamiek op gang gebracht bij de energie-intensieve bedrijven.

Tertiaire sector (kantoren, verzorgingsinstellingen,...)

Naast sensibilisatie door ondermeer "de maand van de energiebesparing", zullen we in de dienstensector hoofdzakelijk aandacht besteden aan algemene informatiecampagnes en het organiseren van studiedagen. Modelprojecten over energiebesparing in de kijker stellen kan via informatieve brochures en studiedagen.

Leerlingen en leerkrachten

Naast sensibilisatie door ondermeer "de maand van de energiebesparing", gaan we hier vooral de nadruk leggen op specifieke informatiecampagnes. De informatie kan verspreid worden via de bestaande netwerken zoals 'Groene School' en 'Klasse' en via de nieuwsbrieven van de verschillende onderwijs-netten. Verder moeten ook handige hulpmiddelen en didactisch materiaal ontwikkeld worden.

Architecten, adviesbureaus, aannemers, bouwpromotoren

Naast sensibilisatie door ondermeer "de maand van de energiebesparing", zullen we bij deze doelgroep vooral aandacht besteden aan algemene informatiecampagnes, het organiseren van studiedagen en architectuurwedstrijden.

Verkopers van elektrische apparaten

De detailhandel is een belangrijke schakel in het uiteindelijke beslissingsproces van de consument om energie-vriendelijke producten te kopen. Een goede doorstroming van informatie en het afstemmen van promoties en acties op de campagnes van VIREG is nodig.

Actiemomenten 2000

Maand van de energiebesparing – oktober 2000 –algemeen concept

De tweede editie van de maand van de energiebesparing, georganiseerd door het VIREG-programmasecretariaat, vindt plaats in oktober 2000. Bedoeling is de actie in de toekomst om de twee jaar te blijven organiseren.

De maand van de energiebesparing richt zich op alle doelgroepen.

Terugkerende activiteiten

- Opening van de maand met een regeringsmededeling (eind september –begin oktober) en een inleidende studiedag (2 oktober) georganiseerd door het VIREG-programmasecretariaat.
- Tijdens de maand van de energiebesparing kan iedere organisatie, bedrijf, instelling, gemeente of school uit vrije wil evenementen organiseren over het thema REG.
- Volwaardige REG-activiteiten krijgen een kwaliteitslabel of keurmerk en de lijst met activiteiten wordt op grote schaal verspreid (ondermeer via een campagnekrant).

- De activiteiten zijn vrijblijvend '(behalve enkele verplichte acties vanwege de energiedistributeurs in het kader van het actieplan 2000).

Nieuwe accenten in 2000

- Organisatie van vier themaweken : huishoudens, overheid en tertiaire sector, scholen, KMO/industrie.
- Nadruk op publieksacties, algemene bekendheid, DOE-activiteiten en kleinschalige informatieve bijeenkomsten (en minder op de organisatie van studiedagen allerhande), en bereik van alle doelgroepen.
- Nadruk op de medewerking van 'net-werken' en koepelverenigingen, zoals bijvoorbeeld VVSG, BBL, DIALOOG/GAP-Vlaanderen, ARGO/DIGO/koepels van het gesubsidieerd onderwijs, De groene School, architectenverenigingen, ingenieursverenigingen, universiteiten en hogescholen, energieleveranciers, Kamers van Koophandel, ODE Vlaanderen, NCMV, Vlaamse administratie en gemeentelijke milieuambtenaren.
- Beperkt aantal grootschalige acties (vooral gericht op huishoudens) worden mee geïnitieerd vanuit het VIREG-programmasecretariaat.
- Medewerking van een reclamebureau om de activiteiten bekend te maken.
- We zullen trachten de detailhandel mee te krijgen om promotie te voeren over energiezuinige producten (herhaling van het thema-labels, energiezuinige apparaten,...). Commerciële acties worden niet a priori uitgesloten.
- Ontwikkeling van didactisch materiaal (bijvoorbeeld voor scholen en gemeenten).
- Organisaties en verenigingen (vzw's) die een activiteit met kwaliteitslabel organiseren, worden aangemoedigd om een dossier in te dienen in het kader van 'subsidies aan verenigingen', om de kosten (gedeeltelijk) te dekken (subsidie tot 100.000 BEF mogelijk).
- We trachten een aantal in het oog springende activiteiten voor te bereiden, waaronder:
 - Energiemeter in gebouwen van de Vlaamse overheid
 - Onthulling van de PV-installaties op de gebouwen van de Vlaamse overheid (voorbeeldfunctie)
 - Stickeractie, bijvoorbeeld op fietsen of auto's met de mogelijkheid om een prijs te winnen
 - Wedstrijd voor de energiezuinige gemeente (lancering?)
 - Onthulling REG-huis (beursstand)

Inschakelen Marketing bureau

VIREG wil een extern communicatiebureau inschakelen, om zo de communicatie van de overheid in een verstaanbare en aantrekkelijke boodschap aan de diverse doelgroepen over te brengen.

Het communicatiebureau heeft als taak:

- Een koepelconcept (= kapstok waar alle campagnes kunnen aan opgehangen worden) bepalen en een algemene bekendmakingscampagne uitwerken die gericht is naar de verschillende doelgroepen.
- Eén of meerdere massa-media campagnes uitwerken en lanceren voor een huishoudelijk publiek.
- Een regeringsmededeling uitwerken en realiseren naar aanleiding van de maand van de energiebesparing.
- Uitwerken van een campagne naar het grote publiek, en dit naar aanleiding van de maand van de energiebesparing.

Doelstelling: Verhoging van milieuvriendelijke energieproductie in de globale energievoorziening

Introductie

Door de verbranding van fossiele brandstoffen voor energieopwekking (kracht en warmte) wordt het leefmilieu in een steeds hoger tempo ernstig vervuild. De energiesector is hiervoor medeverantwoordelijk.

Een milieuvriendelijkere energieopwekking is mogelijk door gebruik te maken van warmtekrachtkoppeling (WKK) en hernieuwbare energiebronnen (zon, wind, water en biomassa).

Uit onderzoek blijkt dat de bevordering van de elektriciteitsproductie door middel van kwalitatieve WKK-installaties en op basis van hernieuwbare energiebronnen in een aanzienlijk vermindering van de emissies van broeikasgassen resulteert. Het zijn de twee maatregelen met de grootste beleidseffecten.

Vooropgestelde beleidseffecten

- Een aandeel van 3% hernieuwbare energie in het totale energieaanbod tegen eind 2004.
- Een bijkomend WKK-vermogen van 1.200 MW tussen 1995 en 2005 (of 600 MW tussen 1999 en 2004).
- Markttuitbreiding voor technologieleveranciers en verhoging van hun omzet.

Strategische projecten die invulling geven aan de doelstelling

Invoeren van een systeem van groene stroomcertificaten

De internationale verplichtingen om de CO₂-uitstoot te verminderen, zullen de komende jaren beslist tot meer aandacht voor duurzame energie leiden.

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt gaat waarschijnlijk samen met een prijsdaling van elektriciteit. Goedkopere elektriciteit zal naar alle waarschijnlijkheid de uitbouw van hernieuwbare energie bemoeilijken. Duurzaam betekent in de meeste gevallen ook duurder.

Belangrijke uitdaging is de markt van vraag en aanbod te laten werken in het voordeel van duurzame energie. De marktmechanismen moeten in die zin bijgestuurd worden, zodat duurzame energie een aantrekkelijk en concurrerend alternatief wordt.

Het ontwerpdecreet tot vrijmaking van de elektriciteitssector bevat specifieke maatregelen op het vlak van hernieuwbare energie. Die maatregelen moeten milieuvriendelijke energieproductie aanmoedigen.

Leveranciers van elektriciteit aan eindafnemers die aangesloten zijn op het distributienet, moeten vanaf 2001 aantonen dat een deel van de door hen verkochte elektriciteit door hernieuwbare energiebronnen wordt opgewekt. Hiertoe zullen zij jaarlijks groene stroomcertificaten voorleggen, en dit voor een minimum percentage van hun leveringen.

Dit percentage start op ongeveer 1% in 2001 en loopt op tot 3% in 2004 en 5% in 2010. Het ontwerpdecreet van de vorige regering vermeldt reeds de verplichting om het aandeel groene stroom op te trekken tot 3% in 2010. Het huidige regeerakkoord vervroegt die doelstelling dus tot 2004. Bij het vastleggen van die minimumnorm werd rekening gehouden met de Vlaamse beleidsdoelstelling, namelijk alle hernieuwbare energiebronnen samen moeten in 2004 een aandeel van 3% in het globale energieverbruik halen.

De elektriciteitssector kan groene stroomcertificaten verwerven door enerzijds te investeren in productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen of anderzijds door ze aan te kopen bij andere groene stroomproducenten.

Indien de elektriciteitsleveranciers niet voldoende certificaten voorleggen, wordt per groene kWh die zij te weinig leveren een boete aangerekend. Die boete loopt van 2 BEF per kWh in 2001 op tot 5 BEF per kWh in 2004.

Wanneer de elektriciteitsleveranciers vanaf nu tot 2004 geen bijkomende investeringen doen in de productie van groene stroom, betekent dit concreet dat de boetes zullen oplopen van 220 miljoen in 2001 tot meer dan 3,5 miljard in 2004.

Na goedkeuring van het decreet over vrijmaking van de elektriciteitsmarkt, zal de overheid een pilootfase opstarten. De definitieve fase, die vanaf 1 januari 2001 ingaat, is gekoppeld aan het uitvoeringsbesluit.

Van alle mogelijke alternatieven werkt het hier voorgestelde systeem van groene stroomcertificaten het meest marktconform. Met dit systeem kunnen netbeheerders en leveranciers niet alleen de meest economische, hernieuwbare energiebronnen optimaal benutten. Ze kunnen ook de groene stroomproductie uitbreiden met de laagst mogelijke kostprijs voor de gemeenschap. Duurzame energie is voor de energiesector een belangrijke uitdaging voor de toekomst.

Naar duidelijke vergunningsvoorwaarden en voldoende locaties voor milieuvriendelijke energieprojecten

Voor hernieuwbare energiebronnen is het omwille van hun gedecentraliseerd karakter moeilijker een geschikte locatie te vinden, dit in tegenstelling tot andere energiebronnen. Zowel beschikbare ruimte vinden als de nodige vergunningen krijgen, vormen een probleem. Dit geldt vooral voor de oprichting van windturbines.

Duidelijke vergunningsvoorwaarden voor windturbines

Bij voldoende wind zijn windturbines economisch rendabel. Windenergie moet voor een groot deel bijdragen in het realiseren van de beleidsdoelstelling om tegen 2004 drie procent hernieuwbare energie te gebruiken in de globale energievoorziening.

Duidelijke criteria om vergunningsaanvragen te beoordelen ontbreken. Hierdoor wordt het moeilijker om bouwvergunningen af te leveren aan bedrijven of individuele personen die windturbines willen inplanten. Er zijn nu al diverse winstgevendende projecten mogelijk (vooral in de kuststreek). Maar het uitblijven van vergunningen belemmert een snelle uitbreiding van het opgestelde windvermogen.

Concrete dossiers tonen aan dat de meest interessante locaties voor windturbines in agrarische gebieden liggen. Sinds 1996 werden al een honderdtal stedenbouwkundige attesten aangevraagd. Tot op vandaag zijn slechts een paar bouwvergunningen definitief toegekend.

Volgens het regeerakkoord moeten de beoordelingscriteria voor de vergunning van windparken tegen 2001 uitgewerkt zijn. Om echter de 3%-doelstelling tegen 2004 te halen, moeten de vergunningsaanvragen die eerder al ingediend zijn, nu meteen behandeld worden.

Begin 1998 is de overheid gestart met het uitwerken van een oplossing voor het probleem van de vergunningen. Er werd een ambtelijke werkgroep windenergie opgericht. (AROHM, AMINAL, Instituut voor Natuurbehoud, administratie Economie en de VUB - Windplan Vlaanderen). De werkgroep maakte een inventaris op van de vergunningsaanvragen en de knelpunten die projectontwikkelaars en individuele geïnteresseerden ondervinden. Het resultaat van die inventaris wordt gebruikt om een ontwerptekst op te stellen, met name "Windturbines – Ruimtelijke afweging en randvoorwaarden voor inplanting".

In overleg met de Vlaamse minister bevoegd voor ruimtelijke ordening is het opportuun om op basis van hogergenoemde tekst meteen de voorliggende dossiers te beoordelen. Het gaat hier meerbepaald

om dossiers die al ingediend werden of die nog ingediend zullen worden vóór de uiteindelijke datum waarop de beoordelingscriteria voor windparken worden vastgelegd. Die datum is pas voorzien in 2001.

Hiermee kunnen zowel de doelstellingen van het energiebeleid als het beleid over ruimtelijke ordening maximaal gerealiseerd worden.

Soepelere regels inzake bouwvergunningen voor de plaatsing van zonnepanelen

De bouwvergunning is een belangrijke hinderpaal voor het plaatsen van zonnepanelen.

Op 4 mei 1999 keurde de Vlaamse regering principieel een versoepeling goed van de bouwvoorschriften.

In woongebieden mag dan maximum 20% van het dakoppervlak bekleed worden met zonnepanelen zonder bouwvergunning, met uitzondering van beschermde gebieden of gebieden met culturele, historische en/of esthetische waarde.

Voor een verdere doorbraak van het gebruik van zonne-energie moet de versoepelde regeling zo snel mogelijk effectief van kracht worden.

Aangepaste milieuvergunningen voor de energieproductie met warmtekrachtkoppeling

In Vlaanderen is er tot op vandaag geen specifiek milieuvergunningenbeleid voor warmtekrachtkoppeling.

Instanties die vergunningen verlenen hebben eerder sporadisch te maken met vergunningen voor WKK-installaties. Als gevolg zijn de instanties nog weinig vertrouwd met WKK en ook de samenhang tussen de diverse lokale besturen (gemeenten en/of provincies) ten opzichte van WKK verloopt niet optimaal.

In de Vlarew-wetgeving vallen WKK's, naargelang het soort installatie, ofwel onder de rubriek "Motoren met inwendige verbranding" ofwel onder de rubriek "Verbrandingsinrichtingen met elektriciteitsproductie". Die laatste rubriek is echter vooral bedoeld voor de klassieke elektriciteitsproductie.

Vlarew geeft geen duidelijke omschrijving van het begrip nominaal vermogen. De huidige ad-hoc interpretatie maakt het verschil uit tussen een milieuvergunning 'klasse 1' (provincie) of 'klasse 2' (gemeente). Hierdoor is het voor de vergunningverlenende overheid niet duidelijk of een bepaalde WKK nu onder een klasse 1 of klasse 2 van de indeling in hinderlijke inrichtingen valt.

In samenwerking met Belcogen, het Vlaamse promotieorgaan voor WKK, zal de Vlaamse overheid nagaan welke acties ze naar de lokale besturen kan voeren. Ze zal ook onderzoeken hoe ze de bestaande wetgeving kan wijzigen om de vooropgestelde penetratie van WKK in Vlaanderen te realiseren.

Geschikte locaties voor milieuvriendelijke energieprojecten

- Het op grote schaal verder inplanten van windturbines kan gebeuren op basis van het Windplan Vlaanderen. Dit plan kadert in het beleidsondersteunend luik van het onderzoeksprogramma Vlietbis. Om de inplantingsmogelijkheden van windturbines in Vlaanderen te onderzoeken, worden geografische informatiesystemen gebruikt. Hierbij wordt rekening gehouden met ondermeer windaanbod, plaatsconfiguraties, landschappelijke inpassing, netinpassing, milieuvorwaarden en vogelbeschermingsgebieden. Op economisch vlak geeft het plan een indicatie van de kostprijs van de geproduceerde energie op de geïnventariseerde locaties. Het resultaat is een digitale kaart van Vlaanderen die door bestuurders, ambtenaren en andere actoren als beleidsinstrument kan worden gebruikt. De digitale kaart geeft de ideale inplantingsplaatsen voor windturbines weer, en dit in functie van eenvoudig wijzigbare randvoorwaarden. Deze studie loopt van september 1998 tot september 2000.

- De Vlaamse overheid wil hernieuwbare energieprojecten stimuleren. Dit zal ze doen door vanaf 2000 een inventaris op te stellen van alle terreinen in haar beheer die geschikt zijn voor het plaatsen van dergelijke installaties (vooral windturbines, waterkrachtturbines bij stuwen en sluizen en bio-installaties).

De geschikte terreinen kunnen aan zeer gunstige voorwaarden in concessie worden gegeven. Een vereiste is wel dat de uitbater de opbrengsten van het project gedeeltelijk herinvesteert in nieuwe, duurzame energieprojecten. Voorbeeld van een dergelijk project is de concessie voor een bijkomend windpark op de westelijke strekdam in Zeebrugge. Hiervoor is inmiddels een nieuwe aanbesteding uitgeschreven. De komst van dit windpark zal het opgesteld windvermogen in Vlaanderen meer dan verdubbelen.

De Vlaamse overheid zal een inventaris opstellen van alle Vlaamse overheidsgebouwen, die geschikt zijn om zonneboilers en fotovoltaïsche zonnepanelen te installeren.

Tot slot maakt de Vlaamse overheid een inventaris van aanmoedigingsmaatregelen, welke ze via een aanpassing van, of een inpassing in de overheidsbestekken voor gebouwen en openbare werken kan realiseren. Dit geldt niet enkel voor de maatregelen inzake hernieuwbare energie maar voor alle mogelijke REG-maatregelen.

Doelstelling: Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen

Introductie

De bedoeling van de vrijmaking van de Vlaamse elektriciteits- en gasmarkt is om iedereen (bedrijven en gezinnen met inbegrip van de sociaal zwakkeren) mee te laten profiteren van de voordelen van een vrije markt. Die voordelen zijn vooral lagere prijzen, een betere dienstverlening op maat van de klant en dus meer klantentevredenheid.

Energiediensten

Met het concept energiediensten bedoelen we een op maat gesneden, integrale vorm van dienstverlening voor de energiegebruikers. Energiedienstenleveranciers beperken zich niet tot het leveren van energie, maar bieden o.a. warmte, licht en drijfkracht aan. Zij zorgen voor de uitvoering en financiering van energiebesparingsmaatregelen om op die manier de warmte, het licht en de drijfkracht tegen de meest aantrekkelijke voorwaarden ter beschikking te stellen van de klant.

Vlaanderen kent momenteel weinig leveranciers van energiediensten. Er moet nagegaan worden welke de mogelijke aanbieders van energiediensten in Vlaanderen zijn, aan welke kennis en vaardigheden ze nood hebben, wat de marktmogelijkheden zijn, welke huidige barrières de ontwikkeling van energiediensten belemmeren en welke ondersteunende activiteiten de overheid kan ondernemen. Vlaamse energiedienstenleveranciers zullen, ondermeer via het aantrekken van buitenlandse know-how, moeten leren omgaan met het ontwikkelen en aan de man brengen van energiediensten.

In een vrijgemaakte markt zullen energieleveranciers minder winst realiseren uit de zuivere verkoop van elektriciteit en aardgas. Door het aanbieden van energiediensten kunnen ze hun actieterrein uitbreiden en nieuwe inkomstenbronnen aanboren. In het kader van openbare dienstverplichtingen moeten de energieleveranciers aangespoord worden om energiediensten aan te bieden die het REG-beleid daadwerkelijk stimuleren.

Correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen

Het monopolie voor de distributie van elektriciteit aan klanten met een vermogen tot 1MW behoort wettelijk toe aan de gemeenten of verenigingen van gemeenten (intercommunales). In de praktijk is overeengekomen dat gemeenten ook elektriciteit leveren tot 4MW. Hoewel niet wettelijk bepaald, verdelen de gemeenten ook aardgas aan ondermeer de huishoudens, de professionelen, de kleine industrie en de dienstensector.

Door hun monopoliepositie hebben de distributiemaatschappijen tot op vandaag weinig geïnvesteerd in marktgerichte dienstverlening. Hun activiteiten zijn altijd vooral gericht geweest op de verkoop van zoveel mogelijk elektriciteit en gas. De elektriciteitsprijzen voor distributiekanten behoren tot de hoogste van de Europese Unie. De aardgasprijzen liggen op een aanvaardbaar Europees niveau. Dit hoofdzakelijk omwille van de concurrentie vanwege de mazoutsector.

Door het vrijmaken van de energiemarkten, zal ook de verkoop van elektriciteit en aardgas aan de concurrentieregels onderworpen worden, met als gevolg een neerwaartse druk op de prijzen. Hierdoor zal de kwaliteit en de aard van de dienstverlening commercieel veel belangrijker worden. We mogen dan ook een evolutie verwachten van loutere energielevering naar meer integrale dienstverlening.

De Vlaamse overheid zal de vrijmaking van de Vlaamse elektriciteits- en aardgasmarkt (met name het omzetten van de Europese richtlijnen) organiseren, begeleiden en sturen, daarbij rekening houdend met het algemeen belang. De bedoeling is dat alle maatschappelijke groepen kunnen profiteren van de voordelen van de vrije markt.

De overheid zal op basis van niet-discriminatoire criteria en procedures een vrije toegang tot de markt mogelijk maken voor de producenten, de leveranciers en de verbruikers van energie. In het kader van openbare dienstverplichtingen zullen aan de netbeheerders verplichtingen opgelegd worden inzake rationeel energiegebruik en zullen sociale correcties doorgevoerd worden om de sociaal zwakkeren te beschermen, bijvoorbeeld via het recht op de minimum levering van energie. Speciale maatregelen zullen genomen worden om hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling te bevorderen.

Vooropgestelde beleidseffecten

- Meer doorzichtige energieprijzen.
- Verbetering van de concurrentiepositie van de KMO's.
- Daling van de energiefactuur van de huishoudens.
- Betere toegankelijkheid tot de energievoorzieningen voor kansarmen.
- Daling van het aantal wanbetalers.
- Meer klantentevredenheid door lagere prijzen, snellere aansluitings- en hersteltijden, betere leveringsvoorwaarden (op maat van de klant) en goede commerciële relaties (met nadruk op behoeftenbevrediging van de klant en niet langer op een zo groot mogelijke verkoop van energie).
- Verhoogd aandeel energiediensten in het productenpakket van de energieleveranciers. Toename van het aantal, de omzet en de tewerkstelling van energiedienstenleveranciers, fabrikanten en installateurs van energietechnologieën.

Strategisch project dat invulling geeft aan de doelstelling

Het realiseren van een vrije elektriciteits- en aardgasmarkt gericht op het algemeen belang.

Eén van de grootste uitdagingen voor deze legislatuur is de omzetting van de Europese elektriciteits- en aardgasrichtlijn naar de Vlaamse regelgeving.

Vrijmaking leidt beslist niet naar deregulering van de energiemarkt. Met het oog op de goede werking van de energiemarkt enerzijds en op milieudoelstellingen en sociale correcties anderzijds is het nodig voldoende garanties in te bouwen en dus de markt nog meer te reguleren dan in het verleden het geval was.

Vanzelfsprekend moet deze regelgeving voldoende continuïteit en rechtszekerheid geven en tegelijkertijd eenvoudig zijn (met gemakkelijk en snel toepasbare procedures).

Twee decreten (één voor elektriciteit en één voor aardgas) zullen de basis leggen voor een vernieuwde marktorganisatie. In die nieuwe marktorganisatie zal een optimale energiedienstverlening verzekerd zijn, en dit tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen.

Het voorontwerp van decreet tot vrijmaking van de elektriciteitsmarkt

Het reguleren van de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt gericht op het algemeen belang

Onafhankelijkheid

Een vrije markt kan enkel goed werken als iedereen op gelijke en niet-discriminerende basis toegang krijgt tot de markt. Daarom is een strikte controle door een aparte en onafhankelijke Vlaamse regulator nodig. Het Vlaams Gewest zal in de toekomst regulerend optreden binnen de vrijgemaakte distributiemarkt, een taak die tot nog toe voorbehouden was aan het Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas.

Zoals vermeld in het regeerakkoord, zal de onafhankelijkheid van de distributiemaatschappijen tegenover de productiemaatschappijen in het decreet verankerd worden. De huidige participaties van productie in distributie en omgekeerd zorgen immers voor belangenvermenging. Een beheersmatige en juridische scheiding tussen de distributienetbeheerder enerzijds en de producenten en de leveranciers aan in aanmerking komende klanten anderzijds, dient belangenvermenging te vermijden en maakt een grondige controle door de regulator mogelijk.

Rationeel energiegebruik

Prijzdalingen mogen niet leiden tot energieverpilling, noch energiebesparende investeringen onrendabel maken.

De openbare dienstverplichtingen ter bescherming van het milieu verplichten netbeheerders of energieleveranciers om REG-acties te ondernemen (cfr. supra "Uitwerken van een REG-norm").

Warmtekrachtkoppeling

Om de Vlaamse doelstelling van 1.200 MW bijkomend WKK-vermogen tussen 1995 en 2005 te realiseren, is een positieve discriminatie van WKK nodig. De ontwikkeling van die milieuvriendelijke productievorm van elektriciteit kan in een vrijgemaakte markt onder druk komen te staan. Als gevolg van de daling van de elektriciteitsprijzen met de daaraan gekoppelde terugleververgoedingen en van de warmteprijs, dreigen investeringen in WKK in een vrijgemaakte markt onrendabel te worden.

Volgens het ontwerp van decreet zullen producenten met een WKK-installatie rechtstreeks kunnen leveren aan eindafnemers, aangesloten op het distributienet. Zij zullen dus niet meer verplicht worden om hun overtollige elektriciteit aan een distributiemaatschappij te verkopen tegen een vooraf vastgelegde (te lage) terugleververgoeding.

De grote risico's bij onverwachte uitval en de daarmee samenhangende hoge tarieven voor noodstroom en aanvullende stroom zijn nu de grootste hinderpaal voor WKK. Om die risico's te beperken, is het belangrijk dat een WKK-exploitant zich kan wenden tot de elektriciteitsleverancier die hem het goedkoopste tarief aanbiedt. Daarom zullen WKK-exploitanten toegang krijgen tot de vrije markt in verhouding tot hun productie van elektriciteit. Die toegang tot de vrije markt maakt het ook mogelijk om WKK-clusters te vormen die mekaar onderling of via een noodstroomvoorziening kunnen bijstaan.

Hernieuwbare energie

Door de dalende terugleververgoedingen dreigen investeringen in hernieuwbare energie in een vrijgemaakte markt onrendabel te worden. Wil de overheid onrendabele investeringen vermijden, dan moet ze specifieke maatregelen nemen. Dit met het oog op de Vlaamse doelstelling van 3% hernieuwbare energie in de globale energievoorziening.

Het ontwerp van decreet voorziet dat producenten van groene stroom rechtstreeks kunnen leveren aan eindafnemers, aangesloten op het distributienet. Ook zij zullen dus niet meer verplicht zijn hun overtollige elektriciteit te verkopen aan een distributiemaatschappij tegen een vooraf vastgelegde (te lage) terugleververgoeding. Groene stroom zal bovendien kosteloos vervoerd kunnen worden over het distributienet. Producenten van groene stroom worden tenslotte onmiddellijk vrije klanten voor een aandeel dat in verhouding staat tot hun productie van groene stroom.

In verband met hernieuwbare energie krijgen de elektriciteitsleveranciers een verplichting opgelegd. Zij moeten namelijk voor een minimum percentage van hun leveringen groene stroomcertificaten voorleggen. (in detail cfr. supra "Invoeren van een systeem van groene stroomcertificaten"). Dit percentage start op ongeveer 1% in 2001 en loopt op tot 3% in 2004 en tot 5% in 2010. De elektriciteitsleveranciers kunnen groene stroomcertificaten verwerven door ofwel zelf groene stroom te produceren, of door de stroomcertificaten bij andere groene stroomproducenten te kopen.

Sociale maatregelen

Om een optimale energiedienstverlening voor alle maatschappelijke groepen te verzekeren, bouwt het ontwerpdecreet garanties in voor sociale tegemoetkomingen, bijvoorbeeld de sociale tarieven en de minimumlevering van 6 ampère zoals die nu bestaan.

Ook gewone huishoudelijke verbruikers en kleine bedrijven moeten mee kunnen genieten van de voordelen van de vrije markt. Daarom heeft de Vlaamse regering, ter gelegenheid van de begrotingsbesprekingen, in het ontwerp van programmadecreet de verplichting opgenomen om vanaf 1 januari 2000 aan alle laagspanningsklanten 100 kWh gratis te leveren. De kosten voor die maatregel kunnen gefinancierd worden dankzij een productiviteitsverbetering bij de producenten.

De maatregel is een sociale maatregel, vermits het voordeel relatief groter is voor kleine elektriciteitsverbruikers. Bovendien leidt de maatregel niet tot een hoger elektriciteitsverbruik, wat een overeenkomstige verlaging van de elektriciteitsprijs wel zou doen.

Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit

De tarieven voor gebruik van het distributienet worden vastgelegd en gepubliceerd. Klanten en leveranciers krijgen hierdoor op gelijke basis toegang tot het elektriciteitsnet.

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt zal ongetwijfeld leiden tot prijsdalingen en de concurrentiepositie van onze bedrijven verbeteren. Daarom is het belangrijk dat we niet achterblijven ten opzichte van onze buurlanden en onze markt in hetzelfde tempo vrijmaken.

De gemeenten waarop het betrokken distributienet gelegen is, kunnen advies uitbrengen over de kandidaat-netbeheerders. Wie als netbeheerder aangeduid wil worden, moet aan een aantal voorwaarden en criteria voldoen.

De 'aangestelde netbeheerder' zal ondermeer volgende verplichtingen moeten nakomen :

- instaan voor een efficiënte, veilige en betrouwbare werking van het distributienet;
- instaan voor de elektriciteitsvoorziening aan gebonden afnemers die op zijn net zijn aangesloten;
- het distributienet verder uitbouwen, ondermeer in het kader van de universele dienstverlening.

Zolang de eindafnemers die aangesloten zijn op het distributienet niet vrij hun elektriciteitsleverancier mogen kiezen (of met andere woorden zolang de Vlaamse regering nog geen vrije markttoegang aan deze afnemers heeft toegekend) zal de distributienetbeheerder een monopoliepositie blijven innemen.

De Vlaamse regering bepaalt welke eindafnemers vrij hun elektriciteitsleverancier mogen kiezen. Ze zal dit doen op basis van de marktopening voor gelijkaardige categorieën van klanten in de ons omringende landen (met name Nederland, Duitsland en Frankrijk).

Voorwaarden en criteria waaraan een elektriciteitsleverancier moet voldoen, worden opgenomen in het ontwerp van decreet. Één van de voorwaarden voor het verkrijgen van een leveringsvergunning zijn openbare dienstverplichtingen over de regelmaat en de kwaliteit van de leveringen, de bescherming van het leefmilieu via REG, informatie en sensibilisering over het elektriciteitsverbruik van de eindafnemers en investeringen in WKK en hernieuwbare energie.

Samenvatting van hetgeen geregeld wordt binnen het ontwerp van decreet

Rekening houdend met de gewestelijke bevoegdheden inzake de elektriciteitsmarkt (cfr. supra "Afbakening van het beleidsdomein"), regelt het ontwerp van decreet de volgende zaken.

1° de distributie van elektriciteit via netten met een nominale spanning tot en met 70.000 volt wordt gereguleerd door:

- een 'aanstellingsprocedure' voor de beheerders van een distributienet vast te leggen.
- een 'vergunningenprocedure' vast te leggen voor de leveranciers aan vrije afnemers aangesloten op het distributienet.
- technische eisen en een gedragscode voor het gebruik van het distributienet op te leggen.

2° het vastleggen van een kader waarbinnen de vrije afnemers die aangesloten zijn op het distributienet zich op (korte en middellange) termijn vrij zullen kunnen bevoorraden bij hun leverancier van keuze via het systeem van gereguleerde toegang;

3° het vastleggen van verantwoordelijkheden voor het aanbieden van het universeel dienstverleningspakket en het vervullen van de openbare dienstverplichtingen;

4° een kader te scheppen om elektriciteitsproductie op basis van hernieuwbare energiebronnen in het Vlaamse Gewest uit te bouwen, dit door een minimumnorm aan de netbeheerders en de elektriciteitsleveranciers op te leggen.

5° een kader creëren om de uitbouw van WKK in het Vlaamse Gewest verder te stimuleren via:

- een gewaarborgde markttoegang;
- een beperking van het financieel risico door het uitvallen van de installatie.

6° het vastleggen van de structuur van de distributiesector met een beheersmatig en juridisch onafhankelijke vennootschap voor het netbeheer en met de mogelijkheid voor intercommunales om te participeren in vennootschappen die energie en energiediensten aanbieden aan vrije klanten.

7° een kader creëren om de Vlaamse elektriciteitsmarkt te reguleren met een Vlaamse regulator voor de gewestelijke energiebevoegdheden.

Naar een vernieuwde positionering van de huidige intercommunales in een vrijgemaakte elektriciteitsmarkt

Naargelang meer en meer afnemers het statuut krijgen van vrije of in aanmerking komende afnemer, zal het leveringsmonopolie doorbroken worden.

In de nabije toekomst zullen nieuwe marktpartijen, waaronder ook buitenlandse energiebedrijven, met lokale energiebedrijven/intercommunales concurreren. Maar er komt ook concurrentie van bedrijven die momenteel nog niet actief zijn op de elektriciteitsmarkt en van zelfopwekkers van elektriciteit.

We verwachten een omzetsdaling van de huidige energiebedrijven/intercommunales, en dit zowel omwille van lagere verkoopvolumes als van dalende prijzen.

Dalende elektriciteitsverkoop gaan gepaard met lagere winsten en dividenden voor de gemeenten. Willen zij nog overleven in een sterk competitieve markt, dan zullen de energiebedrijven/intercommunales het heft in eigen handen moeten nemen en zich aan de nieuwe marktomstandigheden moeten aanpassen.

De intercommunales moeten eerst en vooral hun concurrentiepositie verstevigen. Dit kan door de kosten te drukken en de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren. Zij kunnen hun marktaandeel veilig stellen door blijvend in nieuwe producten en diensten te investeren.

Er zal meer en meer productdifferentiatie komen. Afnemers willen kunnen kiezen en aanbieders willen zich onderscheiden van hun concurrenten. Om de concurrentie het hoofd te kunnen bieden, zullen de

energiebedrijven/intercommunales tot schaalvergroting moeten komen, en dit binnen een markt die meer en meer op Europese schaal moet bekeken worden.

Het voorontwerp van decreet tot vrijmaking van de gasmarkt

Op 29 april 1999 heeft de federale overheid de wet over de organisatie van de gasmarkt en het fiscaal statuut van de elektriciteitsproducenten aangenomen (B.S. 11 mei 1999).

Ook het Vlaamse gewest moet voor de gewestelijke bevoegdheden, in casu de openbare gasdistributie, de richtlijn omzetten in Vlaamse regelgeving.

Die omzetting dient uiterlijk op 10 augustus 2000 gerealiseerd te zijn.

De gasmarkt vertoont op sommige punten gelijkenissen met de elektriciteitsmarkt, maar kent ook talrijke verschillenpunten.

Gelijkenissen zijn ondermeer dat zowel gas als elektriciteit energiedragers zijn en dat beiden leidinggebonden zijn. Gas is trouwens een brandstof voor elektriciteitsopwekking. Dit is wellicht het meest nauwe verband tussen beiden. Belangrijk is ook dat veel distributiebedrijven zowel gas als elektriciteit verdelen.

Nochtans zijn de verschillen tussen beide markten en energiebronnen even talrijk. De belangrijkste zijn:

- De gasmarkt is nu al een internationale, concurrerende markt, terwijl elektriciteit dit slechts in beperkte mate is. Gas wordt al in ruime mate getransporteerd over netten van een ander. Bij elektriciteit is voornamelijk sprake van uitwisselingsafspraken en van import en export.
- Elektriciteit is een secundaire energiedrager en kan in principe overal worden opgewekt. Aardgas daarentegen is een primaire brandstof. Het aantal bronnen is beperkt en meestal ver weg. Van daar treedt aardgas ook altijd in concurrentie met andere energiedragers (overwegend aardolie).

Op federaal niveau (transport van aardgas) verantwoorden de verschillen een heel andere benadering in de regelgeving. Voor de gewesten (distributie van aardgas) kunnen we nochtans bij de uitwerking van het voorontwerp van aardgasdecreet enkele krachtlijnen van het voorontwerp van elektriciteitsdecreet overnemen.

Bij het nastreven van de doelstellingen om de richtlijn in Vlaamse wetgeving om te zetten, moeten we vooral letten op volgende punten:

- het einddoel moet een markt zijn met vrije in- en verkoop van aardgas voor iedereen;
- een geleidelijke overgang;
- afnemers en aanbieders moeten contracten kunnen afsluiten, onafhankelijk van de partij die de infrastructuur in eigendom heeft en beheert;
- milieuvriendelijke productie van elektriciteit door middel van WKK moet gestimuleerd worden.

Net zoals voor de elektriciteitsmarkt zijn de gewesten volledig bevoegd voor het vrijmaken van de klanten van de distributieondernemingen. Zo zullen zij het ritme van de openstelling van de markt mee bepalen. De vrije markt zal voor de openbare gasdistributie vanaf 2001 effectief van start gaan. Er wordt een kalender opgesteld om zo de keuzevrijheid te laten aan het eindcliënteel van de openbare distributie. De graad van marktopenstelling bij onze belangrijkste handelspartners zal op de voet gevolgd worden, om er zeker van te zijn dat onze bedrijven geen competitief nadeel ondervinden.

Bij een vrijgemaakte markt vervallen de speciale lagere tarieven voor WKK-gas. De gasprijs wordt capaciteitsafhankelijk gemaakt. Met name kleinschalige warmtekracht met een ongunstig afnamepatroon, zoals in de tuinbouw, krijgt hierdoor met een hogere gasprijs te maken.

Een positief flankerend overheidsbeleid is dus nodig om de verdere ontwikkeling van warmtekracht te ondersteunen.

Omwille van de voordelen die WKK biedt op het vlak van het leefmilieu en van het efficiënt gebruik van energie, moeten ondermeer WKK-kanten van de distributie meteen vrije kanten worden.

Het gasdecreet is, net als het elektriciteitsdecreet, slechts een kaderdecreet. Dit ontwerp van decreet wordt verder nog door diverse uitvoeringsbesluiten concreet ingevuld.

Kritische succesfactoren

Overzicht

Hieronder wordt weergegeven welke voorwaarden dienen vervuld te zijn om hogervermelde beleidsdoelstellingen te realiseren.

Het gaat om essentiële voorwaarden die van toepassing zijn op een beperkt aantal werkingsvelden, zowel intern als extern. De Vlaamse overheid zal hierin uitstekend moeten presteren, wil ze haar beleidsdoelstellingen bereiken, met name rationeel energiegebruik, milieuvriendelijke energieproductie en de organisatie van een energiemarkt met een optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen.

- **Het uitwerken van een wettelijk kader om rationeel energiegebruik (REG) en milieuvriendelijke energieproductie te bevorderen.**
- **Het intensifiëren van het doelgroepenbeleid**
- **Het afstemmen van andere Vlaamse beleidsdomeinen op het energiebeleid**
- **Het ondersteunen van onderzoek, ontwikkeling, demonstratie en marktdiffusie**
- **Het reguleren van de vrijgemaakte energiemarkten gericht op het algemeen belang**
- **Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit en gas**

Elk actieterrein wordt hieronder in detail beschreven met inbegrip van de zichtbare resultaten die we zullen vaststellen wanneer de kritische elementen ervan goed ingevuld zijn door het Vlaamse energiebeleid.

Het uitwerken van een wettelijk kader om REG en milieuvriendelijke energieproductie te bevorderen

Decreetgeving met instrumenten en beleidsmaatregelen moet de duurzame aspecten van het energiegebeuren ondersteunen, zowel aan de aanbods- als aan de vraagzijde. Die ondersteuning kan zowel financieel (subsidies, co-financiering) als normerend zijn (energieprestatienorm, REG-norm, openbare dienstverplichtingen...).

- Energiebewust gedrag en energiebesparende investeringen moeten ondersteund worden.
- Energieopwekking door middel van hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling (WKK) moeten een aantrekkelijk en concurrerend alternatief worden voor de traditionele energieopwekking.

De huidige energieregelgeving is zeer beperkt en fragmentarisch. Tot op vandaag is er geen kader van decreet om de Vlaamse energiebevoegdheden uit te bouwen. Doordat een dergelijk kader ontbreekt en er ook geen geschikte instrumenten voorhanden zijn, zal de Vlaamse regering voor het uitvoeren van haar energiebeleid hoofdzakelijk ad hoc projecten moeten opstarten. Voor dergelijke projecten moeten tijdrovende administratieve procedures worden doorlopen. Dit komt het ontwikkelen van een geïntegreerde en lange termijnstrategie geenszins ten goede.

Er is vooral nood aan beleidsinstrumenten die op eenvoudige wijze het gebruik van energiezuinige investeringen ondersteunen en begeleiden. Voor de normerende maatregelen is een correcte handhaving en controle onontbeerlijk. Volgende modaliteiten zijn prioritair:

REG-decreet en uitvoeringsmodaliteiten

Een REG-decreet moet een globaal kader scheppen om initiatieven van rationeel energiegebruik te ondersteunen. Naast traditionele investeringssubsidies, zullen ook andere instrumenten, zoals haalbaarheidsstudies, energieaudits en energieboekhouding aan bod komen.

Het REG-decreet vormt de basis van het CO₂/REG-beleidsplan en zorgt voor de verdere concretisering van het doelgroepenbeleid van VIREG (Vlaamse Instelling voor het Rationeel Energiegebruik).

Voor de diverse categorieën van steunmaatregelen, zal een onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende doelgroepen, waaronder industrie, non-profit sector, overheidssector, land- en tuinbouw, en particulieren.

Nieuwe modaliteiten inzake de energieprestatie van gebouwen op basis van de decreetgeving in het kader van ruimtelijke ordening

De huidige isolatiereglementering houdt enkel rekening met de geleidingsverliezen langs de gebouwenwenschild. Willen we zuinig energiegebruik daadwerkelijk stimuleren, dan moeten we berekeningsmethoden en prestatieniveaus invoeren die met het totale energieverbruik rekening houden, kortom een globale energienorm (EPN). Willen we dit instrument efficiënt maken, dan moeten we het koppelen aan de stedenbouwkundige voorschriften.

Vrijmakingsdecreten en uitvoeringsmodaliteiten

Duurzame energievoorzieningen via warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie zullen de komende jaren in grote mate bijdragen aan de internationale verplichtingen om CO₂-uitstoot te verminderen.

De vrijmaking van de energiemarkten gaat wellicht samen met een prijsdaling van elektriciteit en gas. Elektriciteit zal goedkoper worden en wellicht zal die prijsdaling de uitbouw van duurzame energie bemoeilijken. Duurzaam is in de meeste gevallen gelijk aan duurder. Dit geldt zeker voor hernieuwbare energie. Om dit te vermijden, moeten we hiervoor heel specifieke instrumenten creëren.

Er is ook een positieve discriminatie van warmtekrachtkoppeling nodig. Die milieuvriendelijke productievorm van elektriciteit en warmte draagt immers in belangrijke mate bij tot een vermindering van de CO₂-uitstoot. Nochtans kan de ontwikkeling ervan in een vrijgemaakte markt onder druk kan komen te staan.

Investerings in WKK dreigen in een vrijgemaakte markt onrendabel te worden. Vrijmaking leidt tot een daling van de elektriciteitsprijzen, en van de daaraan gekoppelde terugleververgoedingen. Het negatief effect van de hoge tarieven voor hulp- en noodstroom wordt daardoor nog versterkt.

Ook de speciale lagere tarieven voor WKK-gas zullen vervallen. De gasprijs wordt capaciteitsafhankelijk. Met name kleinschalige warmtekracht met een ongunstig afnamepatroon, zoals in de tuinbouw, krijgt hierdoor te maken hogere gasprijzen. Dit ondanks het prijsverlagend effect door de vrijmaking van de gasmarkt.

Via de vrijmakingsdecreten kan een positief flankerend overheidsbeleid ingevuld worden. Dit moet de verdere ontwikkeling van hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling ondersteunen.

Daarnaast moeten we het REG-decreet aanvullen met openbare dienstverplichtingen. Hierdoor worden energieleveranciers verplicht REG-initiatieven te ontwikkelen.

Beoogde beleidseffecten

- Uitvoering van de maatregelen van het Vlaamse CO₂/REG beleidsplan, in het bijzonder de introductie van de meest haalbare technologieën
- Meer REG-initiatieven
- Betere energieprestaties van woningen

- Het aantal hernieuwbare energie- en WKK-toepassingen zal jaarlijks toenemen
- Uitbreiding van de markt van technologieleveranciers
- Omzetting bij de technologieleveranciers
- Schaafeffecten, met als gevolg een dalende investeringskost per eenheid geïnstalleerd vermogen
- Vermindering van de CO₂-emissies per geproduceerde kWh
- Daling van de CO₂-emissies

Het intensifiëren van het doelgroepenbeleid

Een doelgroep is een herkenbare groep die door gedragswijzigingen kan helpen één of meer milieu-problemen op te lossen. Een systematisch doorgevoerd doelgroepenbeleid uitwerken, is de beste manier om doelgroepen blijvend te responsabiliseren.

Een REG-doelgroepenbeleid is een doelgericht lange termijnbeleid (strategisch energiebeleid) om het energieverbruik van de verschillende doelgroepen te beheersen.

Taak van dit beleid is de doelgroepen bewust maken van de impact van hun activiteiten en hun verantwoordelijkheid hieromtrent. Responsabiliseren van doelgroepen wil zeggen hen verantwoordelijkheid geven om samen met de overheid de vooropgestelde doelstellingen te bereiken.

De doelgroepen voor het REG-beleid zijn zeer uiteenlopend en vereisen dan ook een aangepaste benaderingswijze.

De Vlamingen hebben een vrij hoog milieubesef. We zijn echter niet geneigd dit besef ook daadwerkelijk om te zetten in milieuvriendelijk gedrag, zeker niet als het om energiegebruik gaat. Het gebruiken van energie hangt immers samen met het gedragspatroon.

De overheid heeft samen met de energiesector de taak om samen het milieubesef om te zetten in milieuvriendelijk gedrag.

De overheid is niet alleen verantwoordelijk om milieuproblemen op te lossen. Ze kan niet louter en alleen met eigen middelen de milieukwaliteit verbeteren.

Elke doelgroep (energiesector, huishoudens, dienstensector, industrie, transportsector, land- en tuinbouw en de overheden) moet gerichte acties nemen om het huidige energieonvriendelijke gedrag structureel om te buigen.

Eerst en vooral moeten we per doelgroep maatregelen of instrumenten uitwerken om enerzijds energiebesparing aantrekkelijker of beter mogelijk te maken, en anderzijds het energieverbruik minder aantrekkelijk of minder goed mogelijk te maken.

In een volgende fase kunnen we proberen de doelgroep ervan te overtuigen dat rationeel energiegebruik mogelijk en zinvol is. Bewustmakings- en ondersteuningsacties op maat zijn nodig om tot een effectieve gedragsverandering te komen.

Het continu doorvoeren van noodzakelijke veranderingsprocessen in consumptie- en productiepatronen van de doelgroepen vergt inzicht in de oorzaak/gevolgrelatie tussen hun activiteiten enerzijds en de energiegerelateerde (milieu) problemen anderzijds. Voorts zijn ook maatschappelijke keuzes nodig over het gebruik van concrete instrumenten.

Om de problemen ten gronde aan te pakken is een lange termijnbeleid dat steunt op overleg een conditio sine qua non.

Beoogde beleidseffecten

- Doelgroepen voor de energieproblematiek bewust maken

- Toename van de REG-initiatieven
- Toename van het aantal REG-investeringen door de bedrijfs- en handelssectoren.
- Wijziging in aankoopgedrag en energiebewust handelen

Het afstemmen van de andere Vlaamse beleidsdomeinen op het energiebeleid

De uitbouw van een duurzamere energievoorziening moet binnen de verschillende bevoegdheidsdomeinen een aandachtspunt worden en tenslotte tot een geïntegreerd energiebeleid leiden.

Vanuit verschillende bevoegdheidsdomeinen kan een aanzet gegeven worden om energiegebruik te verminderen of efficiënter met energie om te springen.

Een duurzaam beheer van het energiegebeuren vergt een gecoördineerd ingrijpen in een aantal beleidsdomeinen.

Om de verspreide beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk te benutten, is het nodig die beleidsdomeinen onderling op elkaar af te stemmen. Het is bovendien kritisch om het energiebeleid geloofwaardig en aanvaardbaar te maken.

Willen we voor de diverse beleidsdomeinen operationele doelstellingen uitwerken, dan moeten zowel REG als hernieuwbare energie een belangrijk aandachtspunt worden om duurzame energie te stimuleren.

Kritische aandachtspunten zijn:

- De overheid moet zelf een voorbeeldrol vervullen. Dit kan ze ondermeer door haar ambtenaren energievriendelijk te huisvesten.
- Op het vlak van mobiliteit en openbare werken kan een betere doorstroming van het verkeer, bij constant aantal verplaatsingen, tot een lager energiegebruik leiden. Op vlak van openbaar vervoer moeten energiezuinige autobussen ingezet worden. De uitbouw van het Gewestelijk Expresnet rond Brussel, kan model staan voor zo'n geïntegreerd beleid.
- Het onderwijs in haar globaliteit heeft een voorbeeldrol te vervullen. De prioriteit moeten niet alleen naar energievriendelijke investeringen (in het kader van infrastructuurwerken) gaan. Ook REG en hernieuwbare energie moeten in het lessenpakket geïntegreerd worden.
- Binnen de voorziene financieringsenveloppes van het wetenschapsbeleid moet er meer klemtoon gelegd worden op energiegerelateerd basisonderzoek en beleidsvoorbereidend onderzoek.
- Dit geldt eveneens voor de steun aan toegepast onderzoek voor projecten die energiebesparing beogen (via het IWT).
- Het potentieel aan gewesteigendommen dat gebruikt wordt om energieprojecten te realiseren (bijvoorbeeld via het verlenen van concessies), moet optimaal benut worden. Meerbepaald denken we hier aan de inplanting van windturbines. Dit geldt in het algemeen voor werken die onder het beheer van de overheid uitgevoerd worden. Hierbij kunnen we verwijzen naar de installatie van waterkrachtturbines op stuwen en sluizen.
- Verder is het niet voldoende dat we de energiesector overtuigen mee te werken aan de uitbouw van een duurzamere energieopwekking (WKK en hernieuwbare energie). De overheid moet ook de randvoorwaarden (vergunningsvoorwaarden, mogelijke locaties, ...) waarbinnen projecten kunnen uitgevoerd worden zeer precies aflijnen
- Duidelijke vergunningsvoorwaarden voor installaties die hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling benutten zijn noodzakelijk. Blijvende onduidelijkheid over deze randvoorwaarden zal mogelijke geïnteresseerde investeerders afschrikken.

Beoogde beleidseffecten

- Toename van het aantal REG- en hernieuwbare energie-initiatieven binnen de verschillende beleidsdomeinen.

- Meer REG- en hernieuwbare energietoepassingen binnen de overheid.
- De overheid stelt ruimere mogelijkheden en locaties ter beschikking voor hernieuwbare energieprojecten.
- Meer rechtszekerheid voor projectpromotoren, zodat bij aanvang van een project de voorwaarden om de nodige vergunningen te verkrijgen duidelijk zijn.
- Bij beleidsbeslissingen krijgen REG en hernieuwbare energie (bestekken voor gebouwen, stuwen, aankoop van voertuigen,...) meer aandacht.
- Het mobiliteitsbeleid afstemmen op het energiebeleid.

Het ondersteunen van onderzoek, ontwikkeling, demonstratie en marktdiffusie

De overheid moet privé-investeringen in energiezuinige niet rendabele technologieën of technologieën die nog niet voldoende op de markt zijn doorgebroken, meer stimuleren. Dit zowel op het vlak van de ontwikkeling (onderzoekssteun – fundamenteel en toegepast) als op het gebruik ervan.

Een belangrijk aandeel van het aanwezige besparingspotentieel kan door middel van technologieverbeteringen gerealiseerd worden.

Ondersteuning van innovatieve, energiebesparende technologieën is nodig voor de marktintroductie en –diffusie ervan.

De overheid moet technologieontwikkelaars stimuleren om hun activiteiten verder uit te bouwen. Niet alleen de ontwikkeling van nieuwe technologieën, maar ook toepassingsgerichte aanpassingen aan bestaande technologieën moeten aangemoedigd worden. Tot slot moet de overheid potentiële gebruikers vertrouwd maken met de beschikbare energietechnologieën. Dit zowel op gebied van REG als op het vlak van technieken voor energieproductie.

Specifiek voor hernieuwbare energie spelen volgende kritische elementen:

- De mogelijkheden voor waterkracht zijn omwille van geografische redenen beperkt. Specifiek op planologisch vlak geldt die beperking ook voor windenergie. Nieuwe technologische ontwikkelingen kunnen nochtans het maximaal invulbare technische en economische potentieel verder verhogen.
- Zonne-energie heeft het grootste potentieel in Vlaanderen.
De technische ontwikkelingen van zonneboilers (warmteopwekking) zijn al vergevorderd. Het schaafeffect van een grotere marktintroductie zal de prijs verder drukken.
De zonnecellentechnologie (elektriciteitsopwekking) moet nog nader onderzocht worden, willen we tot een hoger rendement te komen. Dit verhoogd rendement is nodig om economisch rendabel te worden.
De doorbraak van zonnecellen is enkel mogelijk via:
 - Een verdere technische vooruitgang, nodig om de opbrengst per paneel te verhogen;
 - Een toenemende marktvraag die de kostprijs per paneel moet drukken.

Beoogde beleidseffecten

- Toenemend aantal technologieën om energiebesparing te realiseren.
- Toenemend gebruik van die technologieën, meer bepaald een grotere marktintroductie van hernieuwbare energietechnologieën.
- Dalende verkoops- of investeringsprijzen voor een aantal technologieën, in het bijzonder voor zonne-energie.

Het reguleren van de vrijgemaakte energiemarkten gericht op het algemeen belang

Nieuwe regelgeving, regelgevende instanties en controlerende organen moeten de vrije markt sturen in functie van het algemeen belang.

Een onafhankelijke regulator moet over voldoende werkingsmiddelen en gekwalificeerd personeel beschikken. Dit personeel moet onafhankelijk van alle betrokken partijen binnen de elektriciteitssector kunnen werken. Daarbij moet het personeel over de nodige legitimiteit beschikken om een rechtstreekse toegang tot alle relevante en beschikbare informatie af te dwingen. Verder moet de regulator alle federaal waargenomen taken in verband met rationeel energiegebruik, hernieuwbare energiebronnen en distributienettarieven overnemen.

Een onafhankelijke en onpartijdige netbeheerder bevoordeelt geen enkele marktpartij. Elke afnemer en leverancier zal op gelijke voet behandeld worden. Daarbij zal geen misbruik gemaakt worden van de ter beschikking gestelde informatie.

Het toezicht op zowel de uitoefening van openbare dienstverplichtingen (duurzame energiehuishouding) als op het universeel karakter van de energiedienstverlening (recht op energie) is een essentiële taak.

Vrijmaking leidt niet tot een deregulering van de energiemarkt.

Met het oog op de goede werking van de energiemarkt en met het oog op milieudoelstellingen en sociale doelstellingen moeten we voldoende garanties inbouwen. Aldus zal de markt nog meer gereguleerd moeten worden dan in het verleden.

Vanzelfsprekend moet deze regelgeving genoeg continuïteit en rechtszekerheid geven. Tevens moet ze eenvoudig zijn, dit wil zeggen met snel toepasbare procedures.

Een partijdige regulering van de energiemarkt zou de deur openzetten voor kruissubsidiëring, discriminatie, beperking van de markttoegang en beperking van de keuzemogelijkheden voor de consument.

Nutsvoorzieningen als de distributie van elektriciteit en gas zijn van groot maatschappelijk belang. Bij de organisatie van deze markten moet de klemtoon liggen op bevoorradingszekerheid, transparante prijzen, efficiëntie, niet-discriminatie en sociale correcties. Een onafhankelijke reguleringsinstantie heeft de taak om die elementen van algemeen belang te beschermen.

Beoogde beleidseffecten

- Een reguleringsinstantie die algemeen geprezen wordt omwille van haar objectiviteit en deskundigheid.
- Een meer universele dienstverlening.
- Niet-discriminerende netbeheerders.
- Een meer algemene en niet-discriminatoire toegang tot energiediensten.
- Een daling van het aantal afgesloten klanten.
- Een grotere transparantie van de prijzen.
- Vlotte samenwerking tussen de federale en regionale regulator.

Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit en gas

Bestaande monopolieposities binnen de energiesector moeten afgebouwd worden zodat de verbruiker meer keuzemogelijkheden krijgt, wat leidt naar een optimale dienstverlening op maat van de klant.

De overheid moet de nodige stimulansen voorzien. Dit zal alternatieve producenten uit binnen- en buitenland, die warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie gebruiken, aanzetten om de markt te betreden. Ook alternatieve leveranciers die aangepaste energiediensten leveren op maat van de diverse doelgroepen moeten gestimuleerd worden.

Monopolies hebben geen belang bij een marktgerichte benadering of doorzichtige prijszetting. We kunnen dit gegeven enkel doorbreken door de aanbiedersmarkt open te stellen voor de concurrentie.

Vastgelegde en gepubliceerde tarieven, evenals een gedragscode - voor het gebruik van het distributienet - geven de vrije klanten en leveranciers gelijke toegang tot het elektriciteitsnet.

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt zal ongetwijfeld een gevarieerder aanbod tot gevolg hebben. Dit leidt tot prijsdalingen, voor zowel de zuivere energielevering als voor de afgeleide energiediensten. Op termijn zullen lagere prijzen de concurrentiepositie van onze bedrijven verbeteren. Daarom is het van belang om niet achter te blijven ten opzichte van onze buurlanden, en onze markt in hetzelfde tempo vrij te maken.

Beoogde beleidseffecten

- Het aantal marktspelers stijgt.
- Meer leveringsvergunningen. Meer marktdynamiek in het algemeen en meer flexibiliteit voor de klanten in het bijzonder.
- De aandacht voor REG wordt meer en meer uitgespeeld als een marketinginstrument.
- Een grotere klantentevredenheid.
- Lagere energiefactuur voor de consument.

BIJLAGE

STRATEGISCH PLAN

--

--

BELEIDSDOMEIN ENERGIE

INHOUD

1. Inleiding
2. Afbakening van het beleidsdomein
3. De missie en visie van de minister
4. De strategische doelstellingen met de beoogde beleidseffecten
 - 4.1. Inleiding
 - 4.2. Weerhouden strategische doelstellingen
 - 4.3. De strategische doelstellingsfiches
 - 4.4. De beleidsindicatoren
5. De kritische succesfactoren met de beoogde beleidseffecten
 - 5.1. Inleiding
 - 5.2. Weerhouden kritische succesfactoren
 - 5.3. De fiches van de kritische succesfactoren
6. De strategische doelstellingen – beleidseffecten matrices als sturings- en opvolgingsinstrument
7. De KSF-matrixen als sturings- en opvolgingsinstrument voor de operationele planningscyclus
8. Eerste aanzet tot het definiëren van strategische projecten
 - 8.1. Inleiding
 - 8.2. Eerste aanzet tot strategische projecten

BIJLAGEN

Bijlage 1: Toelichting in verband met het strategisch planningsproces

Bijlage 2: Analyse van de uitgangsituatie

1. Inleiding
2. Analyse van de omgevingsfactoren
3. Analyse van de huidige beleidsinvulling: sterktes en zwaktes
4. Analyse van de actoren en hun netwerk: sterktes en zwaktes

Bijlage 3: Samenstelling strategisch planningsteam

1. INLEIDING

Kort na haar aantreden nam de regering de beslissing om elke minister in de mogelijkheid te stellen zich bij de opmaak van zijn beleidsvoornemens te laten ondersteunen door de administratie. Die ondersteuning gebeurt volgens de methodiek van de strategische planning en levert de minister een beleidsnota op (bestemd voor het parlement, voor de buitenwereld) en een strategische plan (bestemd voor intern gebruik, voor sturing en opvolging van zijn administratie). Beide zijn inhoudelijk uiteraard gelijk.

Een dergelijk strategisch planningsproces wil voor de verschillende beleidsdomeinen op basis van een gestructureerde omgevingsanalyse en van de missie en de visie van de minister de beleidsprioriteiten voor de komende regeerperiode verduidelijken. Als bijlage 1 wordt een verdere toelichting verstrekt in verband met de gehanteerde concepten, begrippen en werkwijze bij dit strategisch planningsproces.

Als werkwijze werd ervoor geopteerd om quasi voor elk beleidsdomein een strategisch planningsteam op te richten.

Het planningsteam werd samengesteld uit medewerkers zowel van het kabinet van de bevoegde minister als van de betrokken administratie. Voor beleidsdomeinen waar ook VOI's optreden als belangrijke actor, werd het planningsteam aangevuld met de leidende ambtenaren van betrokken VOI's. Meestal zetelden de plannings-teams onder het voorzitterschap van de kabinetschef van de minister. De organisatorische en structurele begeleiding werd verzorgd door APS, waarbij voor de begeleiding van de werkvergaderingen beroep gedaan werd op een gespecialiseerd consultant.

De samenstelling van het planningsteam is opgenomen als bijlage.

Gespreid over een viertal werksessies, had het planningsteam achtereenvolgens volgende opdrachten:

- de analyse van de veranderende omgevingsfactoren, en hieruit afgeleid de gepercipieerde opportuniteiten, bedreigingen en verwachtingen. Dit werd aangevuld met het in kaart brengen van de voornaamste sterktes en zwaktes in het beleidsdomein en bij de betrokken actoren. De voornaamste resultaten van deze SWOT-analyse (sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen) zijn weergegeven als bijlage 2;
- de missie en de visie die werden aangereikt door de minister (hoofdstuk 3);
- het bepalen van de strategische doelstellingen, aangevuld met de door de overheid beoogde beleidseffecten. Deze strategische doelstellingen geven aan wat de overheid op middellange termijn aan maatschappelijke effecten wil bereiken in de extern omgeving (hoofdstuk 4);
- het identificeren van de kritische succesfactoren. Het betreft hier de voorwaarden die zeker moeten gerealiseerd worden opdat de strategische doelstellingen succesvol zouden kunnen gerealiseerd worden. Zij duiden met andere woorden op strategische aspecten waar veranderingen moeten worden doorgevoerd en waar de overheid uitstekend moet presteren om succesvol te zijn. Ook voor deze kritische succesfactoren werden de beoogde beleidseffecten bepaald (hoofdstuk 5).

Voor het identificeren en het omschrijven van beleidsindicatoren werd met een beperkte werkgroep afzonderlijk vergaderd.

De resultaten van dit werkproces zijn op een gestructureerde wijze (onder vorm van fiches) in het hierna volgend strategisch planningsrapport weergegeven.

De beleidsprioriteiten, die aldus zijn vastgelegd in het strategisch plan, dienen bij middel van concrete operationele plannen verder te worden uitgewerkt en te worden gerealiseerd. Dit is de taak van elke operationele eenheid (administratie, VWI, VOI, afdeling,...) die in het desbetreffende domein als actor optreedt.

Teneinde een aanzet te geven tot het opmaken van deze operationele plannen wordt een matrixmodel aangeboden dat voor elk operationeel plan een duidelijke verband laat zien tussen de weerhouden en nieuwe activiteiten en de beoogde beleidseffecten. Op deze manier kunnen operationele plannen (strategische projecten) worden gedefinieerd zowel uitgaande van de strategische doelstellingen als uitgaande van de kritische succesfactoren. Hoofdstuk 6 bevat de fiches met betrekking tot de strategische doelstellingen en de erbij beoogde beleidseffecten, en hoofdstuk 7 bevat de fiches met betrekking tot de kritische succesfactoren en de erbij gewenste beleids-effecten.

Aanvullend aan de strategische doelstellingen en aan de kritische succesfactoren formuleerden de meeste strategische planningsteams ook reeds enkele concrete voorstellen van te nemen initiatieven of uit te werken strategische projecten. Het was voor de planningsteams hierbij geenszins de bedoeling om hierbij volledigheid na te streven en op het terrein te komen van de operationele planning (die dient te gebeuren door de lijnmanagers – leidend ambtenaren, afdelingshoofden,...). De bedoeling van de strategische planningsteams was hierbij om de in het team ontstane concrete voorstellen reeds mee te geven aan de operationele entiteiten en hierbij ook in het bijzonder reeds de aandacht te trekken op de noodzaak aan entiteitsoverstijgende strategische projecten. Het definitief vastleggen en omschrijven van de strategische projecten is evenwel het voorwerp van de operationele planningscyclus. Deze eerste aanzet van operationele acties en strategische projecten is opgenomen in hoofdstuk 8.

2. AFBAKENING VAN HET BELEIDSDOMEIN

De bijzondere wet van 8 augustus 1988 (artikel 6, §1, VII) formuleert de gewestelijke energiebevoegdheden als volgt:

- De distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk aan 70.000 volt.
- De openbare gasdistributie.
- De aanwending van mijn gas en van gas afkomstig van hoogovens.
- De netten van warmtevoorziening op afstand.
- De valorisatie van steenbergen.
- De nieuwe energiebronnen, met uitzondering van deze die verband houden met de kernenergie.
- De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers.
- Het rationeel energiegebruik.

De federale overheid is conform de bijzondere wet enkel nog bevoegd voor de niet-gewestelijke aspecten van het energiebeleid en voor aangelegenheden die door hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak nodig hebben. Dit zijn :

- Het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector.
- De kernbrandstofcyclus.
- De grote infrastructuur voor de stockering; het vervoer en de productie van energie.
- De tarieven.

De gewestelijke bevoegdheden op het vlak van energiebeleid, situeren zich grosso modo op drie terreinen:

- De distributie van elektriciteit en gas.
- Het uitbouwen van de decentrale productie (hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling).
- Het aanmoedigen van rationeel energiegebruik.

De federale regering is nu bevoegd om energieprijzen en technische aansluitingsvoorwaarden op de netten vast te stellen. De voorbije jaren is echter duidelijk geworden dat we pas een dynamisch gewestelijk beleid over het uitbouwen van de decentrale productie kunnen voeren als de gewesten mee effectieve bevoegdheid krijgen om de tarieven (teruglevergoedingen, noodstroomtarifiering) en de technische aansluitingsvoorwaarden vast te leggen.

Het rationeel energiegebruik bevorderen, kan pas efficiënt gebeuren als het ondoelmatig energiegebruik financieel kan worden afgestraft.

De verkoopprijzen voor aardolieproducten worden momenteel geregeld door een programma-overeenkomst tussen de Belgische Staat (minister van Economische Zaken) en de Belgische Petroleum Federatie. De prijzen voor elektriciteit en gas zijn

niet wettelijk vastgelegd. Ze worden wel gecontroleerd door het Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas. De overheid is geen stemgerechtigd lid van het Controlecomité. De steenkoolprijzen komen vooral tot stand door de werking van vraag en aanbod.

3. DE MISSIE EN VISIE VAN DE MINISTER

Missie

Het groeiend energieverbruik heeft nadelige gevolgen voor het milieu. Door de toenemende concurrentiedruk in de energiesector dreigt de aandacht voor het rationeel energiegebruik, de milieuvriendelijke energieproductie en de toegankelijkheid van energie voor alle maatschappelijke groepen te verminderen. Vanuit dat besef is onze missie gegroeid, namelijk:

Een duurzaam energiebeleid voeren waarbij we het economische en sociale belang van energie verzoenen met de eindigheid van fossiele brandstoffen en de draagkracht van alle milieucompartimenten.

Visie

De milieudoelstellingen van Kyoto zijn geen economische en sociale rem, maar geven integendeel kans op selectieve groei voor welbepaalde sectoren, werkgelegenheid en een competitief voordeel op middellange termijn. Een duurzaam energiebeleid vraagt van de overheid een systematisch doelgroepenbeleid dat gericht is op gedragswijziging en responsabilisering.

De bedoeling is om de energievraag te beperken via een beleid gericht op rationeel energiegebruik en om de resterende energievraag in de mate van het mogelijke te voldoen op basis van hernieuwbare energiebronnen. Een beleid gericht op rationeel energiegebruik en hernieuwbare energie moet het mogelijk maken om op termijn uit kernenergie te stappen zonder nefaste gevolgen voor de CO₂-uitstoot.

Om het algemeen belang te dienen, zal de overheid de vrijmaking van de Vlaamse energiemarkt begeleiden en sturen. Daarvoor moet ze een optimale mix van allerlei instrumenten gebruiken zoals sensibiliserings- en informatiecampagnes, financiële prikkels (subsidies, heffingen,...) en regelgeving (normen, convenanten,...).

4. DE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN MET DE BEOOGDE BELEIDSEFFECTEN

4.1. Inleiding

Definitie

"Strategische doelstellingen zijn concrete stappen op weg naar het bereiken van de ideale visie en bepalen wat de overheid door haar beleid gedurende de regeerperiode wil bereiken. Het betreft hier belangrijke maatschappelijke veranderingen die de overheid in de externe omgeving wenst te bekomen ofwel belangrijke wijzigingen van de rol die de overheid in deze omgeving wenst te vervullen. Een horizon van 10 jaar met een planperiode van 5 jaar lijkt hierbij het meest aangewezen voor het strategisch plan van de Vlaamse overheid.

Meestal worden strategische doelstellingen verwoord in een kernachtige slagzin die aanslaat bij een breed publiek.

Om echter dienstig te zijn in een beleidsplan moeten deze doelstellingen verduidelijkt worden met de concrete beleidseffecten die men in de externe omgeving wenst te bewerkstelligen".

Uitgangspunten

Voor het bepalen van de strategische doelstellingen werden verschillende uitgangspunten gehanteerd. Een eerste houvast wordt gegeven door de analyse van de veranderende externe omgeving. Uit deze analyse blijkt immers waar zich concrete bedreigingen en/of opportuniteiten aftekenen voor het te voeren beleid. Het zijn immers de evoluties die zich in deze externe omgeving aftekenen die bepalend zijn voor de maatschappelijke behoeften, noden en verwachtingen, waarbij men uiteraard tevens in het spanningsveld opereert tussen de korte tot middellange termijn verzuchtingen die bij de bevolking leven en de noden van het maatschappelijk welzijn en de vereisten van een duurzame ontwikkeling op lange termijn.

Een ander uitgangspunt wordt gegeven vanuit de analyse van de huidige situatie met zijn sterktes, noden tot verbetering en realistische mogelijkheden.

Het is mede op basis van deze uitgangspunten en een eigen maatschappelijke visie dat de regering haar beleid wenst te bepalen. De visie van de minister vormt het rechtstreekse aanknopingspunt voor het bepalen van de strategische doelstellingen.

De strategische doelstellingen bepalen aldus de krachtlijnen waarlangs de regering haar beleid wenst te realiseren, maar blijft constant oog houden voor het spanningsveld tussen:

verwachtingen / behoeften ⇔ eigen mogelijkheden ⇔ eigen ambities / visie.

Er dient hierbij nog herinnerd aan het feit dat strategische doelstellingen geen concrete actieplannen zijn voor een of andere uitvoerder (ze moeten hiertoe in een latere fase wel aanleiding geven). Het zijn eerder algemene betrachtingen die de overheid in de externe omgeving wil bereiken en/of hoe de overheid zich wenst te positioneren ten opzichte van deze omgeving en de actoren die erin werkzaam zijn.

Voor een beleidsdomein kunnen aldus slechts een zeer beperkt aantal maatschappelijk strategische doelstellingen worden geformuleerd.

4.2. Weerhouden strategische doelstellingen

SD1 : Stimulering van het rationeel energieverbruik (REG)

SD1a : Vermindering van het energieverbruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998.

SD1b : Toename van de energie-efficiëntie in de industrie en de dienstensector in 2004 t.o.v. 1998.

SD2 : Verhoging van milieuvriendelijke productie van energie in de globale energievoorziening.

SD3 : Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen.

4.3. De strategische doelstellingsfiches

<p>DOELSTELLING NR. : 1 DOELSTELLING NAAM : Stimulering van het rationeel energiegebruik (REG)</p>	<p>DOELSTELLING NR. : 1a DOELSTELLING NAAM : Vermindering van het energieverbruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998</p>
<p>OMSCHRIJVING :</p> <p>De voortdurende stijging van het energieverbruik in de huishoudens heeft diverse oorzaken :</p> <ul style="list-style-type: none"> • De residentiële sector in het algemeen en de huishoudens in het bijzonder bezitten gemiddeld steeds meer elektrische apparaten. • De huishoudens worden gemiddeld kleiner, wat een stijging van het energieverbruik met zich meebrengt (schaalvoordelen van grote gezinnen op het vlak van het energieverbruik verdwijnen). • Energiezuinige lokale (decentrale) verwarming wordt meer en meer vervangen door centrale verwarming. • De levensstandaard neemt gemiddeld toe. Dit leidt tot hogere comforteisen en een hoger energieverbruik. • De mobiliteit en het verkeersvolume stijgen. <p>Uit enquêtes blijkt dat Vlamingen een vrij hoog milieubesef hebben. We zijn echter niet geneigd dit besef ook daadwerkelijk om te zetten in milieuvriendelijk gedrag, zeker niet als het om energiegebruik gaat. Het gebruiken van energie gaat sterk gepaard met het gedragspatroon. Wanneer milieuvriendelijk gedrag meer moeite of tijd kost, als we aan comfort moeten inboeten of beperkt worden in onze bewegingsvrijheid, zijn we niet geneigd dit milieubesef in effectief gedrag om te zetten. Hierin is een belangrijke taak weggelegd voor zowel de overheid als de energiesector, namelijk het milieubesef bij de Vlamingen omzetten in milieuvriendelijk gedrag.</p>	<p>WAAROM STRATEGISCH ?</p> <p>Rationeel energiegebruik is een onderdeel van een beleid van duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling is er op gericht om in onze huidige behoeften te voor-</p>

zien zonder die van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen.

De stimulering van rationeel energieverbruik past binnen internationaal overeengekomen doelstellingen om broeikasgassen te verminderen. Economische groei op lange termijn is enkel houdbaar wanneer we rekening houden met de draagkracht van het milieu en de eindigheid van de fossiele brandstoffen aardolie, aardgas en steenkool.

In december 1997 heeft België op de klimaatconferentie van Kyoto het engagement aangegaan om de broeikasgasemissies met 7,5% te verminderen in 2008-2012 ten opzichte van 1990. Het belangrijkste broeikasgas is CO₂ en is bijna volledig toe te schrijven aan het verbruik van fossiele brandstoffen.

Het residentieel en gelijkgesteld energieverbruik stijgt nog altijd. Vandaag is het goed voor 29 procent van de energiebonden CO₂-emissies. Willen we de Kyoto-doelstelling realiseren, dan zijn bijkomende maatregelen naar de residentiële sector nodig.

De transportsector is verantwoordelijk voor 21% van het totale energieverbruik. De grootste energieverslinder in de transportsector is het wegverkeer (77%). Het personenvervoer vertegenwoordigt 61% van het energieverbruik door het wegverkeer.

BELEIDSEFFECTEN :

- Vermindering van de leveringen door de elektriciteitsdistributiesector
- Vermindering van de leveringen door de aardgasdistributiesector
- Vermindering van andere brandstofleveringen
- Verbeterde opvolging van het energieverbruik voor personenvervoer
- Verbeterde afstemming van het mobiliteitsbeleid op het energiebeleid
- Verbetering van de energieprestatie van nieuwbouw
- Meer energiebewust handelen
- Vermindering van de CO₂-emissies in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998

DOELSTELLING NR. : 1b**DOELSTELLING NAAM : Toename van de energie-efficiëntie in de industrie en de dienstensector in 2004 t.o.v.1998****OMSCHRIJVING :**

Ecologie en economie kunnen perfect samen gaan. Het staat immers vast dat ondernemingen uit de gerealiseerde kostenbesparing een concurrentieel voordeel halen. Zolang er tenminste geen REG-verplichtingen worden opgelegd die hun concurrentiepositie ondermijnen. Dergelijke verplichtingen zijn vanuit maatschappelijk oogpunt niet aangewezen.

De Vlaamse overheid heeft nood aan een instrument waarmee ze bedrijven kan stimuleren om de best beschikbare en economisch haalbare energietechnologieën in hun productieprocessen toe te passen.

WAAROM STRATEGISCH ?

Rationeel energiegebruik is een onderdeel van een beleid van duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling is er op gericht om in onze huidige behoeften te voorzien zonder die van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen.

De stimulering van rationeel energieverbruik past binnen internationaal overeengekomen doelstellingen om broeikasgassen te verminderen. Economische groei op lange termijn is enkel houdbaar wanneer we rekening houden met de draagkracht van het milieu en de eindigheid van de fossiele brandstoffen aardolie, aardgas en steenkool.

In december 1997 heeft België op de klimaatconferentie van Kyoto het engagement aangegaan om de broeikasgasemissies met 7,5% te verminderen in 2008-2012 ten opzichte van 1990. Het belangrijkste broeikasgas is CO₂ en is bijna volledig toe te schrijven aan het verbruik van fossiele brandstoffen.

De industrie heeft een aandeel van 18 procent in de energiegebonden CO₂-emissies. Om de Kyoto-norm te realiseren, zal de industrie een belangrijke inspanning moeten leveren op het vlak van rationeel energiegebruik. Die inspanning past binnen de ecologische ombouw van de economie, waarbij alsmaar meer aandacht besteed wordt aan duurzame ontwikkeling in de bedrijfsvoering.

De transportsector is verantwoordelijk voor 21% van het totale energieverbruik. De grootste energieverlinder in de transportsector is het wegverkeer (77%). Het vrachtvervoer vertegenwoordigt 39% van het energieverbruik door het wegverkeer. Opvallend is ook het aandeel van de luchtvaart, namelijk 16%. De spoorwegen en de

scheepvaart nemen respectievelijk 2% en 5% van het energieverbruik voor hun rekening.

BELEIDSEFFECTEN :

- Een toename van het belang van de sector(en) waarvan de bestaansreden gebaseerd is op het energiegebeuren.
- De continue verbetering van de energie-effiëntie.
- Dalende CO₂-emissies en dalend energieverbruik per eenheid product en/of per sectoriële omzet in 2004 t.o.v. 1998.
- Verbeterde opvolging van het energieverbruik voor vrachtvervoer
- Verbeterde afstemming van het mobiliteitsbeleid op het energiebeleid

DOELSTELLING NR. : 2**DOELSTELLING NAAM : Verhoging van milieuvriendelijke energieproductie in de globale energievoorziening****OMSCHRIJVING :**

Een milieuvriendelijkere energieopwekking is mogelijk door gebruik te maken van warmtekrachtkoppeling (WKK) en hernieuwbare energiebronnen (zon, wind, water en biomassa).

WAAROM STRATEGISCH ?

Door de verbranding van fossiele brandstoffen voor energieopwekking (kracht en warmte) wordt het leefmilieu in een steeds hoger tempo ernstig vervuild. De energie-sector is hiervoor medeverantwoordelijk.

In december 1997 heeft België op de klimaatconferentie van Kyoto het engagement aangegaan om de broeikasgasemissies met 7,5% te verminderen in 2008-2012 ten opzichte van 1990. Het belangrijkste broeikasgas is CO₂ en is bijna volledig toe te schrijven aan het verbruik van fossiele brandstoffen.

Uit onderzoek blijkt dat de bevordering van de elektriciteitsproductie door middel van kwalitatieve WKK-installaties en op basis van hernieuwbare energiebronnen in een aanzienlijk vermindering van de emissies van broeikasgassen resulteert. Het zijn de twee maatregelen met de grootste beleidseffecten.

BELEIDSEFFECTEN :

- Een aandeel van 3% hernieuwbare energie in het totale energieaanbod tegen eind 2004.
- Een bijkomend WKK-vermogen van 1.200 MW tussen 1995 en 2005 (of 600 MW tussen 1999 en 2004).
- Markuitbreiding voor technologieleveranciers en verhoging van hun omzet.

DOELSTELLING NR. : 3

DOELSTELLING NAAM : Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen

OMSCHRIJVING :*Energiediensten*

Met het concept energiediensten bedoelen we een op maat gesneden, integrale vorm van dienstverlening voor de energiegebruikers. Energiedienstenleveranciers beperken zich niet tot het leveren van energie, maar bieden o.a. warmte, licht en drijfkracht aan. Zij zorgen voor de uitvoering en financiering van energiebesparingsmaatregelen om op die manier de warmte, het licht en de drijfkracht tegen de meest aantrekkelijke voorwaarden ter beschikking te stellen van de klant.

Vlaanderen kent momenteel weinig leveranciers van energiediensten. Er moet nagegaan worden welke de mogelijke aanbieders van energiediensten in Vlaanderen zijn, aan welke kennis en vaardigheden ze nood hebben, wat de marktmogelijkheden zijn, welke huidige barrières de ontwikkeling van energiediensten belemmeren en welke ondersteunende activiteiten de overheid kan ondernemen. Vlaamse energiedienstenleveranciers zullen, ondermeer via het aantrekken van buitenlandse know-how, moeten leren omgaan met het ontwikkelen en aan de man brengen van energiediensten.

In een vrijgemaakte markt zullen energieleveranciers minder winst realiseren uit de zuivere verkoop van elektriciteit en aardgas. Door het aanbieden van energiediensten kunnen ze hun actieterrein uitbreiden en nieuwe inkomstenbronnen aanboren. In het kader van openbare dienstverplichtingen moeten de energieleveranciers aangespoord worden om energiediensten aan te bieden die het REG-beleid daadwerkelijk stimuleren.

Correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen

Het monopolie voor de distributie van elektriciteit aan klanten met een vermogen tot 1MW behoort wettelijk toe aan de gemeenten of verenigingen van gemeenten (intercommunales). In de praktijk is overeengekomen dat gemeenten ook elektriciteit leveren tot 4MW. Hoewel niet wettelijk bepaald, verdelen de gemeenten ook aardgas aan ondermeer de huishoudens, de professionelen, de kleine industrie en de dienstensector.

Door hun monopoliepositie hebben de distributiemaatschappijen tot op vandaag weinig geïnvesteerd in marktgerichte dienstverlening. Hun activiteiten zijn altijd vooral gericht geweest op de verkoop van zoveel mogelijk elektriciteit en gas. De elektrici-

teitsprijzen voor distributiekanten behoren tot de hoogste van de Europese Unie. De aardgasprijzen liggen op een aanvaardbaar Europees niveau. Dit hoofdzakelijk omwille van de concurrentie vanwege de mazoutsector.

Door het vrijmaken van de energiemarkten, zal ook de verkoop van elektriciteit en aardgas aan de concurrentieregels onderworpen worden, met als gevolg een neerwaartse druk op de prijzen. Hierdoor zal de kwaliteit en de aard van de dienstverlening commercieel veel belangrijker worden. We mogen dan ook een evolutie verwachten van loutere energielevering naar meer integrale dienstverlening.

De Vlaamse overheid zal de vrijmaking van de Vlaamse elektriciteits- en aardgasmarkt (met name het omzetten van de Europese richtlijnen) organiseren, begeleiden en sturen, daarbij rekening houdend met het algemeen belang. De bedoeling is dat alle maatschappelijke groepen kunnen profiteren van de voordelen van de vrije markt.

De overheid zal op basis van niet-discriminatoire criteria en procedures een vrije toegang tot de markt mogelijk maken voor de producenten, de leveranciers en de verbruikers van energie. In het kader van openbare dienstverplichtingen zullen aan de netbeheerders verplichtingen opgelegd worden inzake rationeel energiegebruik en zullen sociale correcties doorgevoerd worden om de sociaal zwakkeren te beschermen, bijvoorbeeld via het recht op de minimum levering van energie. Speciale maatregelen zullen genomen worden om hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling te bevorderen.

WAAROM STRATEGISCH ?

Doel is iedereen (bedrijven en gezinnen met inbegrip van de sociaal zwakkeren) mee te laten profiteren van de voordelen van een vrijgemaakte markt. Die voordelen zijn met name lagere prijzen, een betere dienstverlening op maat van de klant en dus meer klantentevredenheid. Structurele energiebesparing door het aanbieden van energiediensten is een kerntaak die moet aangepakt worden door professionals.

BELEIDSEFFECTEN :

- Meer doorzichtige energieprijzen.
- Verbetering van de concurrentiepositie van de KMO's.
- Daling van de energiefactuur van de huishoudens.
- Betere toegankelijkheid tot de energievoorzieningen voor kansarmen.
- Daling van het aantal wanbetalers.
- Meer klantentevredenheid door lagere prijzen, snellere aansluitings- en herstellijden, betere leveringsvoorwaarden (op maat van de klant) en goede commerciële relaties (met nadruk op behoeftenbevrediging van de klant en niet langer op een zo groot mogelijke verkoop van energie).
- Verhoogd aandeel energiediensten in het productenpakket van de energieleveranciers. Toename van het aantal, de omzet en de tewerkstelling van energiedienstenleveranciers, fabrikanten en installateurs van energietechnologieën.

4.4. De beleidsindicatoren

<i>Beleideffecten</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Bronnen</i>
-----------------------	--------------------	----------------

SD1: Stimulering van het rationeel energiegebruik (REG)

SD1a: Vermindering van het energiegebruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998

Vermindering van de leveringen door de elektriciteitsdistributiesector.	<ul style="list-style-type: none"> Elektriciteitsleveringen per huishouden per netbeheerder voor leveringen in het Vlaams Gewest. Elektriciteitsleveringen per inwoner per netbeheerder voor leveringen in het Vlaams Gewest. 	BFE, Distri-gas, Figas, VITO, FEE
Vermindering van de leveringen door de aardgasdistributiesector.	<ul style="list-style-type: none"> Gasleveringen per huishouden per netbeheerder voor leveringen in het Vlaams Gewest. Gasleveringen per inwoner per netbeheerder voor leveringen in het Vlaams Gewest. 	
Vermindering van andere brandstofleveringen.	<ul style="list-style-type: none"> Andere brandstofleveringen per huishouden. Andere brandstofleveringen per inwoner. 	Informazout, BPF, VITO
Verbeterde opvolging van het energieverbruik in functie van het personenvervoer.	<ul style="list-style-type: none"> Energieverbruik per reizigerskilometer (incl. openbaar vervoer). Gemiddeld verbruik per wagen. Aantal wagens. 	VITO
Verbetering van de energieprestatie van nieuwbouw ¹ .	<ul style="list-style-type: none"> Energieprestatiepeil van woningen % woningen dat voldoet aan EPN. Aantal afgeleverde energiecertificaten. 	WTCB, VITO, enquête, FEE
Meer energiebewust handelen	<ul style="list-style-type: none"> Enquêteresultaten. 	Enquête
Vermindering van de CO ₂ -emissies in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998	<ul style="list-style-type: none"> CO₂-emissies van de residentiële sector. CO₂-emissie per huishouden/inwoner. 	VITO

¹ Een aantal bijkomende sub-indicatoren zijn:

Gebouwenschil

- Isolatiepeil (K) van woningen
- Isolatiepeil van gebouwschilelementen (k)
- % woningen dat lager ligt dan een Kxx-peil.

Ruimteverwarming

- Energie-efficiëntie van verwarming
- Aantal afgeleverde attesten of certificaten per huishouden voor het verplicht onderhoud/nazicht van de CV-installatie.

Elektrische toestellen

- % gezinnen in bezit van elektrische huishoudtoestellen, onderverdeeld naar grote apparaten (koelkasten, wasmachines,...) met labels, te corrigeren naar aantal.
- Aantal spaarlampen per gebruiksduur per gezin/inwoner.

<i>Beleidseffecten</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Bronnen</i>
SD1b: Toename van de energie-efficiëntie in de industrie en de tertiaire sector in 2004 t.o.v. 1998		
Toename van het belang van de sector(en) waar van de bestaansreden gebaseerd is op het REG-gebeuren	<ul style="list-style-type: none"> • Omzet (exclusief energieleveranciers) • Tewerkstelling (exclusief energieleveranciers) • Toegekende ecologiesteun (in het kader van de expansiewetten) voor REG-investeringen. • Enquêteresultaten naar bekendheid van en investeringsbereidheid in energievriendelijke technologieën. 	Afdeling Economisch Ondersteuningsbeleid, Geglobaliseerde jaarrekeningen van de Balanscentrale van de NBB.
Continue verbetering van de energie-efficiëntie.	<p><i>Energie-efficiëntie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Energie-intensiteit als verhouding tussen het finaal energiegebruik van de verschillende industriële subsectoren en hun omzet. • Energie-intensiteit als hoeveelheid energiegebruik per geproduceerde fysische eenheid. • Energieprestatiepeil van kantoren, handelsruimtes en andere tertiaire gebouwen. • % kantoren en handelsruimtes en andere tertiaire gebouwen dat voldoet aan EPN-norm. • Gemiddeld verbruik per tonkilometer transport. <p><i>Benchmarking van de energie-efficiëntie :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Verhouding tussen enerzijds de efficiëntie van (een) Vlaamse procesinstallatie(s) en anderzijds het gemiddelde van de beste tien procent van de wereldwijd opgestelde installaties (exclusief de Vlaamse) of met het gemiddelde van de beste regio in de wereld. 	VITO, geglobaliseerde jaarrekeningen van de Balanscentrale van de NBB.
Dalende CO ₂ -emissies en dalend energieverbruik per eenheid product en/of per sectoriële omzet in 2004 t.o.v. 1998.	<ul style="list-style-type: none"> • CO₂-uitstoot van de industrie. • CO₂-uitstoot van de tertiaire sector. • Verhouding tussen de CO₂-uitstoot en de omzet van de industrie. • Verhouding tussen de CO₂-uitstoot van de verschillende industriële sectoren en hun omzet. • Verhouding tussen de CO₂-uitstoot en de omzet van de verschillende handelssectoren. 	VITO

<i>Beleids effecten</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Bronnen</i>
-------------------------	--------------------	----------------

SD2: Verhoging van milieuvriendelijke energieproductie in de globale energievoorziening

Een aandeel van 3% hernieuwbare energie in het totale energieaanbod tegen eind 2004.	<ul style="list-style-type: none"> • % aandeel hernieuwbare energieproductie binnen de globale energievoorziening. • Opgesteld vermogen per sector (incl. overheid) en per hernieuwbare energiebron. • Elektriciteitsproductie per sector en per hernieuwbare energiebron. • Geleverde warmte per sector en per hernieuwbare energiebron. • Aantal aangevraagde/afgeleverde bouwvergunningen voor hernieuwbare energieprojecten (wind, PV,...). • Aantal eenheden afgeleverde groene stroomcertificaten (van 1000 kWh). 	ODE
Een bijkomend WKK-vermogen van 1.200 MW tussen 1995 en 2005 (of 600 MW tussen 1999 en 2004).	<ul style="list-style-type: none"> • Totaal aandeel WKK-productie binnen de globale energievoorziening. • WKK-vermogen per sector (incl. overheid) en per type (aardgas-, dieselmotoren en turbines). • Elektriciteitsproductie per sector en per type. • Warmteproductie per sector en per type. 	Belcogen, VITO
Markuitbreiding voor technologieleveranciers en verhoging van hun omzet.	<ul style="list-style-type: none"> • Omzet van de technologie sectoren actief op het vlak van WKK- en hernieuwbare energie. • Tewerkstelling binnen de technologie sectoren actief op het vlak van WKK- en hernieuwbare energie. • Toegekende ecologiesteun (in het kader van de expansiewetten) voor WKK-en hernieuwbare energie-investeringen. • Toegekende steun voor het plaatsen van PV-installaties. • Enquête resultaten naar bekendheid van en investeringsbereidheid in WKK- en hernieuwbare energietechnologieën. • Investeringskost per eenheid geïnstalleerd vermogen. 	ANRE, afdeling Economisch Ondersteuningsbeleid, geglobaliseerde jaarrekeningen van de Balanscentrale van de NBB, enquête

<i>Beleideffecten</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Bronnen</i>
-----------------------	--------------------	----------------

SD3: Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen

Meer doorzichtige energieprijzen.	<ul style="list-style-type: none"> • Publicatie van productietarieven, transporttarieven, distributietarieven en verhandelingskosten. • Benchmarking van distributietarieven. • Aantal klachten bij de regulator. 	
Verbetering van de concurrentiepositie van de KMO's.	<ul style="list-style-type: none"> • Evolutie van de energiefactuur voor de verschillende klantengroepen². 	
Daling van de energiefactuur van de huishoudens.		
Betere toegankelijkheid tot de energievoorzieningen voor kansarmen.	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal sociaal-tarief verbruikers. • Aantal gebruikers van het recht op minimale energielevering. • De prijs voor de basisdiensten. 	OCMW's, Inter-Regies, Intermixt
Daling van het aantal wanbetalers	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal afgesloten wanbetalers. 	OCMW's, Inter-Regies, Intermixt
Meer klantentevredenheid door lagere prijzen, snellere aansluitings- en herstellijden, betere leveringsvoorwaarden (op maat van de klant) en goede commerciële relaties (met nadruk op behoeftenbevrediging van de klant en niet langer op een zo groot mogelijke verkoop van energie).	<ul style="list-style-type: none"> • Enquêteresultaten naar klantentevredenheid. 	
Verhoogd aandeel energiediensten in het productenpakket van de energieleveranciers. Toename van het aantal, de omzet en de tewerkstelling van energiedienstenleveranciers, fabrikanten en installateurs van energietechnologieën	<ul style="list-style-type: none"> • Meer leveringsvergunningen. • Graad van marktopening. • Verhoogd aandeel energiediensten in het productenpakket van de energieleveranciers. Toename aantal, omzet en tewerkstelling van energiedienstenleveranciers, fabrikanten en installateurs van energietechnologieën. 	

² Hierbij kan ondermeer een onderscheid worden gemaakt naar :

- Energiefactuur huishoudens per energievector per hoeveelheid verbruikte energie.
- Energiefactuur bedrijven per energievector per eenheid geïnstalleerd vermogen en per hoeveelheid gebruikte energie.
- Energiefactuur per leveringspunt per energievector per hoeveelheid verbruikte energie voor de tertiaire sector.

5. DE KRITISCHE SUCCESFACTOREN MET DE BEOOGDE BELEIDSEFFECTEN

5.1. Inleiding

Kritische succesfactoren (KSF's) geven aan welke essentiële voorwaarden dienen vervuld te worden om de strategische doelstellingen te kunnen realiseren.

Zij geven aan welke terreinen van het beleid cruciaal zijn voor het bereiken van de strategische doelstellingen. Het identificeren van de KSF's vertrekt dus van de onderscheiden strategische doelstellingen.

Kritische succesfactoren hebben betrekking op een beperkt aantal werkingsvelden, interne of externe, waarin de overheid uitstekend moet presteren om de strategische doelstellingen te kunnen realiseren.

Na het identificeren van de kritische succesfactoren zullen hierna voor elk van de weerhouden KSF's de beleidseffecten in kaart worden gebracht. Het betreft hier de zichtbare resultaten die men dient vast te stellen wanneer aan de kritische succesfactor op afdoende wijze werd voldaan.

5.2. Weerhouden kritische succesfactoren

Overzicht

- KSF 1 : Het uitwerken van een wettelijk kader om rationeel energiegebruik (REG) en milieuvriendelijke energieproductie te bevorderen
- KSF 2 : Het intensifiëren van het doelgroepenbeleid
- KSF 3 : Het afstemmen van andere Vlaamse beleidsdomeinen op het energiebeleid
- KSF 4 : Het ondersteunen van onderzoek, ontwikkeling, demonstratie en marktdiffusie
- KSF 5 : Het reguleren van de vrijgemaakte energiemarkten gericht op het algemeen belang
- KSF 6 : Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit en gas

Strategische doelstellingen/kritische succesfactoren - matrix

In ondergaande matrix wordt weergegeven in welke mate elk van de strategische doelstellingen door een of meerdere van de kritische succesfactoren wordt ondersteund.

		Doelstellingen			
		SD1a	SD1b	SD2	SD3
Kritische succesfactoren	<i>KSF 1</i>	•	•	•	
	<i>KSF 2</i>	•	•		
	<i>KSF 3</i>	•	•	•	•
	<i>KSF 4</i>	•	•	•	
	<i>KSF 5</i>			•	•
	<i>KSF 6</i>				•

5.3. De fiches van de kritische succesfactoren

KSF NR. : 1

KSF NAAM : Het uitwerken van een wettelijk kader om rationeel energiegebruik (REG) en milieuvriendelijke energieproductie te bevorderen

OMSCHRIJVING :

Decreetgeving met instrumenten en beleidsmaatregelen moet de duurzame aspecten van het energiegebeuren ondersteunen, zowel aan de aanbods- als aan de vraagzijde. Die ondersteuning kan zowel financieel (subsidies, co-financiering) als normerend zijn (energieprestatienorm, REG-norm, openbare dienstverplichtingen...).

- Energiebewust gedrag en energiebesparende investeringen moeten ondersteund worden.
- Energieopwekking door middel van hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling (WKK) moeten een aantrekkelijk en concurrerend alternatief worden voor de traditionele energieopwekking.

WAAROM KRITISCH ?

De huidige energieregelgeving is zeer beperkt en fragmentarisch. Tot op vandaag is er geen kader van decreet om de Vlaamse energiebevoegdheden uit te bouwen. Doordat een dergelijk kader ontbreekt en er ook geen geschikte instrumenten voorhanden zijn, zal de Vlaamse regering voor het uitvoeren van haar energiebeleid hoofdzakelijk ad hoc projecten moeten opstarten. Voor dergelijke projecten moeten tijdrovende administratieve procedures worden doorlopen. Dit komt het ontwikkelen van een geïntegreerde en lange termijnstrategie geenszins ten goede.

Er is vooral nood aan beleidsinstrumenten die op eenvoudige wijze het gebruik van energiezuinige investeringen ondersteunen en begeleiden. Voor de normerende maatregelen is een correcte handhaving en controle onontbeerlijk. Volgende modaliteiten zijn prioritair:

REG-decreet en uitvoeringsmodaliteiten

Een REG-decreet moet een globaal kader scheppen om initiatieven van rationeel energiegebruik te ondersteunen. Naast traditionele investeringssubsidies, zullen ook andere instrumenten, zoals haalbaarheidsstudies, energieaudits en energieboekhouding aan bod komen.

Het REG-decreet vormt de basis van het CO₂/REG-beleidsplan en zorgt voor de verdere concretisering van het doelgroepenbeleid van VIREG (Vlaamse Instelling voor het Rationeel Energiegebruik).

Voor de diverse categorieën van steunmaatregelen, zal een onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende doelgroepen, waaronder industrie, non-profit sector, overheidssector, land- en tuinbouw, en particulieren.

Nieuwe modaliteiten inzake de energieprestatie van gebouwen op basis van de decreetgeving in het kader van ruimtelijke ordening

De huidige isolatiereglementering houdt enkel rekening met de geleidingsverliezen langs de gebouwenschil. Willen we zuinig energiegebruik daadwerkelijk stimuleren, dan moeten we berekeningsmethoden en prestatieniveaus invoeren die met het totale energieverbruik rekening houden, kortom een globale energienorm (EPN). Willen we dit instrument efficiënt maken, dan moeten we het koppelen aan de stedenbouwkundige voorschriften.

Vrijmakingsdecreten en uitvoeringsmodaliteiten

Duurzame energievoorzieningen via warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie zullen de komende jaren in grote mate bijdragen aan de internationale verplichtingen om CO₂-uitstoot te verminderen.

De vrijmaking van de energiemarkten gaat wellicht samen met een prijsdaling van elektriciteit en gas. Elektriciteit zal goedkoper worden en wellicht zal die prijsdaling de uitbouw van duurzame energie bemoeilijken. Duurzaam is in de meeste gevallen gelijk aan duurder. Dit geldt zeker voor hernieuwbare energie. Om dit te vermijden, moeten we hiervoor heel specifieke instrumenten creëren.

Er is ook een positieve discriminatie van warmtekrachtkoppeling nodig. Die milieuvriendelijke productievorm van elektriciteit en warmte draagt immers in belangrijke mate bij tot een vermindering van de CO₂-uitstoot. Nochtans kan de ontwikkeling ervan in een vrijgemaakte markt onder druk kan komen te staan.

Investerings in WKK dreigen in een vrijgemaakte markt onrendabel te worden. Vrijmaking leidt tot een daling van de elektriciteitsprijzen, en van de daaraan gekoppelde terugleververgoedingen. Het negatief effect van de hoge tarieven voor hulp- en noodstroom wordt daardoor nog versterkt.

Ook de speciale lagere tarieven voor WKK-gas zullen vervallen. De gasprijs wordt capaciteitsafhankelijk. Met name kleinschalige warmtekracht met een ongunstig afnamepatroon, zoals in de tuinbouw, krijgt hierdoor te maken hogere gasprijs. Dit ondanks het prijsverlagend effect door de vrijmaking van de gasmarkt.

Via de vrijmakingsdecreten kan een positief flankerend overheidsbeleid ingevuld worden. Dit moet de verdere ontwikkeling van hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling ondersteunen.

Daarnaast moeten we het REG-decreet aanvullen met openbare dienstverplichtingen. Hierdoor worden energieleveranciers verplicht REG-initiatieven te ontwikkelen.

BELEIDSEFFECTEN :

- Uitvoering van de maatregelen van het Vlaamse CO₂/REG beleidsplan, in het bijzonder de introductie van de meest haalbare technologieën
- Meer REG-initiatieven
- Betere energieprestaties van woningen
- Het aantal hernieuwbare energie- en WKK-toepassingen zal jaarlijks toenemen
- Uitbreiding van de markt van technologieleveranciers
- Omzetstijging bij de technologieleveranciers
- Schaaleardeffecten, met als gevolg een dalende investeringskost per eenheid geïnstalleerd vermogen
- Vermindering van de CO₂-emissies per geproduceerde kWh
- Daling van de CO₂-emissies

KSF NR. : 2**KSF NAAM : Het intensifiëren van het doelgroepenbeleid****OMSCHRIJVING :**

Een doelgroep is een herkenbare groep die door gedragswijzigingen kan helpen één of meer milieuproblemen op te lossen. Een systematisch doorgevoerd doelgroepenbeleid uitwerken, is de beste manier om doelgroepen blijvend te responsabiliseren.

Een REG-doelgroepenbeleid is een doelgericht lange termijnbeleid (strategisch energiebeleid) om het energieverbruik van de verschillende doelgroepen te beheersen.

Taak van dit beleid is de doelgroepen bewust maken van de impact van hun activiteiten en hun verantwoordelijkheid hieromtrent. Responsabiliseren van doelgroepen wil zeggen hen verantwoordelijkheid geven om samen met de overheid de vooropgestelde doelstellingen te bereiken.

De doelgroepen voor het REG-beleid zijn zeer uiteenlopend en vereisen dan ook een aangepaste benaderingswijze.

WAAROM KRITISCH ?

De Vlamingen hebben een vrij hoog milieubesef. We zijn echter niet geneigd dit besef ook daadwerkelijk om te zetten in milieuvriendelijk gedrag, zeker niet als het om energiegebruik gaat. Het gebruiken van energie hangt immers samen met het gedragspatroon.

De overheid heeft samen met de energiesector de taak om samen het milieubesef om te zetten in milieuvriendelijk gedrag.

De overheid is niet alleen verantwoordelijk om milieuproblemen op te lossen. Ze kan niet louter en alleen met eigen middelen de milieukwaliteit verbeteren.

Elke doelgroep (energiesector, huishoudens, dienstensector, industrie, transportsector, land- en tuinbouw en de overheden) moet gerichte acties nemen om het huidige energieonvriendelijke gedrag structureel om te buigen.

Eerst en vooral moeten we per doelgroep maatregelen of instrumenten uitwerken om enerzijds energiebesparing aantrekkelijker of beter mogelijk te maken, en anderzijds het energieverbruik minder aantrekkelijk of minder goed mogelijk te maken.

In een volgende fase kunnen we proberen de doelgroep ervan te overtuigen dat rationeel energiegebruik mogelijk en zinvol is. Bewustmakings- en ondersteuningsacties

op maat zijn nodig om tot een effectieve gedragsverandering te komen.

Het continu doorvoeren van noodzakelijke veranderingsprocessen in consumptie- en productiepatronen van de doelgroepen vergt inzicht in de oorzaak/gevolgrelatie tussen hun activiteiten enerzijds en de energiegerelateerde (milieu) problemen anderzijds. Voorts zijn ook maatschappelijke keuzes nodig over het gebruik van concrete instrumenten.

Om de problemen ten gronde aan te pakken is een lange termijnbeleid dat steunt op overleg een conditio sine qua non.

BELEIDSEFFECTEN :

- Doelgroepen voor de energieproblematiek bewust maken
- Toename van de REG-initiatieven
- Toename van het aantal REG-investeringen door de bedrijfs- en handelssectoren.
- Wijziging in aankoopgedrag en energiebewust handelen

KSF NR. : 3**KSF NAAM : Het afstemmen van andere Vlaamse beleidsdomeinen op het Energiebeleid****OMSCHRIJVING :**

De uitbouw van een duurzamere energievoorziening moet binnen de verschillende bevoegdheidsdomeinen een aandachtspunt worden en tenslotte tot een geïntegreerd energiebeleid leiden.

WAAROM KRITISCH ?

Vanuit verschillende bevoegdheidsdomeinen kan een aanzet gegeven worden om energiegebruik te verminderen of efficiënter met energie om te springen.

Een duurzaam beheer van het energiegebeuren vergt een gecoördineerd ingrijpen in een aantal beleidsdomeinen.

Om de verspreide beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk te benutten, is het nodig die beleidsdomeinen onderling op elkaar af te stemmen. Het is bovendien kritisch om het energiebeleid geloofwaardig en aanvaardbaar te maken.

Willen we voor de diverse beleidsdomeinen operationele doelstellingen uitwerken, dan moeten zowel REG als hernieuwbare energie een belangrijk aandachtspunt worden om duurzame energie te stimuleren.

Kritische aandachtspunten zijn:

- De overheid moet zelf een voorbeeldrol vervullen. Dit kan ze ondermeer door haar ambtenaren energievriendelijk te huisvesten.
- Op het vlak van mobiliteit en openbare werken kan een betere doorstroming van het verkeer, bij constant aantal verplaatsingen, tot een lager energiegebruik leiden. Op vlak van openbaar vervoer moeten energiezuinige autobussen ingezet worden. De uitbouw van het Gewestelijk Expresnet rond Brussel, kan model staan voor zo'n geïntegreerd beleid.
- Het onderwijs in haar globaliteit heeft een voorbeeldrol te vervullen. De prioriteit moeten niet alleen naar energievriendelijke investeringen (in het kader van infrastructuurwerken) gaan. Ook REG en hernieuwbare energie moeten in het lesplanpakket geïntegreerd worden.
- Binnen de voorziene financieringsenveloppes van het wetenschapsbeleid moet er meer klemtoon gelegd worden op energiegerelateerd basisonderzoek en beleidsvoorbereidend onderzoek.
- Dit geldt eveneens voor de steun aan toegepast onderzoek voor projecten die energiebesparing beogen (via het IWT).

- Het potentieel aan gewesteigendommen dat gebruikt wordt om energieprojecten te realiseren (bijvoorbeeld via het verlenen van concessies), moet optimaal benut worden. Meerbepaald denken we hier aan de inplanting van windturbines. Dit geldt in het algemeen voor werken die onder het beheer van de overheid uitgevoerd worden. Hierbij kunnen we verwijzen naar de installatie van waterkrachtturbines op stuwen en sluizen.
- Verder is het niet voldoende dat we de energiesector overtuigen mee te werken aan de uitbouw van een duurzamere energieopwekking (WKK en hernieuwbare energie). De overheid moet ook de randvoorwaarden (vergunningsvoorwaarden, mogelijke locaties, ...) waarbinnen projecten kunnen uitgevoerd worden zeer precies aflijnen
- Duidelijke vergunningsvoorwaarden voor installaties die hernieuwbare energiebronnen en warmtekraftkoppeling benutten zijn noodzakelijk. Blijvende onduidelijkheid over deze randvoorwaarden zal mogelijke geïnteresseerde investeerders afschrikken.

BELEIDSEFFECTEN :

- Toename van het aantal REG- en hernieuwbare energie-initiatieven binnen de verschillende beleidsdomeinen.
- Meer REG- en hernieuwbare energietoepassingen binnen de overheid.
- De overheid stelt ruimere mogelijkheden en locaties ter beschikking voor hernieuwbare energieprojecten.
- Meer rechtszekerheid voor projectpromotoren, zodat bij aanvang van een project de voorwaarden om de nodige vergunningen te verkrijgen duidelijk zijn.
- Bij beleidsbeslissingen krijgen REG en hernieuwbare energie (bestekken voor gebouwen, stuwen, aankoop van voertuigen,...) meer aandacht.
- het mobiliteitsbeleid afstemmen op het energiebeleid.

KSF NR. : 4**KSF NAAM : Het ondersteunen van onderzoek, ontwikkeling, demonstratie en marktdiffusie****OMSCHRIJVING :**

De overheid moet privé-investeringen in energiezuinige niet rendabele technologieën of technologieën die nog niet voldoende op de markt zijn doorgebroken, meer stimuleren. Dit zowel op het vlak van de ontwikkeling (onderzoekssteun – fundamenteel en toegepast) als op het gebruik ervan.

WAAROM KRITISCH ?

Een belangrijk aandeel van het aanwezige besparingspotentieel kan door middel van technologieverbeteringen gerealiseerd worden.

Ondersteuning van innovatieve, energiebesparende technologieën is nodig voor de marktintroductie en –diffusie ervan.

De overheid moet technologieontwikkelaars stimuleren om hun activiteiten verder uit te bouwen. Niet alleen de ontwikkeling van nieuwe technologieën, maar ook toepassingsgerichte aanpassingen aan bestaande technologieën moeten aangemoedigd worden. Tot slot moet de overheid potentiële gebruikers vertrouwd maken met de beschikbare energietechnologieën. Dit zowel op gebied van REG als op het vlak van technieken voor energieproductie.

Specifiek voor hernieuwbare energie spelen volgende kritische elementen:

- De mogelijkheden voor waterkracht zijn omwille van geografische redenen beperkt. Specifiek op planologisch vlak geldt die beperking ook voor windenergie. Nieuwe technologische ontwikkelingen kunnen nochtans het maximaal invulbare technische en economische potentieel verder verhogen.
- Zonne-energie heeft het grootste potentieel in Vlaanderen. De technische ontwikkelingen van zonneboilers (warmteopwekking) zijn al gevorderd. Het schaaffect van een grotere marktintroductie zal de prijs verder drukken. De zonnecellenttechnologie (elektriciteitsopwekking) moet nog nader onderzocht worden, willen we tot een hoger rendement te komen. Dit verhoogd rendement is nodig om economisch rendabel te worden. De doorbraak van zonnecellen is enkel mogelijk via:
 - Een verdere technische vooruitgang, nodig om de opbrengst per paneel te verhogen;
 - Een toenemende marktvraag die de kostprijs per paneel moet drukken.

BELEIDSEFFECTEN :

- Toenemend aantal technologieën om energiebesparing te realiseren.
- Toenemend gebruik van die technologieën, meer bepaald een grotere marktintroductie van hernieuwbare energietechnologieën.
- Dalende verkoops- of investeringsprijzen voor een aantal technologieën, in het bijzonder voor zonne-energie.

KSF NR. : 5

KSF NAAM : Het reguleren van de vrijgemaakte energiemarkten gericht op het algemeen belang

OMSCHRIJVING :

Nieuwe regelgeving, regelgevende instanties en controlerende organen moeten de vrije markt sturen in functie van het algemeen belang.

Een onafhankelijke regulator moet over voldoende werkmiddelen en gekwalificeerd personeel beschikken. Dit personeel moet onafhankelijk van alle betrokken partijen binnen de elektriciteitssector kunnen werken. Daarbij moet het personeel over de nodige legitimiteit beschikken om een rechtstreekse toegang tot alle relevante en beschikbare informatie af te dwingen. Verder moet de regulator alle federaal waargenomen taken in verband met rationeel energiegebruik, hernieuwbare energiebronnen en distributienettarieven overnemen.

Een onafhankelijke en onpartijdige netbeheerder bevoordeelt geen enkele marktpartij. Elke afnemer en leverancier zal op gelijke voet behandeld worden. Daarbij zal geen misbruik gemaakt worden van de ter beschikking gestelde informatie.

Het toezicht op zowel de uitoefening van openbare dienstverplichtingen (duurzame energiehuishouding) als op het universeel karakter van de energiedienstverlening (recht op energie) is een essentiële taak.

WAAROM KRITISCH ?

Vrijmaking leidt niet tot een deregulering van de energiemarkt.

Met het oog op de goede werking van de energiemarkt en met het oog op milieudoelstellingen en sociale doelstellingen moeten we voldoende garanties inbouwen. Aldus zal de markt nog meer gereguleerd moeten worden dan in het verleden.

Vanzelfsprekend moet deze regelgeving genoeg continuïteit en rechtszekerheid geven. Tevens moet ze eenvoudig zijn, dit wil zeggen met snel toepasbare procedures.

Een partijdige regulering van de energiemarkt zou de deur openzetten voor kruissubsidiëring, discriminatie, beperking van de markttoegang en beperking van de keuzemogelijkheden voor de consument.

Nutsvoorzieningen als de distributie van elektriciteit en gas zijn van groot maatschappelijk belang. Bij de organisatie van deze markten moet de klemtoon liggen op

bevoorradingzekerheid, transparante prijzen, efficiëntie, niet-discriminatie en sociale correcties. Een onafhankelijke reguleringsinstantie heeft de taak om die elementen van algemeen belang te beschermen.

BELEIDSEFFECTEN :

- Een reguleringsinstantie die algemeen geprezen wordt omwille van haar objectiviteit en deskundigheid.
- Een meer universele dienstverlening.
- Niet-discriminerende netbeheerders.
- Een meer algemene en niet-discriminatoire toegang tot energiediensten.
- Een daling van het aantal afgesloten klanten.
- Een grotere transparantie van de prijzen.
- Vlotte samenwerking tussen de federale en regionale regulator.

KSF NR. : 6**KSF NAAM : Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit en gas****OMSCHRIJVING :**

Bestaande monopolieposities binnen de energiesector moeten afgebouwd worden zodat de gebruiker meer keuzemogelijkheden krijgt, wat leidt naar een optimale dienstverlening op maat van de klant.

De overheid moet de nodige stimulansen voorzien. Dit zal alternatieve producenten uit binnen- en buitenland, die warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie gebruiken, aanzetten om de markt te betreden. Ook alternatieve leveranciers die aangepaste energiediensten leveren op maat van de diverse doelgroepen moeten gestimuleerd worden.

WAAROM KRITISCH ?

Monopolies hebben geen belang bij een marktgerichte benadering of doorzichtige prijszetting. We kunnen dit gegeven enkel doorbreken door de aanbiedersmarkt open te stellen voor de concurrentie.

Vastgelegde en gepubliceerde tarieven, evenals een gedragscode - voor het gebruik van het distributienet - geven de vrije klanten en leveranciers gelijke toegang tot het elektriciteitsnet.

De vrijmaking van de elektriciteitsmarkt zal ongetwijfeld een gevarieerder aanbod tot gevolg hebben. Dit leidt tot prijsdalingen, voor zowel de zuivere energielevering als voor de afgeleide energiediensten. Op termijn zullen lagere prijzen de concurrentiepositie van onze bedrijven verbeteren. Daarom is het van belang om niet achter te blijven ten opzichte van onze buurlanden, en onze markt in hetzelfde tempo vrij te maken.

BELEIDSEFFECTEN :

- Het aantal marktspelers stijgt.
- Meer leveringsvergunningen. Meer marktdynamiek in het algemeen en meer flexibiliteit voor de klanten in het bijzonder.
- De aandacht voor REG wordt meer en meer uitgespeeld als een marketinginstrument.
- Een grotere klantentevredenheid.
- Lagere energiefactuur voor de consument.

6. DE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN – BELEIDSEFFECTEN MATRICES ALS STURINGS- EN OPVOLGINGSINSTRUMENT

strategische doelstellingen – beleidseffectenmatrix

SD 1: Stimulering van het rationeel energiegebruik (REG)									
SD 1a : Vermindering van het energieverbruik in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998									
OMSCHRIJVING :	Effect 1 : Vermindering van de leveringen door de elektriciteitsdistributiesector	Effect 2 : Vermindering van de leveringen door de aardgasdistributiesector	Effect 3 : Vermindering van andere brandstofleveringen	Effect 4 : Verbeterde opvolging van het energieverbruik in functie van het personenvervoer	Effect 5 : Verbetering van de energieprestatie van nieuwbouw	Effect 6 : Meer energiebewust handelen	Effect 7 : Vermindering van de CO ₂ -emissies in de residentiële sector in 2004 t.o.v. 1998	Status	Kwaliteit
Het energieverbruik in de huishoudens stijgt voortdurend. Uit enquêtes blijkt dat Vlamingen een vrij hoog milieubesef hebben. We zijn echter niet geneigd dit besef ook daadwerkelijk om te zetten in milieuvriendelijk gedrag, zeker niet als het om energiegebruik gaat. Het gebruiken van energie gaat sterk gepaard met het gedragspatroon. Wanneer milieuvriendelijk gedrag meer moeite of tijd kost, als we aan comfort moeten inboeten of beperkt worden in onze bewegingsvrijheid, zijn we niet geneigd dit milieubesef in effectief gedrag om te zetten. Hierin is een belangrijke taak weggelegd voor zowel de overheid als de energiesector, namelijk het milieubesef bij de Vlamingen omzetten in milieuvriendelijk gedrag.									

strategische doelstellingen – beleidseffectenmatrix

[illegible]

[illegible]

SD 3 : Optimale energiedienstverlening tegen correcte en sociaal aanvaardbare prijzen voor alle maatschappelijke groepen							
OMSCHRIJVING :							
De Vlaamse overheid zal de vrijmaking van de Vlaamse elektriciteits- en aardgasmarkt (met name het omzetten van de Europese richtlijnen) organiseren, begeleiden en sturen, daarbij rekening houdend met het algemeen belang. De bedoeling is dat alle maatschappelijke groepen kunnen profiteren van de voordelen van de vrije markt.							
In een vrijgemaakte markt zullen energieleveranciers minder winst realiseren uit de zuivere verkoop van elektriciteit en aardgas. Door het aanbieden van energiediensten kunnen ze hun actierrein uitbreiden en nieuwe inkomstenbronnen aanboren. In het kader van openbare dienstverplichtingen moeten de energieleveranciers aanspoord worden om energiediensten aan te bieden die het REG-beleid daadwerkelijk stimuleren.							
Efect 1 : Meer doorzichtige energieprijzen							
Efect 2 : Verbetering van de concurrentiepositie van de KMO's							
Efect 3 : Daling van de energiefactuur van de huishoudens							
Efect 4 : Betere toegankelijkheid tot de energievoorzieningen voor kansarmen							
Efect 5 : Daling van het aantal wanbetalers							
Efect 6 : Meer klantentevredenheid door lagere prijzen, snellere aansluitings- en herstellijden, betere leveringsvoorwaarden (op maat van de klant) en goede commerciële relaties (met nadruk op behoeftenbevrediging van de klant en niet langer op een zo groot mogelijke verkoop van energie).							
Efect 7 : Verhoogd aandeel energiediensten in het productenpakket van de energieleveranciers. Toename van het aantal, de omzet en de tewerkstelling van energiedienstenleveranciers, fabrikanten en installateurs van energietechnologieën							
Status							
Kwaliteit							

7. DE KSF-MATRIXEN ALS STURINGS- EN OPVOLGINGSinSTRUMENT VOOR DE OPERATIONELE PLANNINGSCYCLUS

kritische succesfactoren – beleidseffectenmatrix

[illegible]

kritische succesfactoren – beleidseffectenmatrix

[illegible]

[illegible]

kritische succesfactoren – beleidseffectenmatrix

KSF 6 : Het bevorderen van de concurrentie in de verkoop van elektriciteit en gas									
OMSCHRIJVING :	Effect 1 : Het aantal marktspeelers stijgt	Effect 2 : Meer leveringsvergunningen. Meer markt-dynamiek in het algemeen en meer flexibiliteit voor de klanten in het bijzonder	Effect 3 : De aandacht voor REG wordt meer en meer uitgespeeld als een marketinginstrument	Effect 4 : Een grotere klantentevredenheid	Effect 5 : Lagere energiefactuur voor de consument	Status	Kwaliteit		
<p>Bestaande monopolieposities binnen de energiesector moeten afgebouwd worden zodat de gebruiker meer keuzemogelijkheden krijgt, wat leidt naar een optimale dienstverlening op maat van de klant.</p> <p>De overheid moet de nodige stimulansen voorzien. Dit zal alternatieve producenten uit binnen- en buitenland, die warmtekoppeling en hernieuwbare energie gebruiken, aanzetten om de markt te betreden. Ook alternatieve leveranciers die aangepaste energiediensten leveren op maat van de diverse doelgroepen moeten gestimuleerd worden.</p>									

8. EERSTE AANZET TOT HET DEFINIËREN VAN STRATEGISCHE PROJECTEN

8.1. Inleiding

Op basis van de uitkomst van het strategisch planningsproces dient men concrete acties op te zetten, enerzijds om de strategische doelstellingen van de minister te realiseren en anderzijds om de voorwaarden, gesteld door de kritische succesfactoren, in te vullen.

Wanneer men op deze wijze mogelijke acties gaat definiëren, kan het zijn dat zij onderling een zekere samenhang of onderlinge afhankelijkheid vertonen. Een actie kan namelijk een deel zijn van een bovenliggende actie of gericht zijn op de realisatie van een andere. In eerste instantie beperken wij ons hier nu op de acties van het hoogste niveau die rechtstreeks de realisatie van een strategische doelstelling en/of van een kritische succesfactor onderbouwen. We noemen deze acties 'strategische projecten'.

Het operationeel planningsproces bestaat erin om deze strategische projecten te identificeren en te omschrijven op daartoe specifiek voorziene projectfiches.

Bij het onderzoek naar mogelijke strategische projecten kan aan twee zaken worden gedacht:

- vooreerst: welke zijn de specifieke resultaten die dienen gerealiseerd te worden binnen de huidige activiteiten van de entiteit (administratie, VWI, VOI, ...)? Het gaat hier dus essentieel over een te bereiken bijzonder prestatieniveau. Het bereiken van dit hogere prestatieniveau zal uiteraard niet vanzelf tot stand komen. Hiervoor zullen bijzondere maatregelen dienen getroffen te worden, die meestal projectmatig kunnen worden gerealiseerd;
- anderzijds zijn er strategische doelstellingen en/of kritische succesfactoren die enkel maar gerealiseerd zullen kunnen worden mits het ontwikkelen van nieuwe belangrijke instrumenten of programma's voor het beleidsdomein of door de implementatie van entiteitsoverschrijdende activiteiten.

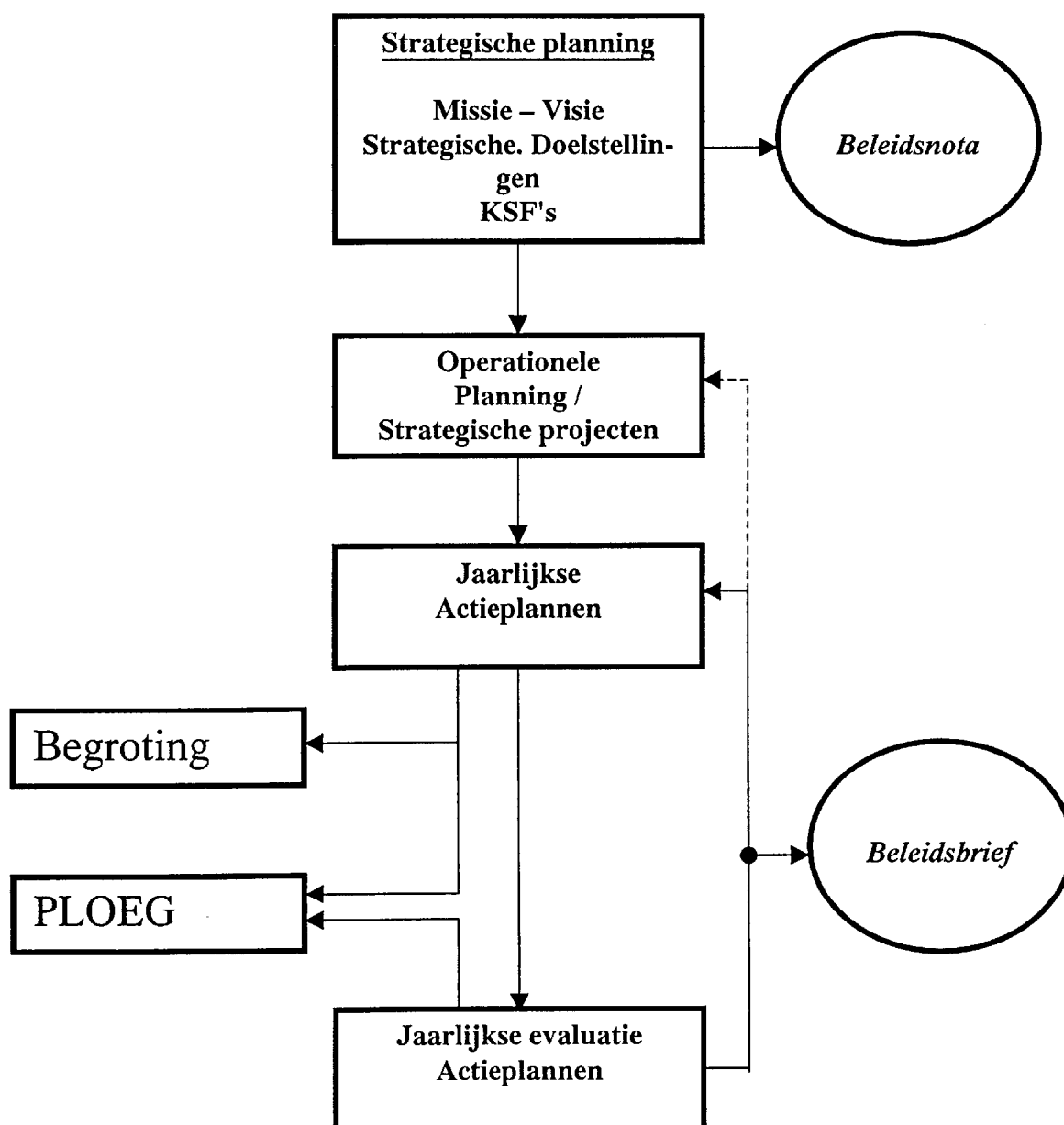
Strategische projecten kunnen een tijdshorizon hebben van meerdere jaren. We beschouwen hier een tijdshorizon tot ca. 5 jaar.

Aanvullend aan de strategische doelstellingen en aan de kritische succesfactoren formuleerden de meeste strategische planningsteams een reeks concrete voorstellen van te nemen initiatieven of uit te werken strategische projecten. Het was voor de planningsteams hierbij geenszins de bedoeling om hierbij volledigheid na te streven en op het terrein te komen van de operationele planning (die dient te gebeuren door de lijnmanagers – leidend ambtenaren, afdelingshoofden,...). De bedoeling van de strategische planningsteams was om de in het team ontstane concrete voorstellen mee te geven aan de entiteiten en in het bijzonder de aandacht te trekken op enkele entiteitsoverstijgende strategische projecten. Het definitief vastleggen en omschrijven van de strategische projecten is evenwel het voorwerp van de operationele planningscyclus.

De hierna weergegeven ideeën in verband met mogelijke strategische projecten is hierbij in eerste instantie dan ook maar indicatief. Het is op basis van de voorstellen van de onderscheiden administraties, VWI's en VOI's dat de minister uiteindelijk zal beslissen welke strategische projecten, en met welke prioriteit, zullen weerhouden worden.

Voor de jaarlijkse planning zal men nadien nagaan welke acties met betrekking tot deze strategische projecten men in het volgende jaar zal uitvoeren. Dit is tevens een aanknopingspunt zowel voor de begrotingscyclus als voor de cyclus met betrekking tot het prestatie-managementsysteem PLOEG.

De planmatige interactie in een geïntegreerde beleidscyclus wordt schematisch weergegeven:

8.2. Eerste aanzet tot strategische projecten

Een energieprestatienorm invoeren voor nieuwbouw

- na beëindiging van de Epigoonstudie, bouwwereld consulteren met het oog op consensus
- voorstel van norm
- ontwerp van uitvoeringsbesluit in het kader van het decreet op de ruimtelijke ordening
- controle op de naleving van de isolatiereglementering/energieprestatienormering intensifiëren en efficiënter organiseren

Het afsluiten van benchmarking convenanten met energie-intensieve industriële sectoren

- de partijen spreken af welke doelstelling moet behaald worden
- er wordt een energiebesparingplan opgemaakt
- er is een methode van toezicht of monitoring
- er worden correctiemaatregelen afgesproken
- er is een tegenprestatie van de overheid

Naar een REG-decreet als wettelijke basis voor financiële ondersteuningsmaatregelen voor REG-investeringen

- eerste ontwerp
- opmaak memorie van toelichting
- principiële goedkeuring door de Vlaamse regering
- advies Mina-raad en SERV
- tweede lezing Vlaamse regering
- Europese instemming voor steunregeling
- advies van de Raad van State
- definitieve goedkeuring van de Vlaamse regering

Uitwerken van een REG-norm ter responsabilisering van de energieleveranciers. Uitwerken van een energiedienstensysteem gekoppeld aan een vernieuwd winst-mechanisme

- algemene decretale bepaling voorzien in het Elektriciteitsdecreet en beleidsondersteunende studie laten uitvoeren voor concrete uitvoering
- resultaten van de studie evalueren
- ontwerp van uitvoeringsbesluit van het elektriciteitsdecreet opmaken
- principiële goedkeuring door de Vlaamse regering
- advies van de Raad van State (e.a.)
- definitieve goedkeuring door de Vlaamse regering

Aanmoedigen van het energiebewust gedrag: Een coherente communicatiestrategie inzake sensibilisering voor het rationeel energiegebruik

- aanstellen extern communicatiebureau
- communicatie rond de Maand van de Energiebesparing Oktober 2000
- koepelcampagne REG, gericht naar alle doelgroepen
- opstarten wedstrijd voor energiezuinige gemeenten
- opmaak van informatiebrochure omtrent REG in verschillende sectoren (tuintbouw, tertiair,...)
- deelname aan bouwbeurzen intensifiëren
- bouw van een REG-huis voor bouwbeurzen

Invoeren van een systeem van groene stroomcertificaten

- voorbereiding van een pilootfase met betrokkenen
- uitvoeren van een pilootfase
- systeem invoeren

Naar duidelijke vergunningsvoorwaarden en voldoende locaties voor milieuvriendelijke energieprojecten

- duidelijke vergunningsvoorwaarden voor hernieuwbare energieprojecten (waaronder windmolens, zonnepanelen, waterkrachtcentrales bij stuwen en sluizen, bio-installaties, afvalverbranding)
- Vlarem-wetgeving aanpassen of anders interpreteren voor WKK
- inventaris van geschikte gewestgronden voor het verlenen van concessies voor windturbines en waterkrachtturbines
- inventaris van overheidsgebouwen die in aanmerking komen voor de plaatsing van PV-panelen en zonneboilers

- inventaris van de aanmoedigingsmaatregelen voor REG en hernieuwbare energiebronnen die gerealiseerd kunnen worden via een aanpassing van of inpassing in de overheidsbestekken voor gebouwen en openbare werken

Het realiseren van een vrije elektriciteits- en aardgasmarkt gericht op het algemeen belang

- opheffing monopolie inzake verkoop van elektriciteit en gas
- onafhankelijkheid van energieleveranciers ten opzichte van energieproducenten versterken
- een onafhankelijke reguleringsinstantie voor de gewestelijke energiebevoegdheden instellen
- sociale en ecologische correcties op de normale marktwerking
- toelevering van noodstroom- en hulpstroom mogelijk maken aan marktprijzen

Acties na goedkeuring van het ontwerp van elektriciteitsdecreet in het Vlaams Parlement

- operationalisering energieregulator administratief-technisch voorbereiden
- uitvoeringsbesluit inzake de inwerkingtreding van het decreet
- uitvoeringsbesluit inzake de oprichting van een reguleringsinstantie
- uitvoeringsbesluit inzake de vaststelling van de voorwaarden waaraan kandidaat-netbeheerders moeten voldoen
- uitvoeringsbesluit inzake de criteria voor de toekenning, wijziging en intrekking van de leveringsvergunningen
- uitvoeringsbesluit inzake de bepaling van de categorieën van in aanmerking komende afnemers

Uitwerken van een ontwerp van aardgasdecreet

- voorontwerp van decreet voorleggen aan het kabinet
- goedkeuring voorontwerp door kabinet
- overleg afronden met sector
- voorleggen van voorontwerp van decreet aan de Vlaamse regering voor adviesvraag aan SERV en MiNa-Raad
- voorleggen van voorontwerp van decreet aan de Vlaamse regering voor adviesvraag aan Raad van State
- Indiening van het ontwerp van decreet bij het Vlaams Parlement

HET STRATEGISCH PLANNINGSPROCES

BIJLAGE 1

1. De kern van Strategische planning

Een strategisch plan is geen operationeel plan dat de ambities koestert om voor de volgende vijf jaar alle operationele doelstellingen en activiteiten van de overheid te consolideren in één plan. Integendeel, een strategisch plan concentreert zich op het identificeren van de strategische hoofdlijnen en strategische projecten die de regering cruciaal acht om haar visie te bereiken.

Strategische doelstellingen geven aan wat de overheid op middellange termijn aan maatschappelijke effecten wil bereiken in de externe omgeving.

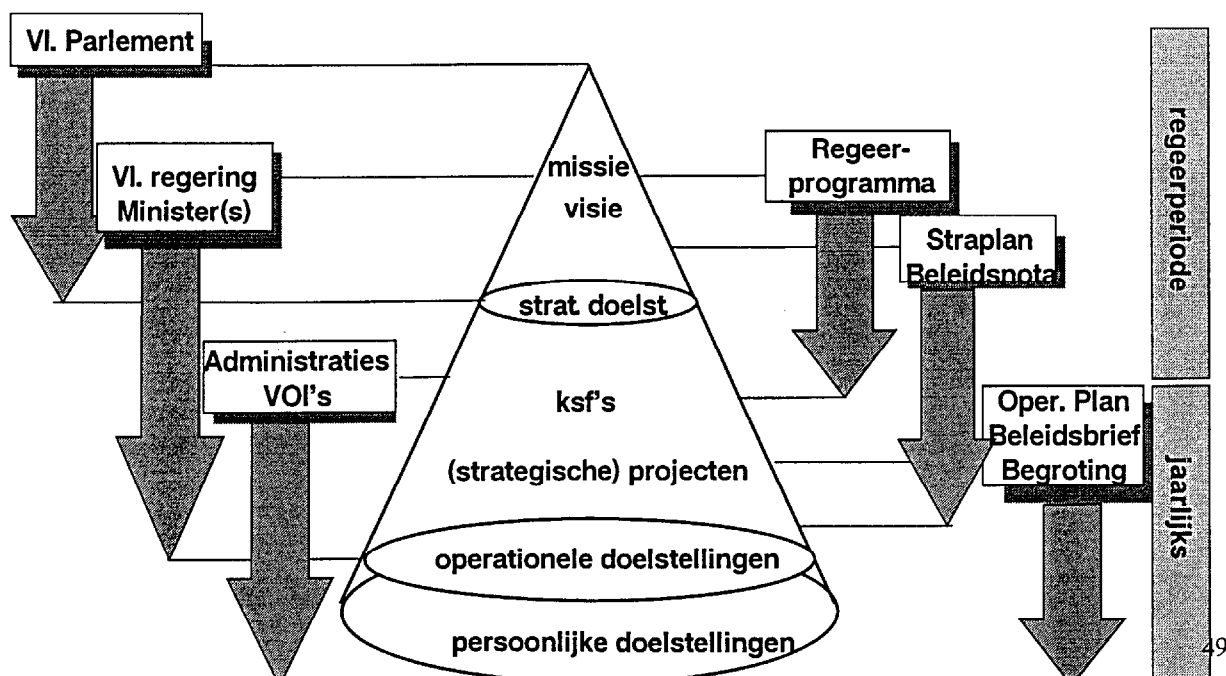
Kritische succesfactoren duiden op strategische domeinen waar veranderingen moeten worden doorgevoerd en waar de overheid uitstekend moet presteren om succesvol te zijn.

Een strategisch plan is nodig om deze doelstellingen en veranderingen uit te werken en te expliciteren tot duidelijke hoofdlijnen waarop de overheidsorganisaties kunnen gestuurd en geëvalueerd worden.

Met strategische planning heeft de politieke overheid grotere waarborgen dat de door haar noodzakelijk geachte veranderingen worden doorgevoerd door haar operationele eenheden en de effecten bereikt worden die zij wenst.

Strategische planning is dus een instrument dat de Vlaamse regering ondersteunt bij het opstellen en doeltreffend uitvoeren van een beleid dat gericht is op het doorvoeren van noodzakelijke veranderingen in de externe omgeving.

2. Definities

Een **Missie** - verklaring geeft aan wat de bestaansreden is van een organisatie. In ons geval wat de bestaansreden is van de overheidsinspanningen in het beleidsdomein. De missie verwoordt het mandaat dat door het Vlaams parlement aan de regering in dit beleidsdomein werd gegeven en wordt meestal verduidelijkt door een korte opsomming van de kerntaken. Een missie is meestal geldig voor een zeer lange periode (meerdere tientallen jaren) en werd dikwijls bij decreet vastgelegd.

Een **Visie** is een verklaring van de beleidsverantwoordelijken die aangeeft wat een organisatie idealerwijze op lange termijn in haar externe omgeving wenst te bereiken, welke rol zij er wil in spelen en welke waarden en principes zij volgt bij het nastreven van dit ideaal. In ons geval bepaalt de regering of de bevoegde minister de visie voor een beleidsdomein. De visie is bijgevolg principieel voor wijzigingen vatbaar bij elke regeringswisseling.

Strategische doelstellingen zijn concrete stappen op weg naar het bereiken van de ideale visie en bepalen wat de overheid door haar beleid gedurende de regeerperiode in de externe omgeving wil bereiken. Het betreft hier belangrijke maatschappelijke veranderingen die de overheid in de externe omgeving wenst te bekomen ofwel belangrijke wijzigingen van de rol die de overheid in deze omgeving wenst te vervullen. Een horizon van 10 jaar met een planperiode van 5 jaar lijkt ons het meest aangewezen voor het strategische plan van de Vlaamse overheid.

Meestal worden de strategische doelstellingen verwoord in een kernachtige slagzin die aanslaat bij een breed publiek.

Om echter dienstig te zijn in een beleidsplan moeten deze doelstellingen verduidelijkt worden met de concrete **beleidseffecten** die men in de externe omgeving wenst te bewerkstelligen. Verder dient men voor elk nagestreefd beleidseffect aan te geven met welke **beleidsindicator** dit effect zal worden opgevolgd en welk resultaat er verwacht wordt op het einde van de planperiode.

Beleidsdomeinen bevatten dikwijls verschillende sectoren of beleidsvelden die maken dat het concreet opvolgen van de bereikte resultaten slechts kan gebeuren aan de hand van indicatoren die sector- of beleidsveld-specifiek zijn. Het is slechts nadat deze oefening voltooid is dat de strategische doelstellingen vertaald worden naar concrete doelstellingen voor de organisatie die instaat voor de betreffende sector of beleidsveld.

Kritische succesfactoren (KSF's) geven aan welke terreinen van het beleid cruciaal zijn voor het bereiken van de strategische doelstellingen en welke beleidseffecten er moeten vervuld worden om op deze terreinen succesvol te zijn. Kritische succesfactoren hebben betrekking op een beperkt aantal werkingsvelden, interne of externe, waarin de overheid uitstekend moet presteren om haar doelstellingen te halen. Het zijn dus naast de strategische doelstellingen de hoofdlijnen waarop de overheid haar operationele organisaties wenst te sturen. Om dit te verwezenlijken dienen deze kritische succesfactoren selectief en duidelijk te zijn.

Juist zoals de strategische doelstellingen worden de kritische succesfactoren verwoord in een kernachtige slagzin die sprekend is voor hen die verantwoordelijk zijn voor de beleidsuitvoering.

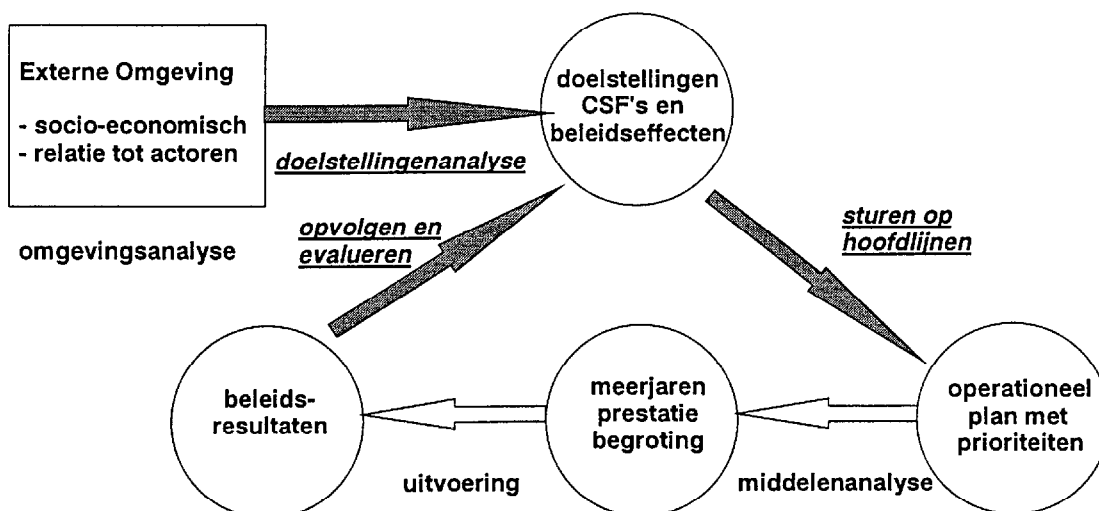
Om dienstig te zijn als “sturende hoofdlijnen” van een strategisch plan moeten ook deze kritische succesfactoren verduidelijkt worden door het aangeven van concrete **effecten**.

Deze beleidseffecten betreffen nu zowel output- als outcome-effecten die door de overheid in het werkingsveld van de kritische succesfactor moeten nagestreefd worden. KSF's met hun beleidseffecten kunnen gezien worden als operationele doelstellingen voor de betrokken overheidsorganisaties en zullen normaal aanleiding geven tot het ontwikkelen van strategische projecten.

Ook hier kan men, voor elk nagestreefd effect, aangeven met welke **beleidsindicatoren** dit effect zal worden opgevolgd en welke resultaten er verwacht worden op het einde van de planperiode. Dit proces van “objective-setting” kan slechts doorgevoerd worden na validatie door de minister(s) van het doelstellingenrapport en is in-nig verweven met het opstellen van een meerjarenbegroting met strategisch actieplan.

3. Strategische planning is een iteratief proces dat deel uitmaakt van een strategisch managementsysteem

Een strategisch planningsproces volgt het bekende schema van planning, uitvoering en evaluatie en bestaat uit een cyclus van periodiek terugkerende activiteiten die er voor zorgen dat het strategisch plan opgesteld wordt, doorgevoerd wordt in de operationele plannen van de administraties en VOL's, geëvalueerd en zonodig bijgestuurd wordt.

Om misverstanden te voorkomen, willen we hier in alle duidelijkheid stellen dat **niet** alle stappen van het strategisch planningsproces zoals hier voorgesteld, plaats vinden in het kader van de opmaak van het strategisch plan.

Zo is de **omgevingsanalyse** een permanente taak van beleidsvoorbereiding die resulteert in een omgevingsrapport dat als input dient voor de doelstellingenanalyse. **Actieplannen** worden opgesteld door de afzonderlijke administraties en VOI's en worden door hen in een **meerjarenprestatie-begroting** geconsolideerd en uitgevoerd.

Omgevingsanalyses en prestatiebegroting zijn dus complementaire en noodzakelijke elementen van bovenstaand strategisch managementsysteem.

3.1. Omgevingsanalyse, wetenschappelijk beleidsgericht onderzoek en beleidsevaluatie moeten, per beleidsdomein, inzicht verschaffen in de evoluties die zich voordoen in de waarden en (nieuwe) noden van de maatschappij en in de relaties tussen de overheid en de externe actoren die in dit domein werkzaam zijn. Zij moeten kunnen steunen op de nodige statistische gegevens die toelaten de veranderingen in deze externe omgeving op te volgen en op een evaluatie van de behaalde resultaten en effecten van het gevoerde beleid in de betrokken beleidsdomeinen.

Deze taken dienen, gedurende de ganse legislatuur, degelijk en systematisch door de beleidsvoorbereidende onderdelen van de administratie te worden doorgevoerd en dienen door beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek te worden ondersteund.

3.2. De doelstellingenanalyse veronderstelt het maken van strategische keuzen die rekening houden met een groot aantal variabelen, zowel extern als intern. Men onderscheidt keuzen in verband met :

- **de externe positie** : het betreft hier keuzen die bepalen wat de overheid wil bereiken in die externe omgeving en welke rol ze er in wil spelen. Beleidsoriëntaties zoals de keuze voor "welke doelgroepen" de overheid "welke diensten" aanbiedt, de keuze tussen "zelf doen" of "goede omgevingsvoorwaarden scheppen", de keuze tussen "end-of-the-pipe"-oplossingen of "voorkomen door gedragswijzigingen en responsabiliseren", komen hier aan bod.
- **de interne afstemming** : het gaat hier in essentie over keuzen betreffende de interne werking van de overheid. Ondermeer de organisatiestructuur, de samenwerkingsverbanden, de informatie- en communicatiesystemen, de kennis, bekwaamheden en waarden die binnen het overheidsapparaat nodig zijn om haar interne werking af te stemmen op de strategie.

Het is duidelijk dat de externe en interne keuzen op elkaar moeten afgestemd zijn en moeten kunnen steunen op een goed inzicht in de politieke ontwikkelingen (maatschappijvisie + rol van de overheid) en in het sturend en regulerend vermogen van de overheid. Een evenwichtige samenstelling van het planningsteam met leden die ervaring hebben met en inzicht in zowel de beleidsvorming als de beleidsuitvoering is van groot belang.

Het product van deze doelstellingenanalyse is een samenhangend geheel van :

1. **strategische doelstellingen**, die aangeven wat de overheid in de externe omgeving wil bereiken en hoe ze zich wenst te positioneren t.o.v. deze omgeving en de actoren die erin werkzaam zijn;
2. **kritische succesfactoren**, die aangeven welke terreinen van het beleid cruciaal zijn voor het bereiken van de strategische doelstellingen en welke voorwaarden er moeten vervuld worden om in deze werkingsvelden succesvol te zijn;
3. **beleidseffecten** die de concrete effecten aanduiden die binnen de planperiode moeten waargenomen worden als resultaat van de overheidsinspanning.

Een planperiode van 10 jaar, met tussenliggende resultaten na 5 jaar, sluit het best aan bij de duur van een legislatuur enerzijds en de vereisten van langetermijnplanning anderzijds .

3.3 Sturing van de organisaties door het strategisch plan

Strategische doelstellingen, KSF's en hun bijbehorende **beleidseffecten** vormen de strategische hoofdlijnen waarop de regering haar administraties en VOI's wenst te sturen en op te volgen. Acties die de beoogde beleidseffecten realiseren dienen te worden geïdentificeerd, ontwikkeld en uitgevoerd, terwijl voor alle beleidseffecten **beleidsindicatoren** dienen ontwikkeld te worden die toelaten de resultaten bekomen tijdens de uitvoering op te volgen en te evalueren.

De concrete acties die men aldus dient te ontwikkelen zullen gericht zijn, enerzijds om de strategische doelstellingen van de minister te realiseren en anderzijds om de voorwaarden, gesteld door de kritische succesfactoren, in te vullen. Vanaf dit stadium begint het **operationele planningsproces**.

Wanneer men op deze wijze mogelijke acties gaat definiëren, dan kan het zijn dat zij onderling een zekere samenhang of onderlinge afhankelijkheid vertonen. Een actie kan namelijk een deel zijn van een bovenliggende actie of gericht zijn op de realisatie van een andere. In eerste instantie beperkt men zich tot de acties van het hoogste niveau die rechtstreeks de realisatie van een strategische doelstelling en/of van een kritische succesfactor onderbouwen. We noemen deze acties '**strategische projecten**'.

Bij het onderzoek naar mogelijke strategische projecten kan aan twee zaken worden gedacht:

- vooreerst: welke zijn de specifieke resultaten die dienen gerealiseerd te worden binnen de huidige activiteiten van de entiteit (administratie, VWI, VOI, ...)? Het gaat hier dus essentieel over een te bereiken bijzonder prestatieniveau. Het bereiken van dit hogere prestatieniveau zal uiteraard niet vanzelf tot stand komen. Hiervoor zullen bijzondere maatregelen dienen getroffen te worden, die meestal projectmatig kunnen worden gerealiseerd;
- anderzijds zijn er strategische doelstellingen en/of kritische succesfactoren die enkel maar gerealiseerd zullen kunnen worden mits het ontwikkelen van nieuwe belangrijke instrumenten of programma's voor het beleidsdomein of door de implementatie van entiteits-overschrijdende activiteiten.

Strategische projecten kunnen een tijdshorizon hebben van meerdere jaren. Meestal beschouwt men hier een tijdshorizon tot ca. 5 jaar.

Concreet zal elke entiteit (administratie, VWI, VOI,...) nagaan welke belangrijke strategische projecten zij dient te ontwikkelen om op haar niveau de realisatie te helpen waarmaken van het beleid zoals vooropgesteld door de minister.

Zoals hiervoor reeds gesteld kunnen deze strategische projecten zowel betrekking hebben op een minimaal te bereiken prestatieniveau voor een lopende activiteit, als op de ontwikkeling van nieuwe belangrijke instrumenten of programma's die in bepaalde gevallen zelfs entiteitsoverschrijdend kunnen zijn.

In eerste instantie wordt onderzocht welke projecten kunnen weerhouden worden om de strategische doelstellingen van de minister te onderbouwen. Men duidt deze aan in de "strategische doelstellingen – beleidseffectenmatrices". Voor elk van de voorgestelde projecten zal tevens worden nagegaan voor welke van de vooropgestelde beleidseffecten zij een bijdrage leveren.

Strategische doelstelling : omschrijving	effect 1	effect 2	effect 3			status	kwaliteit
Strategisch project 1	x	x				bestaand	goed
Strategisch project 2		x				bestaand	slecht
Strategisch project 3	x		x			nieuw	

Op een analoge manier gaat men na of er aanvullende strategische projecten dienen gerealiseerd te worden om tegemoet te komen aan de kritische succesfactoren. Deze worden aangebracht op kritische succesfactoren – beleidseffectenmatrices. Ook hier wordt aangegeven welke beleidseffecten worden ondersteund.

Kritische succesfactor: omschrijving	effect 1	effect 2	effect 3			status	Kwaliteit
Strategisch project 11		x	x			bestaand	Goed
Strategisch project 12	x	x				bestaand	Slecht
Strategisch project 13	x					nieuw	

De opvolging van de realisatie van deze strategische projecten vormt aldus een beleidsinstrument waarmee de minister de realisatie van zijn beleidsdoelstellingen zeker kan stellen.

BIJLAGE 2**ANALYSE VAN DE UITGANGSSITUATIE****1. INLEIDING**

Als aanzet van een strategisch planningsproces wordt doorgaans uitgegaan van een SWOT-analyse. Men vertrekt hier enerzijds van de analyse van de externe omgeving en concentreert zich hierbij op de relevante veranderingen die zich in deze externe omgeving voltrekken. Anderzijds analyseert men de eigen situatie en gaat na wat hierbij de sterke kanten zijn, respectievelijk de te verbeteren aspecten.

Meer bepaald betreft het hier:

- 1) het in kaart brengen van de relevante omgevingsfactoren,
- 2) het detecteren van de belangrijke wijzigingen die zich voltrekken bij deze omgevingsfactoren,
- 3) op basis van het voorgaande, vastleggen wat vanuit deze omgevingsfactoren de voornaamste behoeften/verwachtingen, respectievelijk opportuniteiten en bedreigingen zijn,
- 4) het inschatten van het relatieve belang van deze behoeften/verwachtingen, respectievelijk opportuniteiten en bedreigingen,
- 5) het in kaart brengen van de verschillende aspecten van het onderzochte beleidsdomein,
- 6) het vastleggen van de gepercipieerde sterktes en zwaktes van Vlaanderen in het beleidsdomein, met aanduiding van het relatieve belang ervan,
- 7) het in kaart brengen van de bestaande structuren en netwerken,
- 8) het vastleggen van de gepercipieerde sterktes en zwaktes in deze structuren, met aanduiding van het relatieve belang ervan.

Deze analyse werd door het plannigsteam uitgevoerd.

Het aldus schematisch in kaart brengen van de uitgangspositie beoogde geenszins over te gaan tot een fijnmazig en volledig onderzoek. Men hield zich hierbij op een niveau dat relevant is voor het leggen en het verduidelijken van de beleidsklemtonen (strategische doelstellingen en aspecten of voorwaarden die kritisch zijn om dit beleid daadwerkelijk te kunnen realiseren).

De algemene analyse gebeurde aan de hand van verschillende tabellen die enerzijds tot doel hadden een soort checklist aan te reiken en anderzijds een gestructureerde benadering zeker stelden. Op deze manier konden aan het eind van een ééndaagse werksessie de meest relevante aspecten in kaart worden gebracht. De synthese van de naar voor gebrachte percepties worden hierna weergegeven.

2. ANALYSE VAN DE OMGEVINGSFACTOREN

2.1. Internationale ontwikkelingen

- **Internationalisering van het beleid inzake duurzame ontwikkeling in het algemeen en emissiebeperkingen in het bijzonder (gedragen door respectievelijk het Klimaatverdrag van Rio en het Protocol van Kyoto)**
- **Globalisering van de wereldeconomie**
- **Groei van het spanningsveld tussen economie en milieu**

De internationaal overeengekomen reductiedoelstellingen inzake broeikasgassen, die hoofdzakelijk ontstaan uit de verbranding van fossiele brandstoffen, zijn een gedeeltelijke vertaling van het principe dat economische groei op lange termijn slechts mogelijk is indien rekening wordt gehouden met de eindigheid van de fossiele brandstoffen en draagkracht van het milieu.

Bovengenoemde doelstellingen vormen het kader bij uitstek voor de verwezenlijking van een maatschappelijk draagvlak dat moet leiden tot een energievoorziening die een duurzaam evenwicht houdt tussen economische groei en milieubehoud.

Een opportuniteit is dat (opgelegde) energie-efficiëntieverbetering op korte termijn kan leiden tot kostenbesparing en technologische vernieuwing. Verwacht wordt echter dat de klimaatdoelstelling bedreigend is indien ze in alle sectoren strikt en lineair wordt toegepast. Dit kan de concurrentiepositie van sommige bedrijven aantasten en leiden tot delokalisatie.

2.2. Ontwikkelingen op Europees niveau

- **Toenemend ingrijpen door Europa**
- **Tendens naar vrijmaking en regulering van de energiemarkten**
- **Uitbreiding van de Europese Unie (vooral richting Oost-Europa)**

In een vrijgemaakte en grotere markt zal het aantal vrije marktspelers (energieleveranciers en –afnemers) toenemen. Verwacht wordt dat de concurrentiepositie van de bedrijven zal toenemen door wellicht lagere energieprijzen. Een bedreiging is dat lagere energieprijzen het rationeel energiegebruik en de milieuvriendelijke decentrale productie (hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling) belemmeren.

2.3. Ontwikkelingen op federaal niveau

- **Verdere federalisering (algemeen)**
- **Tendens naar snellere vrijmaking van de energiemarkten**
- **Groeiende politieke aandacht voor de duurzame component binnen het beleid**
- **Principe van de afbouw van het nucleair park**

De verwachting is dat verdere federalisering zal leiden tot homogenere bevoegdheidspakketten en dus tot een efficiënter beleid. Een versnelling van de vrijmaking van de energiemarkten en intensifiëring van het duurzaam denken op federaal vlak houdt ook opportuniteiten in voor Vlaanderen, zowel op het vlak van economische groei als milieubehoud. De afbouw van het nucleair park lijkt op kortere termijn enkel milieuvoordelen op te leveren. Op langere termijn is dit voordeel naar emissies toe (afkomstig van de eventueel in te schakelen alternatieven) minder duidelijk.

2.4. Ontwikkeling op niveau Vlaamse administratie/Vlaams Gewest

- **Groeiende politieke aandacht voor de energieproblematiek (vrijmaking, duurzaam energiegebruik en –productie)**
- **Tendens naar snellere vrijmaking van de energiemarkten**
- **Groeiende aandacht voor de milieuvriendelijke decentrale, meer bepaald hernieuwbare, energieproductie**
- **De bevoegdheden energie en mobiliteit vallen samen**

Het energiegebeuren is een prioriteit geworden op regionaal niveau. Dit moet respectievelijk leiden tot een mobilisatie van de nodige middelen en creatie van de nodige beleidsinstrumenten. Nog een verwachting is dat homogenere bevoegdheidspakketten leiden naar een efficiënter beleid. Dit geldt in het bijzonder voor beleidsmaatregelen naar de transportsector toe die een groot aandeel heeft in het totale energieverbruik.

2.5. Ontwikkeling op niveau VOI's

- **Meer aandacht voor duurzame ontwikkeling**

Bijkomende ondersteuning door de VOI's (VITO, OVAM, IWT) zal de overheid toelaten om haar beleid grondiger te onderbouwen, te evalueren en waar nodig bij te sturen voor wat betreft haar beleid inzake het rationeel energiegebruik en de milieuvriendelijke energieproductie.

2.6. Lokale overheden

- **Toenemende vrees van de gemeenten voor een verlies aan dividendenstromen als gevolg van de vrijmaking**
- **Vertonen een lage belangstelling voor het Vlaamse beleid inzake duurzaam energiegebruik**

Gemeenten puren een deel van hun inkomsten uit een deelname in de energie-intercommunaales en energieproducenten. Een bedreiging - nog minder belangstelling voor REG en hernieuwbare energie - is het gebrek aan alternatieven voor een te verwachten vermindering van de energie-inkomsten in het kader van de vrijmaking.

De gemeenten werden tot nu toe eerder indirect ingeschakeld in het energiebeleid. Op dat vlak is er nog veel beleidsruimte aanwezig om van hen een belangrijke medespeler te maken op het vlak van het duurzaam energiebeleid.

2.7. Andere organen

- **Intercommunales herpositioneren zich om een nieuwe rol op zich te nemen**
- **Tendens tot minder aandacht voor REG**

Voor de energie-intercommunales is de gerealiseerde winst evenredig met de verkoop van energie. Een bedreiging - nog minder belangstelling voor REG en hernieuwbare energie - is het gebrek aan alternatieven voor een te verwachten vermindering van deze energie-inkomsten in het kader van de vrijmaking.

De regelgeving die nodig is om de vrijmaking in goede banen te leiden, is een opportuniteit om bovengenoemd gebrek aan alternatieven op te vangen. Dit moet toelaten om de taakinvulling van de intercommunales beter te sturen, meer bepaald op vlak van energiediensten (integrale dienstverlening tot realisatie van energiebesparende investeringen), universele dienstverlening en openbare dienstverplichtingen.

2.8. Doelgroepen

- **Toenemende vrees van de industrie voor de economische gevolgen van de implementatie van de emissiedoelstellingen (Kyoto)**
- **Duidelijke toename van het energieverbruik in de transportsector**
- **Privépersonen en huishoudens worden weinig gevat door de duurzame energiegedachte**

De vrees van de industrie voor dwingende regelgeving op vlak van emissiereductie, creëert een zekere goodwill om op vrijwillige basis of op basis van vrijwillige afspraken met de overheid de nodige maatregelen te nemen. Anderzijds zal bij gebrek aan duidelijkheid van de mogelijke economische gevolgen van (al dan niet opgelegde) emissiereducties, de weerstand ertegen vergroten.

De toename van het energieverbruik (en emissies) in bepaalde doelgroepen (zoals residentieel en transport) vormt een bedreiging voor het bereiken van de bindende emissiedoelstellingen.

2.9. Belangengroepen en drukkingsgroepen

- **Tendens naar groeiende en betere structurering van de belangengroepen vanuit de basis**
- **Tendens naar actievere verbruikersorganisaties**
- **Tendens naar meer bezorgdheid door de sociale organisaties over de tewerkstelling in de energiesector**

Op vlak van economie en duurzaamheid, zijn de belangen van overheid en het privé-initiatief dikwijls complementair aan elkaar. Opportuniteit is dat een ondersteuning vanuit de overheid (met beperkte middelen) van het stijgend aantal privé-initiatieven, uiteindelijk als hefboom kan dienen voor een verbreding van het energiebeleid.

De druk van sociale organisaties kan beoogde hervormingen tegenwerken.

2.10. Demografische evolutie

- **Een toename van de gezinsverduunning**

Bij gelijke populatie zal een toename van de gezinsverduunning en de drang naar grotere autonomie bij de jongeren het aantal huishoudens doen toenemen. Dit leidt tot meer energieverbruik.

2.11. Ecologische evolutie

- **Stijgend milieubewustzijn**
- **Eigen handelen niet altijd even consequent hiermee**

Er is een tendens naar een hoger ecologisch bewustzijn, maar dit wordt niet consequent vertaald in een effectieve gedragswijziging.

Opportuniteit is dat sensibilisering (gericht op specifieke doelgroepen), zal inspelen op bovengenoemd bewustzijn en zo de nodige gedragsverandering zal bewerkstelligen. Bedreiging is dat de (mogelijks nodige) bijsturing van een falend sensibiliseringsbeleid door een (nog meer) regelgevende en controlerende overheid weerstand zal opwekken.

2.12. Marktfactoren

- **Concentratie van de energiebedrijven als gevolg van de vrijmaking**
- **Vrije concurrentie op de energiemarkten**
- **Verschuiving van de energiebevoorrading naar politiek onstabiele regio's**

Schaalvergroting (efficiëntere energieproductie) en meer concurrentie leiden naar lagere energieprijzen. Een bedreiging is dat daardoor het energieverbruik toeneemt en/of dat de (decentrale) milieuvriendelijke energieproductie in het gedrang komt.

Een onstabiele energiebevoorrading als gevolg van politieke omstandigheden op wereldniveau, werkt bedreigend voor het maatschappelijk-economisch stelsel. Dit geldt in het bijzonder indien de bevoorrading gebaseerd is op een beperkte energiemix.

2.13. Technologische evolutie

- **Tendens naar meer marktsturing van de technologische evolutie**
- **Tendens naar meer decentrale productie**
- **Een voortdurende daling van de energie-intensiteit**

De technologische evolutie versnelt en wordt meer en meer gestuurd vanuit de markt (i.p.v. door de overheid). Dit leidt tot een gestadige daling van de energie-intensiteit.

2.14. Economische conjunctuur

- **Gunstige economische conjunctuur**

De gunstige economische conjunctuur geeft aanleiding tot hogere productie (meer goederen, hogere tewerkstelling), een hoger inkomen van gezinnen (meer uitgaven) en dus tot een hoger energieverbruik, maar ook meer overheidsmiddelen.

2.15. Politieke ontwikkelingen

- **'Groene' regering**

De groeiende politieke aandacht in Vlaanderen voor de duurzame energieproblematiek leidt respectievelijk tot een bijkomende mobilisatie van middelen en creatie van de nodige instrumenten.

2.16. Evoluerend waardenpatroon

- **Groeiend egocentrisme**
- **Milieubewustzijn stijgt**

Individualisering leidt vaak tot meer energiegebruik. Anderzijds wordt de roep om duurzame ontwikkeling steeds groter. Op dit vlak bestaat een duidelijk verwachtingspatroon bij de bevolking.

2.17. Maatschappelijke behoeften

- **Toenemende comfortverwachtingen**

Dit leidt tot meer energieverbruik.

Relatief belang van de verschillende omgevingsfactoren

Omgevingsfactoren	Scores
1. Internationale ontwikkelingen	1
2. Europese ontwikkelingen	2

3. Evolutie op federaal niveau	5 <=
4. Ontwikkelingen op Vlaams niveau	4 <=
5. Ontwikkelingen op niveau VOL's	1
6. Ontwikkelingen provincies	0
7. Ontwikkelingen lokale overheden	4 <=
8. Doelgroepen	2
9. Belangengroepen en drukkingsgroepen	1
10. Demografische evoluties	0
11. Ecologische evoluties	1
12. Marktfactoren	0
13. Technologische evoluties	1
14. Economische conjunctuur	0
15. Politieke ontwikkelingen	0
16. Evoluerend waardenpatroon	3
17. Maatschappelijke behoeften	0

De omgevingsfactoren, die volgens de planningsgroep de grootste uitdagingen vormen, zijn in het vet aangeduid. Hieruit blijkt dat het overheidsoptreden, naar alle verwachting, het meest effect dient te ressorteren in het kader van:

- de institutionele en aanverwante hervormingen in het algemeen (vooral m.b.t. staatshervorming federaal/Vlaanderen);
- de herpositionering van de lokale overheden, vooral in het kader van de energievrijmaking. Daarbij zal het belangrijk zijn om:
 - ✓ gebruik te maken van de dynamiek die zich momenteel vanuit deze lokale entiteiten ontwikkelt;
 - ✓ genoeg incentives aan te bieden opdat zij zich zouden kunnen inschrijven in het duurzaam energiebeleid van de Vlaamse overheid.

3. ANALYSE VAN DE HUIDIGE BELEIDSINVULLING: STERKTES EN ZWAKTES

3.1. Maatschappelijke doelmatigheid

Sterkten	Zwakten
Bevordering milieuvriendelijke decentrale productie: <ul style="list-style-type: none"> • Hernieuwbare energie; • WKK. 	Niet realiseren van de doelstellingen inzake: <ul style="list-style-type: none"> • Minder CO₂-emissies; • Meer REG.

3.2. Economische doelmatigheid

Sterkten	Zwakten
Zichtbaar beleid met beperkte middelen.	Te weinig middelen.

3.3. Beleidsinstrumenten

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuningsinstrumentarium voor de industrie (ecologiecriterium, demonstratieprojecten, fiscale aftrek,...); • Isolatiereglementering; • Overleg met de doelgroepen via VIREG; • Gestructureerde platformen zoals Belcogen en ODE; • Uitbouw beleidsondersteuning (onderzoek en statistiek). 	<ul style="list-style-type: none"> • Te weinig overheidsingrijpen in het kader van het algemeen belang; • Gebrek aan beleidsinstrumentarium (o.a. gebrek aan incentivemogelijkheden voor de residentiële sector via decretale onderbouw); • Gebrek aan controle (isolatie); • Te weinig coherentie tussen beleidsdomeinen (federale bevoegdheden zoals fiscaliteit en tarificatie, op Vlaams niveau: transport/energie).

3.4. Processen

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Opvolging van de CO₂-emissies; • Strategische plannen voor scholen, kantoren, verzorgingsinstellingen en tuinbouw. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opvolging energieverbruik (energiebalansen te laat beschikbaar); • Winstmechanisme van de intercommunales blokkeert REG; • Te weinig overheidsimpact op de besteding van de REG-middelen van de intercommunales

4. ANALYSE VAN DE ACTOREN EN HUN NETWERK: STERKTES EN ZWAKTES

4.1. Identificatie van de publiekrechtelijke actoren en belanghebbenden binnen het netwerk van het beleidsveld

Voornaamste actoren

Elektriciteitssector

Gassector

Petroleumsector

Overheden:

- “Internationaal” (supra- en internationaal recht, afspraken en organisaties)
- Europese Unie
- Federaal niveau
- Gewest (ANRE/VIREG en VOI's zoals VITO en IWT)
- Lokaal

Intercommunales:

- Inter-Regies
- Intermixt

Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas

Voornaamste belanghebbenden

Verbruikers (in te delen in respectievelijk een residentiële, transport-, tertiaire, industriële en energiesector)

Technologieleveranciers en installateurs

4.2. Analyse van het netwerk, van de relevante actoren en belanghebbenden

Structuur netwerk

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Goed gestructureerde sector. • De verschillende energievectoren zijn relatief goed vertegenwoordigd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verticale integratie van de elektriciteits- en gassector binnen een monopoliesituatie. • Lange-termijn-contracten tussen de intercommunales en Electrabel.

Coördinatie en overleg

Sterkten	Zwakten
VIREG, ENOVER, ODE, Belcogen,...	<ul style="list-style-type: none"> • Zwakke Vlaamse vertegenwoordiging binnen het Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas. • Gebrek aan coördinatie met andere domeinen (ruimtelijke ordening, transport, beheer overheidsgebouwen, wetenschappelijke instellingen,...).

Organisatiestructuur actoren

Sterkten	Zwakten
	<ul style="list-style-type: none"> • Verticale integratie, met een dominantie vanuit de productie (elektriciteit). • Zwakke Vlaamse vertegenwoordiging in het Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas.

Interne coördinatie, plannings- en opvolgingssystemen

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> • Jaaractieprogramma's van de elektriciteits- en aardgasdistributie worden, in overleg met VIREG, uitgevoerd onder grote respons van de bevolking. • Emissie-inventaris VITO. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaaractieprogramma's van de elektriciteits- en aardgasproductie kennen een onduidelijke uitvoering. • Energiebalansen te laat beschikbaar.

Interne competenties

Sterkten	Zwakten
Vooraf in de sectoren zelf aanwezig.	<ul style="list-style-type: none"> Gebrek aan knowhow op lokaal (gemeentelijk) niveau en binnen de administratie. Gebrek aan knowhow m.b.t. REG, hernieuwbare energie en TPF bij leveranciers en studiebureaus.

Inspelen op nieuwe evoluties

Sterkten	Zwakten
De administratie speelt flexibel in op de ontwikkelingen in het buitenland (Nederland) inzake inventieve energiebesparings- en emissiereductiescenario's zoals joint implementation, groene stroomcertificaten, benchmarking,...	<ul style="list-style-type: none"> Energieproductiesector is conservatief op vlak van WKK, hernieuwbare energie. Energiedistributiesector is conservatief op het vlak van het ter beschikking stellen van energiediensten.

Financiële situatie en financieel beleid

Sterkten	Zwakten
	<ul style="list-style-type: none"> Gebrek aan overheidsmiddelen. Gebrek aan transparantie (verticale integratie). Dividenden zijn feitelijk een verdoken heffing. Nog geen volledige duidelijkheid rond het begrip "stranded cost" op Belgisch niveau.

Personeelssituatie/personeelsbeleid

Sterkten	Zwakten
	<ul style="list-style-type: none"> Vakbonden staan huiverig tegenover de ontwikkelingen in de energiesectoren. Overheid is niet geschikt om flexibel in te spelen op de nieuwe ontwikkelingen, mede door starre aanwervingsprocedures.

Externe communicatie en P.R.

Sterkten	Zwakten
Veel communicatie vanuit de distributiesector, mede door de coördinatie van VIREG.	Te weinig communicatie van de overheid naar de doelgroepen en dus te weinig bekendheid van haar acties.

Managementsvaardigheden

Sterkten	Zwakten
Vooraf de elektriciteitssector valt sterk op in haar strategisch denken.	Bij de gemengde intercommunales is er slechts een beperkte inbreng vanuit de gemeentelijke partner waarneembaar.

Relatief belang van de verschillende deelaspecten actoren en hun netwerken

Deelaspecten actoren en hun netwerken	scores
1. Structuur netwerk	2
2. Coördinatie en overleg	4 <=
3. Organisatiestructuur actoren	5 <=
4. Interne coördinatie- planning- en opvolgingssystemen	1
5. Werkingsmiddelen en infrastructuur	0
6. Gebruik nieuwe technologie	0
7. Inspelen op nieuwe evoluties	3
8. Financiële situatie / financieel beleid	1
9. Personeelssituatie / personeelsbeleid	1
10. Kwaliteitsbeleid/klantgerichtheid	0
11. Externe communicatie / P.R.	3

De deelaspecten waarbinnen het overheidsoptreden, volgens de planningsgroep, meest effect zal ressorteren, zijn in het vet aangeduid. Ze situeren zich vooral op vlak van zowel de coördinatie en overleg tussen de actoren als van de organisatiestructuur van de actoren zelf.

BIJLAGE 3**SAMENSTELLING STRATEGISCH PLANNINGSTEAM**

Het Strategisch Plan Energie werd voorbereid door een planningsteam, dat plenair vergaderde op 14 september 1999, 30 september 1999, 12 oktober 1999 en 28 oktober 1999. Er werden schriftelijke en mondelinge valideringsrondes gehouden.

Het planningsteam was als volgt samengesteld:

Kabinet Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie

- Dirk Van Melkebeke, voorzitter
- Wim Buelens
- Géry Vanlommel

Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie

- Luc Peeters
- Jan Vereecke (stafmedewerker)

Methodologische ondersteuning**Administratie Planning en Statistiek**

- Paul Van Snick
- Ann Van Causenbroeck

Idea Consult

- Etienne Rummens